

РЕЛІГІЙНА ПАНОРАМА

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

5

(127)

2011

- Вшановуємо о. Івана Шевціва з нагоди його 85-річчя
- Єпископи Греко- і Римо-Католицької Церков засудили догналізм
- Папу зустріли в рідній Німеччині пострілами
- Арабські революції не на користь США й Ізраїлю
- Російські генерали будуть захищати канонічні території РПЦ
- Кирило зачастив в Україну, хоч його тут вже не дуже хочуть
- Архієрейський Собор УГКЦ за активізацію мирян
- Чародійство, астрологію і т.п. під заборону
- Чи є українські євреї?
- Шевчук за розбудову Патріаршої курії УГКЦ
- Новий переклад українською Біблії
- Пішов із життя відомий релігієзнавець
М.С.Гордієнко

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ:

РЕЛІГІЯ ЦИГАН

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ УКРАЇНИ

Шановний Читачу! Не буду у своєму Передслові надто багатослівним, бо ж із-за стану мого здоров'я і так заізналися із виходом п'ятого числа часопису. А може вже й набрид писаннями від себе про те, що відбувається в релігійному житті України, в дослідженні його українськими релігієзнавцями. Попробую тут коротко глянути на його перебіг в 2011-му.

Насамперед відзначу певне затишення в міжконфесійних відносинах. Якщо й були деякі збурення, то вже у здавалося б «мирній» Греко-Католицькій Церкві. Були окремі протистояння на місцевому рівні в Православ'ї між Київським і Московським Патріархатами.

Зрештою Президент звернув увагу на критику його промосковської моноцерковності і на прохання глав Церков і релігійних організацій, об'єднаних в Міжконфесійній Раді (а це понад 90% релігійної мережі України), зустрівся з ними, здолавши в такий спосіб минулорічну його залюбленість лише на чужоземну Церкву Московського Патріархату. В.Янукович часто зустрічається з російським Кирилом, а часу на зустріч хоч би з одним із предстоятелів/глав церков чи релігійних організацій України він не знаходить. Півроку просить до нього новообраний глава УГКЦ Святослав, але на те не вистачає часу. Правда, я думаю що останнє - це «покарання» за ту критику внутрішньої політики нинішньої влади, яка прозвучала в документі, прийнятому єпископатом Церкви в Куритибі. Користаючись податливістю В. Януковича і мовчазливою «згодою» УПЦ, Кирило, я б сказав так, безпардонно зачастив в Україну, нехтуючи тим, що УПЦ – самостійна в управлінні, що його візити не дешево обходяться і їй, і державі, що його приїзди сприяють роздмухуванню політичного протистояння та ін. В різний спосіб він применшив надану УПЦ «самостійність в управлінні», блукає по єпархіях України як її перша особа, навіть, нехтуючи прийнятим дипломатичним етикетом, через голову зустрічаючись з В.Януковичем. Скоріше, що вже й останній усвідомив, що кирилівський «русский мир» - не для України. Відтак не поїхав на поклін до Кирила в Чернівці (хоч там надто готувалися до цього, стягнули тисячний загін міліції за державний кошт). Відбув на Афон для зустрічі із Вселенським Патріархом Варфоломієм, навіть (зі слів останнього) запросив його в Україну. Цей жест важливий, бо ж ним було підкреслено, що Україна – не канонічна територія Московського Патріарха, що пора і честь знати. Та й кількість присутніх на останніх зустрічах з Кирилом парафіян (яких, незважаючи на те, що звозять, вже й не так багато) засвідчує те, що він вже набрид, що він має їздити по російських єпархіях, які десятиліттями не бачили предстоятеля своєї Церкви. Та коли російські генерали в своєму листі Дм. Медведеву заявили про свій намір захистити канонічний простір Московського Патріархату, то стає зрозумілим, що ідея «русского мира» - це ідеологічне підрунтя проголошеного Путіним для реалізації в роки нового його президенства так званого Євро-Азійського Союзу. Може ще малороси зустрічають і прагнуть зустрічати Кирила з квітами й очікуванням як «свого», що мало місце в словах на біл-бордах на Буковині, то дійсні українці в думці і словах щонайменше кажуть йому: «Московсько-православний колонізаторе, залиш Україну!». Не гріх буде, якщо хтось пошле його й подалі. Для України його «русский мир» не підходить. Ми це вже пережили.

Важливо, що зрештою отямилися в УПЦ КП і УАПЦ, зрозуміли, що пора перестати дутися один на одного, бо ж треба єднатися. Про це свідчить спільна заява (вона є в числі) патріарха УПЦ КП Філарета і предстоятеля УАПЦ митрополита Мефодія. Ці наміри можна лише вітати. Але тут знову головною перепороною до цього єднання може постати особа Філарета.

Для нього можливо добрим прикладом був би недавній глава УГКЦ Любомир Гузар. Він добровільно відійшов від керівництва УГКЦ. Його естафету перебрав наймолодший єпископ Церкви Святослав Шевчук. Відчувається, що для нього такий перебіг подій був неочікуваним. Громадськості залишається утаємниченим сам процес обрання глави Церкви. Проте якщо спочатку ми чули заяви Шевчука більш рішучі з питання вибудови Патріаршого статусу УГКЦ, то після поїздки до Ватикану вони звучать вже в дещо завульованій формі: «будемо розбудовувати Патріаршу Курію» і т.п. А Апостольська столиця з наданням Церкві статусу Патріархату (навіть на основі ухвал Другого Ватиканського собору) на догоду Москві зволікає вже скоро півстоліття. То ж правим був один із богословів, який сказав, що «швидше свиня залізе на грушу, ніж Ватикан дасть нам Патріархат». Міняються в Україні нунції, але складається враження (а я мав з ними всіма трьома бесіди з цієї теми), що вони сюди приїздять, щоб применшити активність в прагненнях Церкви до Патріархату. І їм це вдається. Якщо Любачівський з волі Ватикану став главою УГКЦ з наміром придушити патріарший

№ 5' 2011

Головний редактор:
А. Колодний

Редколегія:
Л. Филипівич
О. Недавня
П. Павлик

Засновник:
Українська Асоціація
релігієзнавців
(Центр релігійної
інформації та свободи)

Свідоцтво
КВ № 4407
від 20.07.2000 р.
Державного Комітету
інформаційної політики,
телебачення і
радіомовлення
України

Адреса редакції:
01001, Київ-1,
Трьохсвятительська 4,
к. 323-324.
Тел. (0-44) 279-04-18,
Факс: (0-44) 279-48-12.
email:
uar-press@online.ua

Передплатний індекс:
2 1 9 5 3
Каталог видань
Журнали України

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16

ЗМІСТ

Релігійне життя України	2
Суспільне буття релігії і Церкви	2
Православ'я	13
Світ греко- та римо-католицизму	18
Протестантизм в Україні	22
Харизмати України	23
Мусульмани України	25
Національні релігії	25
Інші релігійні традиції	27
Нові релігійні системи	27
Містика	29
Релігія в сучасному світі	30
Релігія і світ	30
Католицизм	33
Протестантизм	34
Православ'я	35
Мусульманський світ	37
Буддизм	39
Інші релігійні системи	40
Нові релігії	41
Свобода совісті	42
Актуальна тема	46
Патріарх Святослав (Шевчук) про сьогоднішню та перспективи УГКЦ	46
<i>Українського єврейства не існує?</i>	53
Звернення Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архiepіскопства УГКЦ та Конфе- ренції Римсько-Католицьких Єпископів України щодо небезпечних явищ у духовному житті України <i>Утворення Догмати не має жодного стосунку</i> <i>до Католицької Церкви</i>	64
Бути християнином – служити Україні (до 85-річчя о. Івана Шевців)	66
Нові книги бібліотеки релігієзнавця	69
Сторінка конфесії	71
Цигани: їх історія, вірування і звичаї	71
Цікаво знати	86
Пам'яємо професора-релігієзнавця М.С. Гордієнка	87

РЕЛІГІЙНЕ ЖИТТЯ УКРАЇНИ

СУСПІЛЬНЕ БУТТЯ РЕЛІГІЇ І ЦЕРКВИ

Кирило зачистив в Україну. В її Президентові він знайшов і прагне зберегти свого вірного друга й однодумця в реалізації ідеї «русского мира». Правда в жовтні наступив якийсь збій у їх відносинах. Янукович не те що не приїхав на зустріч з Кирилом в Чернівці, а й поїхав до Афону, щоб побачитися там із Вселенським Патріархом Варфоломієм. А між тим приготування до

цього спареного візиту в Чернівці Кирила і Януковича нагадувало істерію. Цілодобово ремонтувалися дороги, встановлювалися нові дорожні знаки й робилися розмітки на дорогах, попід дорогою висаджувалися квіти. Для охорони гостей до Чернівців стягнули до тисячі міліціантів. І все це за держаний бюджет! То кому потрібний цей чужоземний патріарх Кирило, щоб на його зустрічі і перебування в Україні (а їх було в цьому році аж п'ять) витрачалися кошти з бюджету, коли немає чим платити пенсії і стипендії, продукти, ліки й медобладнання для лікарень, вчасно виплачувати зарплату

працівникам державної сфери – вчителям, лікарям, працівникам сфери культури та ін. Кому він потрібний? Президенту? Він же сам нахрапно нав'язує свої візити, від яких вже певне втомилося керівництво УПЦ МП. В Україні є глава самостійної в управлінні Української Православної Церкви – митрополит Володимир (Сабодан). Шануй його і розгулуй по своїй безмежній Росії. Там роботи непочатий край, особливо в боротьбі з алкоголізмом і злочинністю. Українцям в їх масі твій «русский мир» не потрібний, бо ж вони розбудовують свою незалежну державу, мають свої Церкви, зокрема УПЦ КП, УГКЦ, УАПЦ та ін. Ту ж УПЦ МП... Надто вислужилася перед Кирилом в Чернівцях місцева влада, очолювана донецьким посаженцем Папієвим. Зустрічали Кирила як державного діяча (формально він ним не є, але реально то так). Попід дорогами з'явилися виготовлені з її волі білборди «Буковина вітає свого Патріарха!». Якого **свого** - тут ніколи не було Московського Патріархату до окупації краю російськими колонізаторами. Яка «**Буковина**», коли більшість вірян області належать або до інших православних церков, або до інших

конфесій. Напишіть тоді, що вітають московського патріарха віряни московсько-православної церкви України. Для інших – він чужий і небажаний. Дивує лише те, що навіть на відміну від Луганщини, національно-демократичні спільноти Буковини не висловили публічно своє ФЕ чужинцю-загарбнику. Україна має всі підстави для буття на її теренах своєї Єдиної Помісної Православної Церкви. Кирило приїздить на її землі як московсько-православний колонізатор з наміром позбавити українців всього українського, втягнути в кирилівський «русский мир». Кирило сам відкрісся від свого народу (в жодній книзі не знайдеш інформацію про його національні корені. Хіба що є, що дід був священником в башкирському селі, а батько – мордовському. Та й прізвище Кирила Гундяєв не є власне російським, а якимсь поволзьським, з тих народів, які Росія колонізувала, загнала в неволю і привела до самознищення (А.Колодний).

Кажуть: якщо гора не йде до Магомета, то Магомет іде до гори. **Отець Віктор Мартиненко з Волині в форматі 3D подав Володимир-Волинський кафедральний собор УПЦ МП.** Використовуючи новітні технології люди через екран комп'ютера можуть зайти за допомогою комп'ютерної мишки до храму, побачити і відчутти красу святині, роздивитися ікони й іконостас, «прочитати» їх. Такі віртуальні сакральні екскурсії отець має намір проводити і в інші святині краю. Скоро в режимі он-лайн з'являться інші храми, зокрема Зимненський жіночий монастир і Ковельський храм.

Складений американськими аналітиками **спеціальний звіт Держдепартаменту США щодо Міжнародної релігійної свободи відзначив, що в Україні відчутна прихильність Президента до однієї релігійної спільноти** (мається на увазі Церква Московського Патріархату), що зумовлює погіршення відносин між різними конфесіями. Особливо це

сприяння виявляється на місцевому рівні. Так, в Києві УПЦ МП виявляла тиск на владу з ініціативою заборонити духівникам Київського Патріархату проводити поминальні служби на кладовищах. Отже, особиста приналежність Президента до певної церковної спільноти, згідно американського документа, не має позначатися на його відносинах до інших релігійних спільнот.

Відносини ці мають бути рівними. То ж слушною була заувага глави УГКЦ Святослава Шевчука на останній прес-конференції, що він вже півроку після свого обрання на посаду не може попасти до Президента, щоб висловити свою пошану і вирішити з його допомогою ряд питань

церковного життя хоч би так, як він допомагає у вирішенні їх Церкви Московського Патріархату.

Прощенківська «Україна молода» час від часу прагне хоч якось підправити імідж земляка свого головного редактора Ющенка. У газеті з'явилося повідомлення, що нібито Ющенко домігся свого: **Київський Патріархат та УАПЦ починають переговори про створення Помісної Православної Церкви**. Нібито вони провели між собою перемовини у присутності Ющенка домовитися розпочати діалог щодо об'єднання. В їх заяві звучить: «Українське суспільство поділене – ми бачимо суперечки між політиками, спроби посіяти ворожнечу на ґрунті мови, національної належності, регіону проживання. На жаль, однією із причин поглиблення суспільного розділення є також і відсутність єдності православної церкви в Україні та викликана цим ворожнеча. Наше бажання – зробити для єднання українського суспільства те, що в наших силах, а саме – подолати церковне розділення». Предстоятелі далі говорять про внутрішні і зовнішні чинники, які сприяють цьому розділенню. Але минулі непорозуміння та суперечки не повинні закривати нам шлях до діалогу, примирення та, зрештою, досягнення церковної єдності». Розуміють, що шлях перемовин буде тяжким, але сподіваємося що з Божою допомогою досягнемо цього.

Донецький апеляційний адміністративний суд визнав незаконним святкування 24 серпня Дня Незалежності України в обласному центрі. Д О К О Т И Л И С Я ! Більше того, 20 жовтня Ворошилівський суд Донецька оштрафував заступника голови Донецької обласної організації «Просвіта» Марію Олійник за те, що вона співала українські пісні, читала молитви українською біля пам'ятника Т.Шевченку.

Хелловін – старовинне кельтське свято, яке відзначають в ніч з 31 жовтня на 1 листопада Зробленим під зразок голови людини світильником з гарбуза діти відлякували дорослих, а вони мали якось від них «відкупуватися, частіше солодощами. Святкуючих колись не так багато було, як нині. Опісля це свято особливо прижилось серед молоді США, удосконаливши свої форми. Як би історичні Церкви, насамперед православні, не обзивали («сатаністські», «язичницькі» і т.п. витівки) Хелловін, не закликали не відзначати цей день як свято, молодь ігнорує все

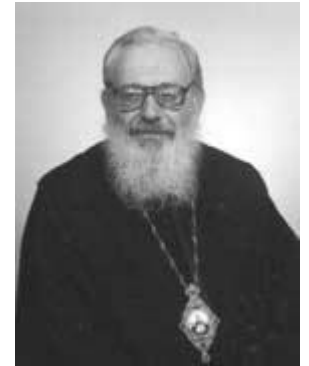

це, не чує ці заклики. Останнє багато про що говорить. Насамперед про те, що Церква для неї вже не авторитет у її повсякденні, що молодь вже далека від тих сценарних літургій, коли маєш пасивно стояти в храмі, в молитві чи думці принижувати себе прикметниками гріховності, думати про смерть, коли хочеться жити. Для Церкви це – сатанізм, а для молоді – розвага. Досить вдало оцінив сенс Хелловіну

український режисер В'ячеслав Бугайов: «Хелловін – це спосіб круто відірватися, погуляти на славу. Також це свято найкраще підходить для прихильників чорного гумору. Від себе додаю, що для мене головне – атмосфера, яка витає в повітрі під час святкування. Її можна досягти музикою фільмами жахів та колоритними костюмами. Вважаю неправильним, коли кажуть, що люди, які відзначають цю дату є прихильниками злих сил. Навпаки, більшого стьобу над злом, ніж у Хелловін, я ніколи не бачив». Цього року Київ буквально заповнили різноманітні вечірки, присвячені «страшному святу». Надто за останні роки змінилася форма його відзначення. Якщо ще десь 6-7 років тому лише вибирали нутрощі гарбуза, вирізували в ньому щілини – ніс, очі, рот, вставляли в нього свічку й з ним гуляли містом, святкували одинички. А ось вже в цьому році – натовпи, а в клубах місць не вистачало.

Кардинал Гузар у своєму інтерв'ю газеті

«Сьогодні» слушно зауважив: «Не хочу переоцінювати Галичину. Вона має свої заслуги, але ж це не вся Україна, а лиш її частина. І вона має використовувати не пустий псевдонаціоналізм, а вести солідну роботу. Дуже часто ми називаємо Галичину П'ємонтою, але так не можна говорити, бо ж Україна є єдиним цілим. А тенденції до якоїсь автономії – це взагалі смішно. Галичина має перестати мислити провінційними категоріями і почати думати про державні масштаби. Микола Шлемкевич свого часу засудив цей галицький провіденціалізм... Націоналізм – це любов до свого народу, країни, але водночас і повага до решти. Не може бути націоналізму, який вчить когось ненавидіти. Це – трагедія, яку знищує народ. І якщо будувати Україну на ненависті, то це закінчиться тим, що ми остаточно станемо ненавидіти себе самих, українців. Ми маємо рішуче з цим боротися».

Цікава інформація просочилася з Хмельницької облдержадміністрації, яка нібито розіслала листи райдержадміністраціям з **проханням до голів міських, селищних і сільських рад негайно інформувати її про підготовку акцій протестів і релігійних зібрань**, зазначаючи при цьому характер таких заходів, місце їх проведення й хто буде учасником. При цьому просять подавати не загальні фрази, а вичерпну інформацію про хід акції протесту. Просять зазначати прізвища та посади організаторів, кількість учасників, гасла, основні тези виступів. Просять також надсилати копії всіх листівок, які поширювалися серед демонстрантів. Коли цей факт з інформуванням став відомим, то з метою мінімізації негативних оцінок

його, стали писати, що ці вказівки мали нібито лише рекомендаційний характер, що треба було знати, як і чим загострюється релігійна ситуація.

Напередодні свята Покрови на полі Полтавської битви патріоти України втретє встановили пам'ятний хрест на честь козаків, які більше 300 років тому воювали за волю українського народу.

На останньому, третьому хресті, на відміну від попередніх, знищених московсько-православними посіпаками й російськими шовіністами та малоросами з Полтавської влади, немає жодних табличок і написів. Але, як було наголошено під час встановлення хреста, тут йдеться про вшанування пам'яті «славних лицарів гетьмана Івана Мазепи». Перший хрест з повеління полтавської влади і україноневисного мера Матковського був викорчований і викинутий у лісопосадку. Саме його відновили і встановили вдруге. Вандал-мер і вдруге наказав його «викорчувати» і десь завезти, щоб його ніхто й не знайшов. Але саме полтавці-українці (а таких в Полтаві меншість, більшість – малороси, якщо обирають такого мера), поклялися відновлювати цей хрест «доти, доки у Матковського не прокинеться совість». Прокинеться, якщо вона в нього є. Але цього певне замало. Не в совісті тут справа, а в наявності українськості. Малорос – це ворог України і всього українського. Він живе Москвою і для Москви. Для нього не існує незалежна Україна, та Україна, яку прагнув вибороти Іван Мазепа. Малорос продасть Україну і українця. Про таких Шевченко писав: «За шмат гнилої ковбаси ти навіть брата продаси...». То ж про яку совість Матковського може йти мова? Якщо Полтава є українським містом, то під час чергових виборів вона цьому безбачченку має проголосити своє ФЕ. Поживемо й побачимо, чи ж вона є українською (А.Колодний)

Більшість знає Гордона як телеведучого й редактора газети «Бульвар», а між тим він є одним із покровителів ворожок на екстрасенсів, а зрештою - ворожбитського бізнесу, де заробляються великі гроші. Робота їх поставлена на конвеєр із заробляння грошей. Їх об'єднує фірма «Доля». До неї входять десь 50 цілителей, ворожок, магів, біоенергетиків тощо. Орієнтовно в кожному обласному центрі чи великому місті є по 2-3 особи з цієї фірми. Стандарта реклама її члена – фото і лист вдячності клієнтів й афіша «Долі». Офіс «Долі» розміщений в одному приміщенні з офісом пана Гордона. Як розповідає колишній працівник фірми, Гордон керує Центром народної медицини, хоч офіційно свою причетність до нього заперечує. Він набирає людей на роботу до «Долі», проводить з ними наради, вирішує проблеми, які виникають під час перевірок. Центр займається рекламою знахарів і цілителей, пошуком їм приміщень тощо. За день обласний

осередок має 5-7 тис. прибутку, 70% яких відраховуються до Центру. Для роботи ворожбитом якоїсь особливої освіти не треба. Людина оформляється як приватний підприємець або укладає трудовий договір з Центром народної медицини «Долею» і вже має право проводити прийоми клієнтів як психоаналітик чи маг. Тим, хто виходить із-під підпорядкування «Долі», різними методами не дають працювати самостійно. Один із таких потерпілих Андрій Пікула навіть заявив, що «якщо Гордон не заспокоїться, то ми розповімо про нові деталі його діяльності».

Нардеп Тарас Чорновіл, який свого часу був довіреною особою В.Януковича і навіть очолював його передвиборчу команду, на питання, а чи зможе Янукович втекти з України, сказав: «Може, але він тут укорінився, вжився у «Межгір'ї», вклав тут мільярди, душу. З таким багажем тяжко драпати. У Януковича мінімум національного і духовного, але в нього є приростання до всього матеріального, що називається «нерухомість».

Це слово для нього значиме (Газета українськи. - 7 жовтня). Газета «Експрес» повідомила, що цього року будуть покращувати дорогу в Криму до дач Януковича на 6,5 млн грн.. Водночас Вісник державних закупівель повідомив, що буде витрачено 156,3 млн грн. на реконструкцію держрезиденції в Криму і будівництво гелікоптерних майданчиків. Стало відомо, що для того, щоб Януковичу було зручно полювати, в дніпровсько-Тетерівському лісництві, що на Київщині і підпорядковане Державному управлінню справами, куди легко можна добратися Київським морем на катері з «Міжгір'я», тут буде проведено будівництво автодороги протяжністю 20,8 км, що вартуватиме десь 7 млн гривень.

В задумах Януковича після відвідин Афоні постало питання відродження ще й Міжгірського монастиря. Як не як святиня десь тут була, але головне – має бути під боком у його резиденції. Може для якоїсь спокути за привласнення Міжгір'я. Хто платитиме будівництво? На будівництво кафедрального собору УПЦ МП знайшли в бюджеті гроші. Може з часом і на монастир знайдеться. Що ж то за монастир такий, що вирішили його хоч в макетовому вигляді відбудувати? зРелігійний центр запорізьких козаків, де вони доживали останні роки свої, давню святиню Українського Православ'я Межигірський монастир – цей перший монастир Київської Русі ще 988 року - відновити практично вже неможливо. Тяжка історія була в монастиря: він горів під час навали Батия в XIII ст., горів в 1676 і в 1787 роках. У 1886 р. митрополит Платон відновив монастир, але зробив його вже жіночим В 1930-х роках його знову було знищено. На його місці

збудовано урядові дачі. За дачами є джерело лікарняної води. Над ним збудована бесідка з куполом. УПЦ взяла на себе відродження монастиря. Знайдені в архівах його креслення. Монастир буде відновлюватися у стилі українського барокко. Митрополит Павло вже освятив місце його побудови, бо ж абсолютно нічого не лишилося від старого. До того ж, це не те місце, де той монастир стояв.. Йде розробка генплану. Монастир буде відбудовувати нібито УПЦ МП. Як довго це буде – невідомо, бо ж тільки почали збирати пожертви. Але спочатку на території, відведеній під монастир, буде споруджена дерев'яна церковка. Там будуть служити й водночас збирати кошти на будівництво обителі (Сьогодні.- 2 листопада). Проте одного «Межигір'я» з його 140 гектарами та ще й двома десятками резиденцій по всій країні В.Януковичу замало. Він захотів ще мати гостьовий будиночок на Івано-Франківщині десь в Карпатах. Зведуть його нібито в селі Гута на території і без того грандіозної президентської резиденції «Синьогора». Вартість будівлі – 17 млн 300 тис. грн.. Голова Гутянської сільради В.Георгеєв так відгукнувся на це повідомлення: «Я взагалі здивований такими планами керівництва держави. Хіба ж це першочергове завдання? Ми належно сприйняли б новину, якби йшлося про те, що держава виділила гроші на закінчення газифікації села, спорудження дитсадка, ремонт будинку «Просвіти» і школи, чи на уличне освітлення. А від появи в Гуті гостьового будинку жителі навряд чи матимуть якісь вигоди. Це ж не для людей, а для УІР-персон» (Газета «Експрес2»). Заст голови парламентського комітету з питань економічної політики Ігор Єресько наголошує: «Це просто жах! В жодній іншій країні немає стільки президентських резиденцій, як у нас. .. Зазвичай такі будинки призначаються для прийому гостей у неформальній обстановці, для обговорення питань і так далі. Але в цьому випадку пояснити проблему будівництва складно. Бо дуже сумніваюся, що в «Синьогорі» ніде прийняти гостей – вілла на три поверхи... Там є де посидіти і поспілкуватися. Не можна так викидати на вітер людські гроші. Лише в цьому році реконструкція «Синьогори» і її утримання обійшлася в 124 млн грн.... Я розцінюю це як марнотратство і марнославство... Говорить – будемо економити, а робить сам протилежне... Не можна вип'ячувати багатство, яке ти не заробив. Це свідчить про низький рівень політичної культури та й культури людини загалом.. Бідна країна і такі витрати на одного лиш Президента йдуть». В останні декілька місяців В.Янукович здійснює низку незрозумілих візитів в країни зарубіжжя. Так, питається, що міг дати Україні його візит до Куби, яка нині переживає тяжку економічну кризу. Те ж саме можна сказати й про візит до Греції – країни, яка в стані економічного і фінансового дефолту, крісло прем'єр-міністра якої хитається від всенародного невдоволення ним. Він погодився йти у відставку, а з ним йдуть на переговори. Скоріше це був привід для того, щоб знову відвідати

Афон. Преса подає багато чого іншого, що не відповідає євангельському вченню про нестяжання.

Законопроект, який спрямований на заборону послуг магів і екстрасенсів, занепокоїв представників езотеричних кіл. Президент гільдії магів України П.Люддишов завив, що прийняття цього закону знищить клас астрологів і цілителів як професію. «В країні 500 тис. людей з паранормальними здібностями. Нас підтримує декілька мільйонів громадян, - твердить П.Люддишев. – Навіть дехто з депутатів до нас звертається». Президент магів гадає, що прийняття цього закону викличе масові протести. «Використовувати силу в цій боротьбі екстрасенси не будуть, тому, що не використовують свій дар на шкоду будь-кому». Проте нардеп-регіонал О.Чорноморів вважає, що з прийняттям закону вдасться виявити тих махлярів, які заробляють на зацікавленості людей містиком. Серед екстрасенсів-гастролерів більшість – аферисти. Ви поцікавитися, які сертифікати одержують «цілителі», ким вони були до того, як стали магами. Це – різношерстна публіка з дипломами академій, які ми не можемо знайти». А між тим езотерики вже думають над тим, як по-новому себе йменувати, щоб не потрапити під забороняючу рекламування магів статтю закону (Сьогодні. – 14 жовтня).

В колах київських бізнесменів ходять слухи, що єдиний, хто може допомогти спастися від наїздів – це православна церква і патріарх Кирило. З вуха в вухо передається історія власника одного із великих київських заводів (заного мецената православної Церкви), до якого нібито прийшли з пропозицією «поділитися». Він оббивав різні пороги, але захист так і не знайшов. Тоді він вирішив звернутися до Патріарха Кирила і буквально через декілька днів його залишили у спокої.

Верховна Рада України з подачі Компартії прийняла в першому читанні законопроект, який обмежує надання окультно-містичних послуг за допомогою засобів масової інформації. До чорного списку закону попали «знахарі, чаклуни, шамани, маги, екстрасенси, ворожки, спірити, астрологи, віщуни та інші особи, які проголошують або ж вважають себе здатними передбачати майбутнє, впливати на людей, духовний світ, майно, довкілля шляхом використання надприродних здібностей». Цим законом буде заборонено засобам масової інформації надавати газетні шпальти, радіо- і телеэфір як для реклами названих «чародіїв», так і різноманітної містики в прямому ефірі. Певне тепер заряджати воду від голубих екранів телевізора ніхто не буде. Кажуть, що таке раптове прийняття закону спонукало передбачення якогось екстрасенса, що нібито надійшли якісь сигнали з Космосу про швидке політичне забуття В.Януковича і зростання в кар'єрі Юлії Тимошенко.

Потаємні спори Києво-Печерської Лаври скоро зможуть побачити всі бажаючі. Вони були закриті сотню років тому, діяли лише Ближні і Дальні

печери. Адміністрація заповідника планує пускакти в нововідкриті печери екскурсії. Ці підземні кімнати й тунелі пролягають майже під всією територією Верхньої Лаври і є надто унікальними, бо ж створювали їх протягом десь 9 століть, починаючи з XI. Тут є великі підземні галереї, яких немає у діючих Дальніх і Близьких.

При реконструкції площі Конституції в Харкові вирішили спорудити в її центрі 12-метрову скульптуру давньогрецької богині Ніки, що символізуватиме й перемогу й утремління в майбуття. Проти виступила Церква Московського Патріархату, бо ж пам'ятник цей стоятиме на фоні єпархії УПЦ МП. Пропонують замість Ніки спорудити пам'ятник Покрови і Слобожанських Святих. Проте їх проект відхилили.

Десь сотня священників народилися в Карпатському, що на Турківщині-Львівщині. Перший священник із Карпатського вийшов у 1968 році. Отцю Іванові Іваничуку нині 71 рік. А далі, як розповідає сільський парох о. Іван, «після розвалу СРСР в Україні почали одну за одною відкривати церкви. Десь будували, десь реставрували, а десь люди збиралися в хатах. Треба були священники. Навчання тоді було коротке, всього три місяці. Брало 20-річних хлопця, обов'язково після армії, прилаштовували їх біля зрілих священників по регіонах. Щоб стати священником, треба було ще й одружитися або стати ченцем. Зазвичай хлопці з Карпатського женилися з нашими дівками. Приїхав в село, батьки йому когось пригледіли, бо як-не-як із свого ж села, весілля зробили і всьо – вона вже попадає. Дівки хотіли йти, бо там не треба ніц робити. А то що би в Карпатському виділа? Корови, сіно і роботи багато. А так сяде, дітину одну годує і всьо. Майжи ніхто з попадів нігде не робить». В Карпатському до того, як масово йшли в священники, було близько двох тисяч людей. Тепер – близько тисячі. На питання, а скільки нині тих серед священників, хто вийшов з Карпатського, місцева жителька Марія Сорока сказала: «Йо-йо-й, та хіба їх поражуєш? Майже в кожній хаті є піп – то син, то зять, то брат. Пішов, приміром, син на попа, трохи прижився, тягне за собою брата чи швагра і так далі. Дехто йшов, бо то надто легкий хліб. Попи на землі не роблять, щодня на роботу не ходять. У неділю відслужив службу – і всьо. Якщо на тижні є похорон – відпрацював 2 години і по роботі. Люди їм і їстиносять, і прибирають. Деякі попи тримають велике хазяйство, корови, свині, городи обробляють. Бо сім'я їсти просить. Дехто з них не витримує розкішного життя і спивається... Зараз із Карпатського в священники йдуть одиниці. Здебільшого сини священників. Тепер треба вчитися п'ять років в духовній семінарії, а не три місяці, як колись. Уже комусь і ліньки».

Рада опозиційних сил Черкащини звернулася до Президента з пропозицією **віддати хасидам прах цадика Нахмана, як вони того просять.** Цієї осені їх приїхало до Умані біля 30 тисяч. Задовго до свята Рош а-Шана в Умані траплялися прискри і інциденти, які здебільшого були спровокованими

приїзжими хасидами. Коли ж заїзд хасидів стає масовим, то їх стає ще більше. Хасиди поводяться у нас не як гості, а як господарі, диктують свої умови поведінки. А між тим Умань – не місто Ізраїлю. Тут діють українські закони і всі прибутки мають отримуватися містом. Немає гарантій того, що холодне протистояння хасидів і уманчан колись не переросте в гаряче, що

українці не влаштують прибулим нову Коліївщину. Із-за цих заїздів на могилу Нахмана Україна не може вшанувати своїх героїв. Зокрема, вже кілька десятиліть не встановлено тут пам'ятник Залізняка. Місцева влада вважає, що він відлякуватиме хасидів, а відтак більше служить євреям, ніж українцям. Рада опозиційних сил заявляє: «Самі хасиди кілька років тому заявляли, що готові викупити прах цадика Нахмана. Ми ж пропонуємо просто передати його хасидам. Не торгуватися! Хай забирають його до Ізраїлю, щоб не було нагнітання ситуації. До того ж, Умань не готова приймати в себе таку кількість паломників протягом обмеженої кількості днів» (Експрес. – 22-29 вересня).

У зв'язку з 1020-річчям хрещення Русі УПЦ Київського Патріархату благословила приєднання праведного Петра Багатостраждального (Калнишевського) до лику святих. І ось в Недригайлові, що на Сумщині, **збудовано з підтримки братів Ющенків величний храм, який названий ім'ям останнього кошового отамана Війська Запорізького Петра Калнишевського.** На його освяту приїхав сам патріарх Філарет. Храм збудовано в декількох кілометрах від села Пустовійтівки, де народився святий.

Національно-демократичні спільноти Буковини із зневагою сприйняли візитацію сюди російського патріарха Кирила, якого тут приймали на розвішання кимось (скоріше – від влади) білбордів «Патріарх Кирилл на Буковині. Буковина вітає свого Патріарха». Він не свій, а чужий, чужого народу, вітає його не Буковина, а лише московсько-православні краю, решта – не вітають і не бажають його приїзду. Обласна організація ВО «Свобода» у своєму Зверненні до голови облдержадміністрації Папієва заявила: «Нагадуємо Вам, що Україна є незалежною та суверенною державою, і Буковина є невід'ємною частиною України, а не островом

російської держави, православну церкву якої очолює патріарх РПЦ Кирило. Ті, хто дозволяє собі розміщувати на білбордах неправдиву, провокативну та з проявом меншовартості інформацію, мають бути притягнуті до передбаченої Конституцією України та законами України відповідальності. Також наголошуємо, що подібна інформація може бути розцінена як прояв неповаги до інших конфесій, представлених в області». З позицією «Свободи» погодилися чернівецький відділу Союзу українок, Ліга українських жінок, Українська народна партія, інші демократичні сили. Українська Народна партія через Генпрокуратуру порушила питання кримінальної відповідальності за появу «кирилівських білбордів» і за витрату державних коштів на їх виготовлення. Відчуваючи свою вину за білборди, губернатор Папієв наголосив, що вони є «справою рук Буковинської єпархії УПЦ». Водночас той же Папієв, який по-державному зустрічав чужинця, що не має до державних структур ніякого прямого відношення, між тим заявляв, що візит Кирила - це «велика й висока подія» (Молодь України. – 29 вересня).

Виступаючи в Луганську 17 вересня під час літургії на Театральній площі, **Патріарх Російський Кирило закликав не вірити біснுவатим** (тобто – осатанілим – РП) **філософам і політикам**. При цьому він звідкись взяв, що

заради мети, яку ставити (поруч з політиками) ті чи інші філософи, «перемелювалися людські долі», «кров лилася річками», люди «перетворювалися в свиняче стадо, яке кидалося із крутизни в море». І далі: «На всіх біснуватих накладається подвійна анафема, яке б місце в політиці і в інших сферах життя вони не займали». (Православная газета -№37).

Після цих кирилівських заяв хочеться сказати, що такі судження можуть прийти в голову лише придуркуватого. Патріархами стають також випадково, а як ним ставав Кирило, ми знаємо з російської преси й писали про це в РП в час його «обрання». Взагалі, якби не голоси за нього української групи єпископів, то навряд чи цей «нефілософ», а хитрий комерсант став би Патріархом. На фоні цих розмірковувань Кирила виграє явно і Папа Іван Павло II з його прихильністю до філософії, закликком її вивчати, і нинішній Папа Бенедикт ХУІ, який вивчення філософії розглядає як неодмінний елемент підготовки католицького священнослужителя.

Шукав мікроскоп, щоб підрахувати сотенну чи тисячну відсотку публікацій в загальній кількості релігійних видруків України

одного із наших злопихателів, який вирішив (певно на інше не здатний із-за скудоумія) відсотками визначати значимість Відділення релігієзнавства в нашій сфері знання, цифрами міряти рівень наукових пошуків. Йому при цьому треба було б ще підрахувати відсоток організованих і проведених Відділенням наукових конференцій і семінарів, підготовлених ним науково-експертних матеріалів та аналітичних записок, його періодику, творчу співпрацю з конфесіями й університетами, із релігієзнавчим зарубіжжям та ін.. Але ще Крилов писав про моську, яка «сильна, коль лаєт на слона». Пушкін тут був більш відвертий: «Хвалу и клевету приемли равнодушно и не оспаривай глупца!». Додам (також словами поета): нам своє робить. На мілзозгу не звертаємо увагу. Наука цифрами не вимірюється (А.Колодний).

ПРАВОСЛАВ'Я

В буковинському селі Банчени на території монастиря збудовано новий Свято-Троїцький собор. Розміщений він на території монастиря. Площа храму – 2тис. квадратних метрів. Це є один із найбільших православних храмів в Україні. Його висота - 56м, довжина – 60м, ширина –40м. Більшим від нього є Черкаський храм (відповідно 72, 58 і 53м). Зрозуміла потреба монастиря й місцевої православної громади в новому храмові, але чи в такому розмірі? Правда, те, що на його відкриття завітав Дмитро Фірташ, засвідчує, чий коштом він збудований. А кошти будівництва - для нього копійки. Відомо, що на території монастиря діє також сиротинець, про який вже була інформація в РП.

На 91-му році життя помер митрополит Харківський УПЦ МП Никодим. Смерть його не була неочікуваною, бо ж він мав протягом 10 років паралізовану ліву частину тіла після інсульту. На його 90-річчя, як відомо, приїздив до Харкова сам патріарх Кирило. Віддяка велика, бо ж саме Никодим зреалізував план, так назвемо, тодішнього міністра закордонних справ РПЦ МП митрополита Смоленського Кирила про недопущення автокефалії Української Церкви. Після смерті Никодима постало питання: хто його замінить? Поширилися слухи, що патріарх Кирило пришле на цю посаду керуючого відділом церковних відносин 45-річного митрополита Іларіона, зберігши його й на посаді в Москві. Надто освічений богослов, автор низки книг, знавець десяти мов. Митрополит Харківський автоматично стає членом Синоду УПЦ МП, де й так засіло багато промосковських владик. Враховуючи те, що Харківська митрополія вважається другою за важливістю в Україні, то це призначення могло б послужити навіть сходинкою для наступного переміщення Іларіона до Києва вже на посаду Предстоятеля, які із-за поганого стану здоров'я міг би залишити митрополит Володимир. В УПЦ МП сказали, що такий проект

дійсно був, але від нього відмовилися. А чи не повернуться до нього тепер після смерті владики Никодма і очікування прохання митрополита Володимира (Сабодана) про добровільний відхід від керівництва із-за поганого стану здоров'я. Таке переміщення, зрозуміло, підсилює б позицію Кирила в Україні. Проте на заваді цьому стане положення про «незалежність в управлінні» УПЦ МП. То ж рішення про нового митрополита приймають в Києві, в УПЦ і навряд чи погодяться з планами Кирила. Скоріше буде в.о. керуючого Харківською єпархією архієпископ Ізюмський Никодим, який десь протягом 10 років при хворобі Никодима фактично керував православними харків'янами. Якщо буде справлятися, то його просто перемістять з Ізюмської єпархії на Харківську, а то й підберуть владику з якоїсь іншої єпархії. Та й сам Іларіон навряд чи погодиться з такими переміщеннями. У нього, як нині другої особи в керівництві РПЦ, є перспектива в Москві дослужитися до Патріаршого куколя. Перехід в Україну обмежить ці можливості.

Щоб в Луганську виглядало не так, як в Харкові, коли для хорошої телекартинки використовували телемонтаж, **проросійсько налаштовані місцеві можновладці зігнали на літургію Патріарха Російського 15 тисяч осіб, відірвавши їх від роботи чи навчання.** Під загрозою виключення йшли на зустріч студенти вишів, зокрема Східноукраїнського національного університету. Національно-демократичні спільноти розгорнули біля драмтеатру величезний український прапор з вигуками «Геть з України Московського попа!» Вони заявили, якби акція зустрічі Кирила проходила в храмі, то їхніх акцій не було б. «А так він займається політикою, а не церковною діяльністю, – говорить голова осередку УНП Валентин Тквачич. На зустріч Патріарха по виганяли працівників бюджетних установ. Людей навіть спеціально привозили з районів. Голова облдержадміністрації звернувся навіть з проханням до прикордонників спростити процедуру перетину кордону на час приїзду патріарха православних росіян. Увесь цей збір був оточений кордонами міліції і військовослужбовців внутр. військ. На 14-15 вересня було заборонено проводити в місті будь-які масові акції. Проте це – антиконституційне рішення міської адміністрації. Заборонити може лише суд. Тому національно-демократичні сили провели акцію з розгортанням найбільшого в Україні державного прапора. Хотіли прорватися через кордон міліції і зробити це біля пам'ятник Т.Г. Шевченку.

Керівництво Києво-Печерського заповідника разом з УПЦ МП вирішило реконструювати й відновити історичний облік Митрополичого саду ще кінця ХУІІ століття, а потім відкрити його для відвідувачів. Сад був закритий для відвідувачів на початку ХХ століття. Будуть відтворені доріжки, поставлені лавочки. Відкривають винний погріб, де екскурсанти

зможуть попробувати монастирське вино. Митрополичий сад знаходиться біля дому намісника Лаври митрополита Павла.

Зустріч В.Януковича на Афоні із Вселенським Патріархом Варфоломієм викликала певне здивування в церковних колах у світлі заяв останнього. Варфоломій виголошує слова Януковича, що «Україна покладає великі сподівання на підготовку Всеpravославного собору і сподівається, що його рішення будуть мати позитивні результати і для української церкви. Окрім цього, Варфоломій повідомив про запрошення йому здійснити візит в Україну, називаючи при цьому Константинополь «матір'ю-церквою щодо українського Православ'я». І це тоді, коли на останнє претендує Московська Церква. Прес-секретар УПЦ МП В.Анисимов на останнє зауважив, що оскільки Варфоломій неодноразово закликав українських розкольників вернутися в лоно УПЦ, то є підстави сподіватися, що він хоче допомогти здолати розкол. Але в Церкві дещо збентежені тим, що нібито Янукович через голову Патріарха Кирила запросив на його канонічну територію Варфоломія, що навіть Ющенко запрошував в 2008 р. Варфоломія через Патріарха Алексія. Анисимов звинуватив Варфоломія в якихось плутаннях, бо ж без ініціативи РПЦ в його юрисдикцію УПЦ перейти не може. Якщо в УПЦ КП відзначають те, що симпатії Януковича останнім часом в церковному питанні стали змінюватися, то в службі Президента радять не робити далекі політичні висновки: «Це була просто приватна поїздка і приватна зустріч. Президент не збирається втручатися в церковні справи на чимусь боці».

Митрополит Черкаський Софроній вважає, що ситуація в УПЦ нині стабілізувалася. На галасливій заяві одного із її спонсорів Віктора Нусенкіса про відмову від спонсорювання владики зреагував так: «Це його воля. На церкву це мало вплине. Мені не сподобався цей чоловік...». «Зараз Церква стабілізувалася. Не всі ієреї сприймають автокефалію. Приймати якісь радикальні рішення – значить продовжувати конфліктувати аж до нового розколу. Митрополит Володимир – мудра людина, у нього світла голова. Він проводитиме мирну політику. Ніхто його зняти не може. Його обрали пожиттєво. Навіть якщо він по прикладу католицького кардинала Гузара надумає подати заяву про відставку, то її не приймуть. Єдине що він може – призначити місцеблюстителя» (Газета по-українськи. – 29 вересня)

Єдина Церква в Україні (а може й у світі) – це УПЦ Московського Патріархату, послідовники якої при їх примітивному середньовічному мисленні влаштовують хресні ходи і демонстрації, зібрання перед Верховною Радою, вимагаючи не допустити запровадження біометричних паспортів, бо нібито вони є «міткою диявола». Весь світ живе або прагне до таких паспортів, а тут знайшлися єдині істинно мислячі. Якось стидно стає за країну, коли дізнаєшся, що в тих же африканських країнах ніхто не вдається до протестів з таким неосвіченим підходом до

справи. В Києві під звуки православного шансону сотні переважно пристаркуватих православних кликуш з УПЦ ходять з іконами та хрестиками по Маріїнському парку, будучи впевненими в тому, що про подібні знаки попереджувала ще Св.Біблія. Мітинги в Києві виглядають як кимось спланований хаос. Скоріше в приїзді кликуш зі всієї України провідну роль відіграє преса біля православних спільнот, зокрема газета «Мир», що видруковується в Дніпропетровську. Подібні заклики в офіційній пресі УПЦ МП не знайдеш. Офіційно Церква навіть відхрещується від цієї масовки кликуш, хоч в цих хресних ходах і різних зібраннях завжди присутні священники з УПЦ МП. Весь інвентар «хресних ходів» тримається в схованках Києво-Печерського монастиря.

Митрополит Софроній визнає, що для таких владик з УПЦ МП, як одеський Агафангел, тульчинський Йонафан та уманський Антоній «України немає і не буде. Вони відчують себе росіянами на українській землі. Вони не хочуть чути назву «українська церква». Мовляв, в Україну проживають представники багатьох народів. Дозвольте, кажу: А як же тоді русская церковь? Хіба в Росії не живуть чуваші, мордвини і представники інших національностей. Але ж церква русская? В Сербії – сербська, в Грузії – грузинська. Що цікаво, за автокефалію у нас ніхто не агітує. Зате противників її – хоч греблю гати». Я люблю тих, хто любить Україну. Має бути українська незалежна Церква. Нічого злого в цьому немає і вішати ярлик націоналістів ні на кого не треба. Просто я люблю цю землю, мене годувала своїм молоком мати-українка... Нікому не потрібна сильна Україна з сильною Церквою. Якби об'єдналися наша Церква з Київським патріархатом, то за кількістю приходів це була б найбільша православна громада у світі. Після нас були б румуни, а лише після них – росіяни. Але боюся, що я до цього не доживу». Владичі в 2011 було 72 роки.

При зустрічі російського патріарха Кирила із митрополитом Черкаським Софронієм той запитав: «Це і є найбільший український опозиціонер?». «Знаю Росію (прожив там 17 років) і знаю як їм тяжко сприймати від'єднання України, -заявляє владика. - Там, до речі, мене хохлом тільки й називали. Інколи зустрічаюся зі старими друзями і всі вони питають: «Це правда, що ти став найбільшим прихильником автокефалії?» Кажу їм: «А що я від того в чомусь став гіршим? Чи може до Вас ставлюся гірше? Я поважаю Вашу думку, то ж прошу поважати мою». (Газета по-українськи. - 13 вересня).

Проросійські реваншисти 18 липня відзначили в Києві 100-ліття з дня смерті прем'єр-міністра Російської імперії, в складі якої в стані колонії в роки його владарювання знаходилася Україна, **Петра Столипіна.** Відомо, що його вбили в Києві і тут він похований на території Києво-Печерської Лаври. Московсько-Православною Церквою України біля могили прем'єра-колонізатора було проведено службу, а до того УПЦ здійснила панахиду по

Столипіну у Трапезному храмі. Після цього з імперськими прапорами й іншим російським атрибутом московсько-православні здійснили хресний хід вулицями Києва. Сам факт можливості вільного проведення таких акцій в незалежній Україні та ще й в співпраці з прем'єром Азаровим свідчить, що Україна має неукраїнську владу: вона у своєрідній формі окупована країною прем'єра Столипіна.

В столичних прав храмах УПЦ МП почала діяти нова форма послуг. Оприлюднені номери мобільних телефонів, за якими парафіяни матимуть можливість сповідатися. Правда, при цьому зроблено застереження: за умов крайньої потреби. Це для випадків, коли людині вкрай потрібна духовна допомога, але самотужки вона не може прийти до храму. Насамперед йде мова про хворих людей, які самотійно не можуть пересуватися. Співробітник спецслужби УПЦ МП Вл Пустовий зазначив: «Не слід сприймати цю новацію як таку, що має спростити людині процес спілкування із священником. Інакше наступним кроком було б святе причастя факсом надсилати. Сповідь певною мірою можна порівняти з лікуванням тіла. Медик не може ставити діагноз і призначати лікування дистанційно, лише на підставі телефонної розмови. Ось і священникові треба бачити очі людини, яка сповідається. Церква йде назустріч нам, але при тому має спонукати людину до самодисципліни».

Луцька Єпархія УПЦ МП випустила друком факсимільне видання Луцького Євангелія. Воно датується XIV століттям. Ідея перевидання з'явилася випадково. Шукаючи місце для будівництва гуртожитку духовної семінарії, почали вивчати матеріали діяльності Красногорського Спаського монастиря. Знайшли, що там було написане Євангеліє. Запросили дозвіл у Центральної бібліотеки у Москві, де зберігається першодрук. Одержали дозвіл на перевидання скарбу Волинської землі. Характерно, в Євангелії немає жодної помилки, немає жодної правки. Святій книзі майже 700 років. Євангеліє має 500 сторінок. Папір під його факсимільне видання замовляли в Швеції. Луцька Євангелія на два століття старша за Пересопницьке. Вона – сакральна пам'ятка українського Середньовіччя Це одна з перших літературних пам'яток, створених українською мовою. Книга має 400 заголовних мальованих літер. Наклад дорогого видання невеликий - одна тисяча примірників, з них більшість УПЦ МП передасть у свої храми, подарує меценатам, передасть в центральні бібліотеки.

У вересні помер найстаріший архієрей УПЦ МП митрополит Харківський Никодим (Руснак), який відіграв паскудну роль в історії Українського Православ'я та й України взагалі. Цей владика в листопаді 1991 року разом з іншими учасниками Собору УПЦ МП підтримав його рішення про автокефалію Української Церкви, а десь менше як через півроку, зрадливо виконуючи вказівки Московського Патріархату, організував і провів так званий Харківський собор, який змістив митрополита Філарета з посади

Предстоятеля УПЦ. **Владика до кінця свого життя так і не усвідомив, що він став зняряддям Москви в знищенні нею прагнень мати в Україні свою Помісну Церкву, став фактично антиукраїнцем.** Керуючись християнським милосердям Патріарх Філарет відслужив у Володимирському соборі Києва панахиду за упокій душі померлого. «Наш християнський обов'язок, - наголосив він, - молитися за померлих. І ми зобов'язані це робити, навіть не зважаючи на особисте ставлення до діянь померлого. Бо ми знаємо слова Спасителя: яким судом судите, таким і вас осудять. Я буду молитися за упокій душі померлого, незважаючи на те, що він зробив проти мене. А за те, що він скликав т.зв. Харківський собор, розділив на ньому Українську Церкву – нехай за це його простить Господь».

В Італії серед емігрантів діють не лише парафії греко-католиків. Вже з'явилися парафії і Української Православної Церкви Київського Патріархату. У вересні місяці з благословення Патріарха Філарета їх відвідав єпископ Чернігівський Іларіон разом з отцями В.Семанцо і О.Шмурґіним. Відбулася зустріч з духовенством і вірянами УПЦ КП. Протягом трьох днів архієрей відслужив Божественну літургію в низці парафій. Голова УЗЦЗ ознайомився із сучасним станом, проблемами і здобутками духовної місії Київського Патріархату в Італії.

Синодальна літургійна комісія УПЦ МП, очолювана її головою єпископом Новокаховським Філаретом, розглянула питання україномовної богослужбової термінології. Затверджено робочу групу з реалізації питання.

СВІТ ГРЕКО- І РИМО-КАТОЛИЦИЗМУ

В Бразильському місті Куритиба пройшов протягом шести днів архієрейський собор УГКЦ. Обговорювалася стратегія розвитку Церкви на найближчі 10 років. Основний акцент у прийнятій ним програмі – проповідування Євангелія серед християн у найширший спосіб, розвиток парафій та християнське вдосконалення вірян. 2012 рік проголошено собором Роком християнського покликання. Головний акцент ставиться на покликанні мирян – саме світських, а не духовних людей Адже сьогодні популярною є думка, що Церква - то лише духовенство. Однак священники і монахи становлять лише невеличку кількість церковної спільноти, а інша її значна частина – це світські люди, парафіяни. Саме вони впливають на життя Церкви, є її учасниками. На цьому на основі рішень собору наголосив керівник департаменту інформації УГКЦ о. Ігор Яців. То ж головне – популяризація мирянина та його особливо важливої ролі в Церкві. Церкву турбує те, що «нині багато вірян сприймають християнство

як традицію. Вони вважають своїм обов'язком прийти на літургію у неділю або й ще рідше – лише на свята. Для когось віра полягає в тому, аби скоштувати священної їжі на Великдень чи скупатись в ополонці на Водохрещу. Саме тому впродовж десяти років Церква працюватиме над тим, аби такі номінальні християни стали реальними. Євангелізація допоможе підвищити «кваліфікаційний» рівень християнина і допомогти зрозуміти істинну суть своїх обов'язків, своєї віри, своєї Церкви». В УГКЦ створена спеціальна група із священників, монахів і мирян, яка має розробити конкретні шляхи впровадження стратегії на всіх рівнях.

Перша архієрейська хіротонія Святославом Шевчуком – висвята єпарха Бучацького на вакантну вже чотири роки цю кафедру. Відбулася ця хіротонія в Чорткові. Перший день – архієрейське найменування Під час цього у храмі зачитували грамоти про призначення єпископа, а номінований в цей час читав Символ віри і склав присягу Папі Римському та предстоятелю УГКЦ. Потім - читалася молитва. Другий день – це власне єпископська хіротонія. Відповідно до канонів Східних Церков, із моменту проголошення Папою Римським нового імені нового єпископа до дня проведення єпископської хіротонії (рукопокладення) має пройти три місяці. Хіротонію проводять три єпископи. Головний серед них – предстоятель Церкви. Зачитується молитва «Божественна благодать» з покладанням рук. Потім передають ново висвяченому ризи, омофор, панагію, мітру і палицю-посох. Престол Бучацький зайняв колишній апостольський адміністратор єпархії о. Дмитро Григорак. До священничої роботи він був на заводі інженером-конструктором. Поліглот – знає українську, російську, польську, італійську, англійську та німецьку мови, а також старослов'янську і грецьку.

Каплиця Греко-Католицької Церкви в Харкові служить об'єктом неперервного вандалізму. Самий свіжий – всі стіни каплиці обписані червоною та чорною фарбами і графіті перевернутими догори ногами хрестом, закличками вступати до спільноти сатаністів. Але це не перша прикрість За два тижні до цього була викрадена частина металевої огорожі, Розбито електрощиток. То ж маємо тепер літургію без світла, - говорить отець Микола Семенович. Ще до цього у каплицю два рази вривалися – все з неї повикидали на вулицю, зокрема літургійний інвентар. На правоохоронців священник не надіється, хоч уже неодноразово до них звертався. Кажуть: не пійманий – не злодій. Я б навіть намальовані хрести сприймав би як вандалізм відомої конфесії, для якої сатаністами є всі, окрім неї. То – прикриття.

Синод єпископів Української Греко-Католицької Церкви, що відбувся у вересні в Бразилії, зайняв жорстку позицію щодо ситуації в Україні. Владика назвали політику нинішнього керівництва «вкрай недалекою і безвідповідальною». В листі керівництва УГКЦ на

адресу Президента висловлюється стурбованість станом справ «щодо соціально-економічної політики, застосування вибіркового правосуддя, утисками української мови, зокрема звуженням її застосування, масове закриття шкіл з українською мовою навчання». Окрім того, Церкву непокоїть «те, що влада країни абсолютно не дбає про вимушених мігрантів за кордоном і не сприяє їхньому поверненню».

На питання можливості утворення в Україні Єдиної Помісної Церкви глава УГКЦ відповів так: «**Можливості є завжди, тому що не зменшується прагнення християн всього світу до єдності.** Але принциповим є те, що Єдина Помісна Церква не може бути політичним проектом, реалізованим з ініціативи того чи іншого політика. Це - неправильно. Єднання має виходити із внутрішніх намірів Церков. Для нас, наприклад, важливо, щоб ми разом із представниками інших конфесій могли за одним престолом служити Літургію Ось це є виявом височайшого Єднання!» (Факти. - 1 жовтня).

У зв'язку з руйнацією згідно рішення Тернопільської міської ради самовільної будівлі - каплиці т.зв. правовірних греко-католиків в парку Національного відродження, **Глава Тернопільсько-Зборівської єпархії владика Василь Семенюк звернувся до вірян єпархії із спеціальним «Пастирським листом-поясненням стововно ліквідації каплиці сектантів на Співочому полі Тернополя».** В ньому діяльність групи кваліфікується як сектантська, вчення якої суперечить тексту Св. Письма. «Богородиця як «служиня Господа» не потребує фальшивого культу, навіть якщо він пов'язаний з її возвеличенням. Такий культ може її образати, принижувати й применшувати. Християнська віра не може прийняти «об'явлень», які претендують перевищити або виправити об'явлення, завершенням якого є Христос». Проте думки тернопільчан щодо скоєного розділилися. Якщо більшість засуджує сектантів і підтримує рішення міської ради, то є й такі, хто засуджує форму, до якої вдалися при руйнації каплиці.

Святослав Шевчук вважає: **«Що стосується долі, то християни не повинні в неї вірити.** Бог пропонує людям вільний вибір, і доля людини залежить від того, як вона чинить в житті, які дороги вибирає» (Факти. - 1 жовтня)

Парафія вірян греко-католиків Донецька стала безпритульною. До цього спричинило її приєднання Інституту штучного інтелекту до Донецького технічного університету. Для останнього став непотрібним філософсько-релігійнознавчий факультет, а відтак і той храм, який був при ШІ і який орендували деякі християнські спільноти, в тому числі й греко-католицька. Ректорат ДТУ, опломбувавши храм і розірвавши договори оренди, пояснює це тим, що законодавством діяльність релігійних організацій у вищих навчальних закладах в Україні заборонена законом. Але ж чому тоді на території студмістечка ДТІ цього року освятили храм УПЦ МП. Більше того – головою парафіяльної громади став перший проректор університету.

В Житомирі перед кафедральним собором св. Софії на Замковій горі відкрито пам'ятник Івану Павлові II. Відкриття приурочне до 10-ліття його візиту в Україну. Скульптуру Папи передали, як і обіцяли рік тому, байкери. Віряни скинулися з меценатами на п'єдестал і бруківку. З Ватикану передали до центрального католицького храму Житомира хрест, яким користувався Папа Іван Павло II. Житомирський пам'ятник Івану Павлові II нагадує пам'ятники в Києві, Вінниці і Тернополі. Проте в Києві він стоїть на території Нунціатури, а відтак не на українській землі. До того ж, стоїть ще й за ґратами. До нього й підійти не можна. Зрозуміло, що його можна було б поставити біля Олександрівського храму РКЦ, але це може викликати протести православних, бо ж то є Володимирська гірка. Скоріше йому місці у сквері біля Миколаївського костелу.

Всупереч законодавству про світськість освіти **в школах Тернополя буде вивішено портрети Патріарха Йосифа Сліпого. Так тут вирішити відзначити 120-річчя** з дня народження Патріарха УГКЦ, яке припадає на 2012 рік. Цього року відзначають сторіччя з дня закінчення патріархом Тернопільської Української Гімnazії. Але багато людей вже про Сліпого мало що знають, не впізнають його по портрету. Тернопільсько-Зборівська єпархія УГКЦ за 2,4 тис грн. виготовила 35 портретів владика. Де їх повісять в школах, це вирішать директора шкіл Возитимуть дітей на екскурсії в рідне село патріарха Заздрість. «Сумніваюся, що від того щось зміниться, хай хоч всю школу портретами обвішають. От якби гроші на ремонт не треба було здавати, то хоч батькам легше було б, - каже Марія Олексинин – мати двох школярів. - А від картин дітям ні жарко, ні холодно. У них в голові нині тільки «Вконтакте» та «Однокласники».

Синод єпископів УГКЦ та Конференція єпископів РКЦ оприлюднили спільне Звернення щодо небезпечного явища в духовному житті України – це поява і поширення псевдохристиянського угруповання Догнала, яке має ознаки тоталітарної секти, привласнило собі без будь-яких на те підстав право навчати від імені католицької Церкви. Особливо гостро догналівці зневажають блаженного Папу Івана Павла II і нинішнього Святішого Отця Бенедикта XVI. Важливим є наступний висновок Звернення: «Нагадуємо всім, що ця група не має жодного відношення до Католицької Церкви, оскільки її проводирі, колишні католицькі священики, за важку церковні злочини були покарані карою великого екскомуніки – відлучені від Церкви. Кожен, хто приєднується до неї, сам себе ставить поза правдивою Католицькою Церквою і таким чином не може називати себе католиком». До цього варто додати, що назву «Українська Греко-Католицька Церква» остання, скажемо таку, «забила за собою» в Державному реєстрі свідоцтв України на знаки 25 березня 2011 року під № 136637. Хтось інший (бо то вже злочин) не може нею – повно чи із змінами – користуватися. Відтак іменування догналівців «Українська Правовірна

Греко-Католицька Церква» є протизаконним. Як і самі їхні проводирі з василіан Чеської делегатури ЧСВВ – Ілля Догнал, Маркіян Гітюк, Методій Шпіржік та Самуїл Обергаузер.

ПРОТЕСТАНТИЗМ В УКРАЇНІ

В нашій пресі часто не люблять згадувати добрим словом щось із життя протестантських спільнот. А між тим поліське село Познань – крайня точка на півночі України, далі вже Білорусь - за рекордною народжуваністю дітей можна заносити до Книги рекордів Гіннеса. У багатьох сім'ях по 10, а то й більше дітей. Згідно офіційних даних, в Познані найбільша народжуваність в Європі. Люди тут працюють тяжко, але на життя не нарікають. Школа в селі модерна, простора і яскрава. Її звели в 2009 році за чотири місяці після того, як згоріла дерев'яна побудова 1963 року. Але при такій високій народжуваності і в ній скоро класних кімнат забракне. Лише в 2011 році до першого класу тут пішло 45 малюків, в наступному їх буде 70. Нині в школі навчається 563 учні. Директор школи навіть сформулював закон: випускаємо два класи, а набираємо три. Вища освіта тут не дуже популярна. Маючи роботящі руки, познанці частіше виїждять кудись на сезонні заробітки. Жінки з дітьми збирають в лісі ягоди, що дає сім'ї істотне поповнення грошове. За роботою селяни світ Божий не бачуть. Принцип життя в познанських сім'ях такий: головне, щоб всі були здорові та дружні. Познань – це баптистське село. Конфесія тут з'явилася після II світової війни, але пустила глибоке коріння. До православної церкви тут ходить менше сотні селян, а ось Дім молитви баптистів, хоч і великий, але переповнений. В ньому моляться майже всі познанці. Саме баптистські сім'ї багатодітні, бо вони живуть за «правилом»: тішся всьому, що Бог дав (Великий замок. – 20-26 жовтня)

Українські Свідки Єгови протягом минулого літа провели **38 масових християнських зібрань у форматі обласних конгресів** під гаслом «Нехай прийде Боже Царство!». По всій країні ці конгреси відвідало 165595 осіб. На цих конгресах 2061 особа охрестилися, тобто стали Свідками Єгови (І.Вішко).

Останні роки якісь рясні на ювілеї релігійних громад. **Село Шишківці, що на Буковині, вважається адвентистським.** Громаді адвентистів сьомого дня цього села вже 85. Вітати ювіляра прийшло стільки гостей, що навіть Будинок молитви виявився замалим. Шишківська громада постала кузницею пасторів не тільки для Буковини. Був присутній на зібранні шишківець секретар Української УНІОНУ Церкви АСД Леонід Трофимович.

Цікаву конференцію провели в Красному Лучі, що на Луганщині, молоді євангелісти-баптисти на тему «Зустріч поколінь». На конференції

більше говорили представники старшого покоління. Їм було що розповісти. Нині маємо свободу віросповідань, свободу релігійної діяльності. А не так давно... Тут молодь почула, що означає бути переслідуваним за віру, про підпільні видавництва і переписування від руки Біблії, про контрабанду християнської літератури. Йшла мова і про участь баптистів у минулій війні, у відбудові країни та ін. (Вера и Жизнь. - №5).

ХАРИЗМАТИ УКРАЇНИ

У вересня в Дніпровському суді м. Києва розпочався суд над пастором «Посольства Божого» Сандесем Аделаджою і ще п'ятьма посадовими особами компанії «Кінгз Кепітал», які, згідно версії слідства, організували фінансову піраміду й виманували у людей мільйони гривень. Під стінами суду збирається біля двохсот прихильників і противників Сандея. Не обходиться при цьому без бійок. Коли під'їздить в «Тойоті» пастор, то натовп зустрічає його словесною овацією, а Сандей викрикує при цьому «Аллілуя! Слава Ісусу!». Біля дверей суду стоять дебелі хлопці із сторожі Аделаджі, які не пропускають в приміщення суду його противників. Одна із прибічниць пастора журналістам сказала: «Пастор не має ніякого відношення до того, що тут говорять. Він хоч і чорний, але душа у нього біліша, ніж у будь-кого із нас». Політологи вважають, що Аделаджу оберігають для справи по Черновецькому. Його або посадять і Аделаджа сам дасть свідчення про мера, тому що в камері людина поводиться інакше. А може його приборежуть для виборів. Тоді зв'язок Аделаджі і мера стане хорошою темою: бачите, сектанти захопили Київ і наживалися на цьому. Потім, коли все затихне, Аделаджу можуть випустити за амністією. Тепер пророкують йому 12 років ув'язнення (Сьогодні. 14 вересня).

У зв'язку з романом мера Києва Леоніда Черновецького та Олени Савчук в пресі з'явилася низка статей про маму останньої, відому в релігійних і політичних колах Софію Жукотанську. **Спочатку С.Жукотанська світилася як пастор «Посольства Божого». З 2008 року вона очолила окрему організацію - «Всеукраїнську християнську асамблею».** На Столичному шосе в Голосіївському районі ВХА одержала земельну ділянку для будівництва Культурно-духовного храму. Київрада передавала на три роки в оренду ВХА приміщення на Лісному проспекті. Жукотанська в 2003-2005 роках була помічником Леоніда Черновецького в бунтність його депутатом Верховної Ради, значилася серед членів його християнської партії. В 1998-2005 роках була також помічником і нардепа В. Онопенка, який пізніше очолив Верховний суд. З 2005 року С.Жукотанська – помічник міністра культури О.Білозір. За нею значиться також посада Уповноваженого Представника Міжнародного Комітету захисту прав людини в Україні. Коли перший

чоловік пасторки Володимир Жукотанський у 1997 році зі скандалом залишив «Посольство Божє», то в своїй книзі «Спасай взятих на смерть» він написав про Церкву Сандея наступне: «Це типова фінансова піраміда, облаштована за принципом селевого маркетингу, в якій, окрім загальноприйнятих методів вибивання грошей, кошунственно експлуатуються християнські святині». Із з'явою скандалу з «Кінгз Кепітал» Жукотанська, незважаючи на прохання Сандея Аделаджі не полишати його в такий тяжкий момент, все ж відокремилася від «Посольства Божого», створиши свою Церкву «Святая святых», яка проводить свої зібрання в Будинку архітектора на Львівській площі в Києві (Сьогодні. – 17 серпня).

В Інтернеті з'явився запис виступу пастора Сандея у верхній палаті парламенту США. Хто допоміг йому свого часу там виступити, те невідомо. Сандей сказав, звертаючись до Бога: «Я прошу тебе, щоб ти прибрався, і прополов сорняки й віродив цю велику націю. Америка велика, тому що вона хороша. Будь ласка, допоможи Америці продовжити бути хорошию в ім'я Ісуса Христа». З'явилося також інтерв'ю пастора каналу Бі-Бі-Сі: «Моє прохання до правоохоронних органів таке: при чому тут я? Мені говорять: вони, махляри, приходили і виступали в Церкві. Ну й що? Мало хто виступає в Церкві! Виходить так, що я маю відповідати за кожного, хто приходить в Церкву і віддає гроші? Але ж в Церкву приходять тисячі людей! Якщо так міркувати, то можна будь-якого батюшку ув'язнити в Україні». Політологи вважають, що це піар-акція пастора у свій захист. Ось тільки чи хтось зверне на них увагу, то це під питанням. Бо ж в Україні є більш важливі постаті, зокрема Тимошенко і Луценко, які потребують захисту.

При приїзді Аделаджі вранці до суду **прихильники пастора, які тут збираються згідно відповідної вибірки, зустрічають його словами «Слава герою України!»** На це він заявляє, що приїхав в Україну, щоб нести благо в цю країну і правосуддя. «Може це перша справа, яку українське Правосуддя розгляне справедливо. Ми віримо, що навіть в Україні істина перемає!» Адвокат Сандея Аделаджі Андрій Федун гадає, що його випрадають. «Слідство так і не змогло чітко сформулювати, в чому виявилася протиправність діяльності мого клієнта».

Продовжується судовий процес над компанією «Кінг Кепітал». Якщо звинувачені Сафонов і Бандурченко під різними приводами затягують судовий процес, то **Сандей Аделаджа ходить на нього, як він сам каже, з радістю. Під час засідань Сандей читає Біблію російською мовою.** Якщо раніше біля судового приміщення було щодня 200-250 парафіян «Посольства Божого», то тепер їх там біля 50. На стінах прилеглих приміщень розклеєні листівки, де парафіяни розповідають, як допоміг Аделаджа їм в житті. «Нині, зауважує Сандей Аделаджа, - мало хто говорить про засновників компанії, всі говорять про Сандея! Я заявляю, що навіть не знав, де знаходиться «Кінгс Кепітал», адресу не знаю, я там жодного разу не був. Але якщо ми живемо в

країн чудес, в Україні, де все є можливим, то я йду сюди із задоволенням» Сандея звинувачують за трьома статтями – підробка документів, створення і участь в злочинному угрупованні та махлярство. Якщо буде доведена його вина, то йому світить 12 років із конфіскацією майна. Останнє – це декілька машин, які записані на його дружину Босю, будинок в Ірпіні, трикімнатна квартира в Києві. Все це оцінюють в 1200 тис. доларів. Має Сандей також будинок в Нігерії, що він сам визнає.

МУСУЛЬМАНИ В УКРАЇНІ

Наприкінці жовтня цього року більше трьох мільйонів мусульман із цілого світу здійснили хадж — прощу до головної святині ісламу, заповідної мечеті в місті Мекці. Цього року до Мекки для здійснення хаджу вирушала делегація українських прочан із різних регіонів України із 150 осіб, серед них 30 - жінки. Українські прочани ділилися на три групи. Вилітали вони із Сімферополя (24 жовтня), Борисполя (25 жовтня) та Одеси (26 жовтня). Окрім виконання обрядів хаджу, прочани перебували кілька днів у місті Медині, де відвідали могилу пророка Мухаммада й інші значущі для мусульман місця.

Прочани перебували на території Саудівської Аравії 23 дні й повернулися до України 14, 15 й 16 листопада відповідно. Серед прочан є подружні пари, що прагнуть здійснити цей обряд разом, у тому числі й такі, де обоє з подружжя — етнічні українці. Організацією та відправленням українських прочан займається Рада духовних управлінь і центрів мусульман України. Рада узгоджувала українські квоти з Міністерством у справах хаджу Королівства Саудівська Аравія два роки поспіль і має намір далі брати найактивнішу участь в організації хаджу мусульман України.

НАЦІОНАЛЬНІ РЕЛІГІЇ

Поблизу Луцька встановлено чотириметрову статую бога Світовида – його наші предки вважали покровителем не тільки багатства і хліборобства, а й воїнів. При храмах цього бога був білий кінь як символ сили, що воює із земними ворогами. Ніхто не мав права осідлати цього коня чи нагодувати. Ним займався тільки волхв. Воїни ставили мечі у храмах Світовида і за ніч ця зброя вважалася посвяченою Статуя Світовида чотирилика – символ чотирьох сторін світу. Статуя має три яруси – права, ява і нава, що символізує наше життя в різних світах. Скульптура, що встановлена поблизу Луцька, виготовлена з дуба, який подарувала громада рідновірів Волинської області. Місце встановлення визначили київські спеціалісти з біолокації і

екстренсорики. Це - місцина з найбільшою енергетикою Вона недалеко від музею –скансені сільського господарства. Вважають що саме тут колись могло бути святилище. Місцеві християни появу статуї Світовида сприйняли непривітно. Щоб запобігти можливого вандалізма, її зареєстрували як експонат музею, а відтак вона охороняється законом.

На краю села Селезівка вручну насипано курган, який увінчує скромний камінь із написом, що це є згадка про сотні тисяч жителів лісів - древлян, які не забажали прийняти християнство Це єдиний на території України пам'ятник жервам хрещення Русі. Ініціатором його появи став директор Поліського природного заповідника Сергій Жила. Він більше за будь-кого знає про славу і трагічну долю Древлян. «Древлянська земля в УІІ-Х століттях мала цивілізацію, яка не поступалася іншим тодішнім європейським державам, - каже Сергій Миколайович. – Але княгиня Ольга погубила цей край: це була жахлива трагедія, яка лишилася до нинішнього часу в пам'яті народній. Дотепер люди у селах розповідають про давні часи, коли їхні предки мали свій уклад, власну віру і традиції». Центром могутньої Древлянської держави був легендарний Город Нор. «Це місто було там, де нині стоїть село Городець. За селом ще збереглося святилище-капище древніх норців. Його не зруйнували ні в княжі, ні в радянські часи. Навіть ще в 1970-х роках місцеві селяни збиралися на свята не біля сільради, а на капищі – такою сильною була генетична пам'ять про правічні традиції».

Київські рідновіри також святкували свято бога Світовида. Згідно їх вірувань, він тримає зірки і Сонце. У вишиванках вони зібралися на центральному жертovníку біля Музею історії України. Далі від капища вони перейшли до 1,5-метрової статуї Світовида, що стоїть на Михайлівській площі. Замкненим колом виголосили молитву «Славу Світовиду речемо, бо це Бог первинний і співаємо тобі, Світовиде, одну з пісень, бо ти для нас є святим». Наймолодша жінка кладе на статую вінок з живих квітів. У дар йому приносять ще хліб і вино. Язичники вірять, що в Україні буде набагато краще, коли піде Янукович. «Мені його навіть шкода, - каже рідновірка Ярина Соколовська, - Він нещасний чоловік, бо дуже боїться погнів. Після того, як на нього вінок упав, він і Бога став боятися. Смішно, що він такий переляканий, хоч і здоровий дядько» (Газета по-українськи. - 4 жовтня).

Рунвірам Галичини вдалося в 2011 році налагодити випуск щомісячної газети «Із храму Сонця». Послідовники вчення Лева Силенка використовують його для утвердження свого права на свободу віросповідання, свободу думки, боротьби з наявною нині християнізацією держави. Так, в №10 часопису було видрукувано скаргу Дмитра Ружило голові Надвірнянської РДА з приводу посягання церков на свободу совісті і віросповідань. «З позицій сучасного рівня науки й національного світогляду Віри Предків Святих русичів-українців, з позиції оцінки здійсненого злочину юдо-християнськими церква перед людством в середні віки, стає

болісним усвідомлення відродження в наш час цього безпросвітнього мороку, запроваджуваного попівством з шаленою заповзятістю, з насмішкою над правом Конституції України, котрим чітко визначено місце Церкви в державі. То що ми відродили й розбудували за роки так званої незалежності України? Маю всі підстави заявити: **попівську імперію!**».

ІНШІ РЕЛІГІЙНІ СИСТЕМИ

30 вересня в Тернопільському Парку національного відродження **на основі рішення міської влади бульдозер зніс каплицю самопроголошеної громади Праведних католиків**, збудовану ними тут самовільно, без якогось дозволу на те влади. Біля сотні жінок з «праведних» (лише декілька чоловіків) зібралися з Галичини для оборони самобуду. Вони стали перед бульдозером з іконами в руках. При цьому проклинали міліціонерів: «Бог тебе покарає. У тебе руки відмовлять, діти твої без рук народяться». Прокльони подіяли на бульдозериста, який відмовився валити каплицю. Знайшовся інший. Активістів правовірних за опір владі автобусами відвезли до міліції.

Вже більше 10 років в Україні в Церкві Ісуса Христа Святих останніх днів діє програма «Мормони: руки допомоги». Служіння своє члени Церкви виявляють в тому, як це було 2 квітня і 2011 року, що виходять на всеукраїнський мормонський суботник. У різних населених пунктах, де є приходи і філії Церкви, брати і сестри виходять на вулиці, в парки і сквери. Вони прибирають двори, фарбують лавки, саджають квіти – тобто роблять все, щоб змінити й покращити місце свого проживання. Виходять не тільки дорослі, а й діти. Для них суботник постає формою виховання. Чистота вулиць – чистота думок (Ліягона №7).

НОВІ РЕЛІГІЇ

З 1991 року, коли до Києва приїхав Лама Оле Нідал, в Україні розпочалася історія буддизму Діамантового шляху в нашій країні. «Великий гуманізм, що лежить в основі повчань Будди, робить цей світогляд привабливим для західних людей,- зазначає Президент Об'єднання буддистів лінії Карма Каг'ю Томаш Фрідман. – Буддизм вже не вперше переходить із культури в культуру, але за своєю суттю він залишається завжди незмінним». Вчення Діамантового шляху лінії Карма Каг'ю практикують у 20-ти центрах та групах в Україні. Практики і медитації проводяться рідною мовою, що робить їх привабливими. З нагоди 20-річчя Діамантового шляху в Україні Об'єднання буддистів лінії Карма Каг'ю та благодійний фонд «Жива традиція» проводять в листопаді Дні буддійської культури. Під час цих Днів

проводиться перегляд фільмів про буддизм, виставок сучасного й буддійського мистецтва, відбувається прослуховування повчань буддійських вчителів, спроби метидацій разом з буддистами. 26 листопада можна буде відвідати Буддійський центр Діамантового шляху в Києві. А 27 листопада передбачається спільна безперервна 12-годинна медитація з побажанням розвитку та процвітання України. Вона розпочнеться о 7-й ранку 27 листопада у всіх центрах і групах Діамантового шляху по всій Україні й триватиме 12 годин, тобто до 19-ї вечора. Деталі на сайті www.buddhadays.in.ua

В Україні то там, то там з'являються групи людей (а той окремі сім'ї), які своїм способом життя нагадують анастасіївців. Оскільки вони уникають спілкування з іншими людьми, то про те, що робиться в цих спільнотах/сім'ях мало що можна розповісти. Кореспондентка «Фактів» Катерина Копанева у своїй великій статті «Зять сказав, що Анечка ніколи не пойдє в школу, не будє купатися и чистить зуби» (15 вересня) розповіла про одну таку сім'ю, яка, продавши свою квартиру в Києві, купила невеличку хибарку «на природі», «подалі від цивілізації», як вони самі кажуть, селі Х. Чоловік твердить, що він проживє 113 років завдяки якійсь енергії. А щоб ця енергія не пропала, то не слід митися милом чи шампунню, взагалі купатися, чистити зуби та ін. Головний принцип їх життя, - відокремитися від сучасного світу і вирощувати людей нового покоління. При цьому важливо не користуватися ніякими благами цивілізації. Відтак сім'я з трьох осіб – жінка, чоловік і донечка на відлюдді. Сусіди говорили, що вони ходять як бомжі, ні з ким не розмовляють. Часто бачили чоловіка абсолютно голим (і це в присутності донечки). Виявилось, що вони навіть разом обливаються водою у ванні Але скоро жінка втекла від цього чоловіка до іншого, залишивши йому свою дитину. На пропозицію бабці забрати до неї дитину, кричала й переконувала, що він прекрасний батько, потурбується і виховає її «так, як треба». Оскільки «освіта і медицина – це зло», то в школу дівчинку не пустили, жодного разу не показували лікарям. Дівчинка інколи показувалася брудна, коси злиплися від нерозчісуваення, вонюча. Дізнавшись про це, бабуся викрала внучку. Психолог сказала, що дівчинка соціально неадаптована, надто дика й перелякана «як звірятко». Не їла варену їжу, окрім хліба, молока, бананів і морозива. Викрадена внучка стала приходити до себе, її зрештою привели в порядок. Але тут з Білорусі повернулася мама, знову забрала в свій «санаторій». Нікого туди не пускають. Вимагають: залиште нашу приватну територію. «Ні я , ні чоловік не бажаємо з вами розмовляти. Сусіди про жінку говорять: «На перший погляд нормальна жінка. Але варто з нею поспілкуватися, то починаєш розуміти, що тут щось не те. Вона говорить, а сама нібито кудись відлітає, очі бігають погляд очужілий. Дівчинку не випускають із двору. Запитуєш їх: чому? – відповідають: Так треба. Під Житомиром в лісі у землянці також живе сім'я

анастасіївців, так ті хоч з людьм и спілкуються, миються, вчать дітей чомусь розумному, врощують огородину... А ці... Певне все ж треба зайти до домівки й вирішити питання долі дівчинки. А що стосується батьків, то то вже їх вибір і їх мотиви такого вибору.

В минулих числах РП ми вже писали **про виявлення на Буковині якоїсь нової релігійної течії FNFRVE, якою керував Семен Любака.** В його двохповерховому будинку проводилися зібрання секти. Тут постійно проживали три дружини Любаки, одна з яких була прикована ланцюгом до ліжка, а наймолодша – 15-річна Торіта чекала дитину. В будинку ще знаходилося 22 дітей, які не відвідували школу й не мали права виходити за щільну огорожу садиби, щоб навіть поспілкуватися із своїми однолітками. На зібрання в будинок Любака приходили одновірці з інших сімей, зокрема сімейства Черешмовських, яке стало відомим вже описаною смертю 20-річної вагітної Корини. Семен Любака був арештований. Але проведений медичний огляд його засвідчив «психическую невменяемость». Його передали на примусове лікування в Чернівецьку психлікарню, де він буде знаходитися років п'ять. Решту – звільнили від затримання. За ці чотири місяці спільнота фактично перестала існувати, помешканці будинку-в'язниці Любака живуть в різних будинках, між собою не спілкуються. Діти пішли в школу, хоч вчитися їм надто тяжко. Члени сім'ї Семена Любака поступово починають спілкуватися з людьм доквілля. Після його арешту секта фактично розпалася, служби не проводяться (Факти. – 10 листопада).

МІСТИКА

Півострів Крим славиться своїми езотеричними місцями. Туди щороку приїздять тисячі любителів містики. Найбільш популярними місцями для «магічного» паломництва є урочище Кизил-Коба (Сімферопольський р-н) і вершина гори Ільяс-Каля під назвою «Храм Сонця» (Ласпі), гора Аюг-Даг і мис Меганом. Сюди туристи приїздять для очищення карми. В останніх двох нібито можна навіть пережити відчуття свого контакту із позаземними цивілізаціями. Одна із туристичних фірм вже пропонує 10-денний езотеричний тур в Партеніт з екскурсіями за 275 грн. Є «езотеричні паломництва» на авто за 1200-1600 грн. на добу. Езотеричний туризм не залежить від погоди й діє круглорічно.

РЕЛІГІЯ І СВІТ

Щороку 4 листопада Церква Московського Патріархату відзначає свято Казанської Ікони Божої Матері. Її нібито знайшли під час захоплення московітами столиці татар міста на Волзі Казані. Відтак Православна Церква в такий спосіб навіть обожнила московську колонізаторську

політику в Поволжі, коли військовою силою включалися до Московського Царства все нові і нові народи. Пізніше все це розглядалося як добровільне входження до Російської держави, як величезне благо для колонізованого народу. 14 республікам Союзу пощастило вийти з нього в 1991 році. Але в складі Російської імперії лишилося ще низка республік, які значилися як автономні. В ріках крові з використанням армії Росії вдалося придушити боротьбу чеченського народу за свою свободу. Але незважаючи ні на які «блага» поневолені народи ще живуть думою

про своє визволення. Серед них і волзьсько-татарський народ. Проте присутні на теренах Татарстану росіяни поводять себе як «старший брат», який не терпить волю молодшого. Про це свідчить і нещодавній мітинг батьків школярів-нетатар біля Держради Татарстану з вимогою вивчати їх дітям російську мову як рідну, бо ж в Татарстані ця мова викладається як «не рідна», а відтак всі мають вивчати обов'язково татарську. Прибула на місце мітингу група республіканського телеканала "ТНВ" почала працювати "с места событий". Вона взяла інтерв'ю у лідера Союзу татарської молоді "Азатлик" Наїля Набіулліної, яка також стояла біля Держради, у депутата-драматурга Туфана Міннулліна, який вийшов соромити пікетчиків за небажання вчити татарську мову. Після цього кореспондент і ведуча "ТНВ" Ельміра Ісрафілова вступила з учасниками пікету в перепалку, під час якої вона заявила, що вони "окупанти, яким не місце на землі Татарстану", і що вона "любому перегризет горло за родной татарский язык". За підсумками інциденту біля десятка свідків написали

заяву в міліцію. Слова Ісрафілової і пов'язаний ними скандал викликав особливий ентузіазм в рядах татарських націоналістів, які біля офісу "ТНВ" провели пікет на її підтримку, помістивши в висловлювання Ісрафілової на один із своїх плакатів. Водночас керівництво республіки постаралось зм'якшити скандал, пообіцявши під час зустрічі із представниками ОРК Татарстану покарати націоналістку-хуліганку, у звільнивши її із телекомпанії. В дійсності ж Ісрафілову спочатку терміново відправили у відпустку, а потім залишили працювати на "ТНВ". Сама Ісрафілова, розповідаючи про протистояння, описує його так: "Я не спорила, хотіла тільки дізнатися про їх мету... Їм мої питання не сподобалися. Більше того, вони почали самі мене звинувачувати, ображати. Один із пікетчиків навіть слова "татарська морда" на мою адресу викрикнув... Вони надто агресивно себе вели". Батьки-пікетчики продовжують виявляти свою агресивність і далі. Справу розглядає суд і вони вважають, що татарська журналістка нібито сказала образливі щодо них слова. А хіба то не правда? Окупант відчуває себе вже господарем. Як в Україні кажуть: «Пусти за стіл, то вона й ноги на стіл». Правда, татари не пускали москвинів: останні їх завоювали. Це завоювання чомусь навіть в Україні шанують тим, що деякі парафії носять іменування Казанської Божої Матері. Покійний Патріарх УПЦ КП Володимир (Романюк) мав намір усунути цю несправедливість в парафіях Київського Патріархату, але не висіг. З'ява так званої Казанської Божої Матері – була політичним актом.

Релігійність утримує. Згідно інформації Центру відвернення і контролю захворювань США 57% дівчаток і 58% хлопців у віці 15-20 років ніколи не мали статевих відносин. З них 41% дівчаток і 31% хлопчиків серед головних мотивів цього назвали: «Це суперечить моїм релігійним переконанням».

Російська Православна Церква Московського Патріархату є фактично державною Церквою Росії, а кирилівська ідея «русского мира» приховує в собі прагнення до нової колонізації України. А відтак і в Україні діюча т.зв. УПЦ є насправді філіалом РПЦ. Свідченням цього є такий факт. **Російські генерали звернулися до Президента Росії Дм. Медведєва із**

заявою з приводу того, що в розмові з Януковичем на Афоні Вселенський Патріарх Варфоломій відніс Україну до своєї канонічної території. Відтак, заявляють російські воєнки, недруги Росії надто «зацікавлені в розколі східнослов'янської православної цивілізації». Далі російські реваншисти заявляють: «Это лишь

первый залп войны, которая может привести к разрушению общего культурно-исторического и религиозного пространства, к распаду Единой (какой? РП) Православной Церкви, к дискредитации идеи восточнославянской цивилизации». Лист російських генералів співзвучний з гітлерівськими ідеями аншлюса. Україна – не Росія! І не російські генерали-аракчеїви її мають захищати. Ще російський поет Володимир Маяковський, мати якого, до речі, була україною, писав: «Товарищ москаль! На Украину зубы не скаль!» (А.Колодний).

Християни піддаються дискримінації більшою мірою і в більшій кількості країн світу, ніж якась інша релігійна спільнота. Згідно досліджень американського науково-дослідного інституту Pew Forum on Religion and Public Life, переслідуванню християни піддаються в 130 країнах світу. Дискримінація мусульман засвідчена в 117 країнах, іудеїв – в 75, буддистів – в 16. Пригнічення релігійних спільнот з боку держави і суспільства зростає в 23 країнах (насамперед на Середньому Сході, в Північній Африці, у Франції і Сербії), зменшилося в 12. Ніяких змін не відбулося в 182 країнах. Найбільш толерантними лишаються Німеччина, Австрія і Швейцарія. Дискримінація з релігійних мотивів у світі останнім часом зростає. Майже 70% населення землі живе в країнах, де наявні переслідування на релігійному ґрунті. Дослідження проводилися в 198 країнах, в яких проживає 99,5% населення планети. Не вдалося «проникнути» лише в Північну Корею.

Опитування, проведені в США Інститутом релігійних і суспільних досліджень, засвідчили, що **десь 56% американців бажали б, щоб їх президент мав тверді релігійні переконання.** Таку позицію особливо засвідчили білі євангелісти (73%), традиційні протестанти (57%), послідовники ще деяких християнських деномінацій. Більша перевага нині віддається Мішель Бахмані і Мітту Ромні, ніж Баракі Обамі. В найбільшій протестантській спільноті США – серед білих євангеліків – 60% свої симпатії віддають Бахмані і лише 17% - Обамі. Мішель Бахман – лютеранка і водночас нібито прихожанка якоїсь баптистської церкви. Ромні, який одержав 55% підтримки – мормон, Обама – послідовник реформаторської традиції.

Відсутність віз для поїздок до Ізраїлю збільшила кількість тих, хто приїздить в цю країну в статусі туриста. Цей факт сприяв значному поповненню бюджету країни. Так, як повідомив міністр туризму Стас Місежніков, тільки українські туристи принесли Ізраїлю в цьому, 2011 році 35 млн доларів прибутку.

КАТОЛИЦИЗМ

Правозахисна організація **Центр захисту конституційних прав, що знаходиться в Нью-Йорку, подала позов до Міжнародного кримінального суду на Папу Бенедикта ХУІ і трьох кардиналів.** Позивачі заявляють, що серед представників католицької церкви широко практикується приховування інформації про злочини й зґвалтування, жертвами яких стають діти. Це є підставою звинуватити католицьке духовництво у злочинах проти людяності.

Католицька Церква має намір провести в школах Польщі заняття, при свячені Євро-2012. В костелах будуть читатися проповіді на футбольну тематику. Зокрема йтиме мова про толерантну поведінку уболівальників під час футбольних змагань. Розроблено цикл релігійних занять для вчителів в школах, серед яких: «Спорт і відновлення в розумінні релігії», «Спортсмени – свідки віри», «Божий допінг: принцип переживань» та ін. Церква застерігає не розраховувати на чудо. «Але ми всі відповідальні за те, чи стануть стадіони культурними місцями».

Вперше у Ватикані перед собором св. Петра буде стояти на Різдво українська ялинка. На Закарпатті підшукали чотири дерева. Їх треба везти до Апостольської столиці майже дві тисячі км. Питаннями пошуку і перевезення ялинки займається спеціальний оргкомітет, створений УГКЦ. Все робиться на міждержавному рівні. До красуні такі вимоги: щонайменше 30 м висоти, наявність на ній прикрас в українському стилі. До Апостольського палацу буде передано окремо ялинку з Львівщини. Наявна домовленість глави УГКЦ з УПЦ МП, що остання візьме участь у відкритті різдв'яної ялинки у Ватикані. Це добре, але чому УГКЦ зігнорувала при цьому власне українські Церкви?

Папа Римський закликав італійську націю виступити єдиним фронтом проти мафії. Це прозвучало на мітингу в місті Ламеція-Терме. Понтифік закликав також не ставити особисті амбіції вище за інтереси нації, боротися з високим безробіттям серед молоді і впливом в регіоні синдикату «Ндрангетта». Останній із річним обігом десятків мільярдів євро входить у четвірку найбільших злочинних угруповань країни. Основна стаття їх доходів – торгівля наркотиками.

Безпеку Папи Римського в його рідній країні Німеччині забезпечували десь 10 тис. працівників органів безпеки і поліції, хоч Папа й проїздить в

«папамобіле». На час проїзду містом Ерфуртом Папи було наказано всі вікна тримати закритими. Всі незручності від цього не подобалися німцям. Не всі і в парламенті хотіли зустрітися з Понтифіком. Кілька партій оголосили бойкот Папи. Це зокрема соціал-демократії радикальна ліва партія. В Ерфурті невідомий навіть відкрив вогонь по папамобіле. З пневматичної рушниці він стріляв у папських охоронців. Одного навіть поранив. Стрілка поліція швидко ізольовала. Згідно даних газет, це була жінка.

ПРОТЕСТАНТИЗМ

У зв'язку із масовим виїздом українців в країни Європи, свідки Європи засновують і розвивають там свої українськомовні християнські збори.

Такі збори діють переважно у великих містах європейських країн. Так, в Празі – столиці Чехії, країні, де надто високий процент атеїстів, уже діє українськомовний християнський збір. Із-за великої кількості тих, хто виявив бажання його відвідувати, прийшлося утворити в цій країні ще один збір українськомовних Свідків Єгови. А ось у Франції цього року навіть пройшов українськомовний конгрес Свідків Єгови (І.Вішко).

На щорічній нараді представників всіх церков Південно-баптистської конвенції США засвідчена достовірність «біблійного вчення про пекло». В резолюції наради є слова «істинне свідчення Євангелія щодо реальності вічних страждань після смерті». Приймати таку резолюцію спонукала книга «Крила любові. Книга про небеса, пекло і про участь кожної коли-небудь живучої людини» баптистського пастора із штату Мічиган Роба Белла. В ній він поставив під сумнів уявлення про вічне покарання всіх, хто не прийняв християнство. Белла критикує «надто сумнівну точку зору, що нібито якась кількість обраних християн буде жити вічно десь на небесах, в той час як решта – величезна кількість людства – буде піддана вічному стражданню в пеклі» (Християнський мир. - №15-16).

Реформатська Церква разом з Католицькою провела у вересні-жовтні в Цюриху виставку, присвячену символу християнства – Хресту. В ній брали участь художники, які розробляли у своїй творчості тему хреста. Окрім самої виставки, працював тематичний лекторій. Одним із головних учасників виставки був німецький художник Лудгер Хінзе, який працює в різних техніках творчої роботи.

Ізраїльський Союз баптистських громад разом із Баптистською школою Назарета і Європейською баптистською федерацією провели у вересні святкування 100-річчя заснування баптистської церкви в

Ізраїлі. Проте хоч і пройшло століття, баптистська церква офіційно не визнана в Ізраїлі. Нині вона має 19 громад із десь 800 прихожанами. Союз Баптистських громад входить в заснований в 2005 році Союз Євангельських Церков Ізраїлю. З 1950 року в Назареті діє Баптистська біблійна школа. В ній навчається біля тисячі осіб. Характерно, що після утворення держави Ізраїль у 1948 році баптистська робота тут розвалилася майже повністю, багато баптистів виїхали. Завдяки американським місіонерам з 1950 року почалося відновлення баптизму в Ізраїлі.

ПРАВОСЛАВ'Я

Патріарх Російський Кирило виявляє все більшу настирливість у його прагненнях ліквідувати надану УПЦ «незалежність і самостійність в управлінні». То він дивись єпископів з УПЦ включає в різні створені при Патріархії організаційні структури, то до Синоду Церкви, окрім глави УПЦ митрополита Володимира, вводить митрополитів – глав деяких українських єпархій, то ганяє по Україні, не беручи до уваги наявність в УПЦ свого Предстоятеля, через голову якого не етично щось робити на його церковній території, то менше їздить по єпархіям Росії, а вже вп'яте протягом року навідує в Україну, надоївши тут всім і вся, бо ж заважає нормально працювати, а змушує ще й кошти витратити тут на його прийоми і охорону. А ось ще одна новина. В рішеннях Синоду РПЦ структури УПЦ вже без всякого-якого називаються структурами РПЦ. Так, в журналі за 5-6 жовтня читаємо: «З часу попереднього засідання Св.Синоду Святійший Патріарх Кірил відвідав наступні єпархії Російської Православної Церкви: Кримську, Київську... Луганську... Чернівецьку... Де він взяв, що ці єпархії належать до РПЦ? Це – єпархії УПЦ МП, яка входить до РПЦ не своїми окремими структурами, а в цілому. В такий спосіб московський Кирило заперечує існування автономної структури УПЦ. І це не чийсь недопрацювання чи ляп. Такі записи повторюються – були в 2010 році, повторилися в 2011. Сумнівно, що Кирило протоколи просто підмахує своїм підписом, не читаючи їх. Кирило мав би подумати і над тим, а як ось ці названі його новації впливають на здоров'я митрополита Володимира. Саме кирилівська безпардонність поклатила в тяжкому стані (дехто говорив що в стані коми) митрополита Володимира до Феофанії – київської лікарні. Тільки завдяки самовідданості лікарів вдалося повернути владу до задовільного стану здоров'я. Складається думка, що своїми витівками Кирило хоче змусити митрополита попроситися з посади за станом здоров'я, а на цю посаду або посадити свою особу, або ж взагалі в

якийсь спосіб (як колись казали: за проханням трудящих) ліквідувати статус «незалежної в управлінні», що є за УПЦ МП.

Відповідно з прийнятим «Положенням о митрополиях Русской Православной Церкви», Синод РПЦ зайнявся творенням в кожній з них нових єпархій і призначенням їх предстоятелів. Яке відношення це Положення матиме для УПЦ, те залишається ще невідомим, бо ж вона є самостійною в управлінні. Проте за офіційно незасвідченою інформацією наявна спроба поширення цієї практики й на Україну і проведення в такий спосіб децентралізації управління в УПЦ, а то й ліквідації його. Можливо, що ініціювання це з боку Москви щодо України й спричинило зрив у здоров'ї владики Володимира. Будемо раді з того, щоб певною мірою йому вдалося здолати тяжку недугу й повернутися до виконання своїх предстоятельських обов'язків. Знаючи внутрішні протиріччя в Церкві, нахрапну атаку Патріарха, поганий стан здоров'я, усвідомлюємо те, як йому нині не легко.

Патріархи найстарших православних церков – Константинопольської, Олександрійської, Антіохійської та Єрусалимської з підтримкою цього ще й Кіпрської, відмовилися визнавати за Московією юрисдикцію над церквами України, Білорусі і Молдови. Вони заявили, що православні Церкви мають діяти в кордонах своїх держав і в межах, визначених Томосом про автокефалію. Російська Церква стала самоврядною з 1589 року. Тоді Київська митрополія, це б то терени сучасної України, належали до Константинопольського патріархату. Відтак канонічна територія РПЦ – це Росія, а Україна належить до канонічних земель Константинопольського Патріархату. У Московського Патріархату немає на неї ніяких прав. Проте Московська церква сприйняла з явним роздратуванням ці заяви. Зокрема її насторожило те, що Янукович не приїхав на зустріч зі своїм хрещеним батьком на президентство Кирилом, а ось до Афону поїхав, щоб мати там зустріч із Вафоломієм. А між тим в Україні, як пише О.Дорошенко: «Попи московські в дзвони гучно б'ють – хохлів скикають славити Росію, / А наші козаки лише горілку п'ють / Та із Москви не дїждуться месії./ Тому й сидимо по вінця у лайні, / Але амбітні вельми та поважні. / О, як незатишно в Києві мені, / Коли вожді в нас – нікчеми продажні. / Надію нашу скопом продають, / Злостиві фіглярї, потворні лицедїї. / Попи ж московські в дзвони гучно б'ють. / А ми свободи захистить не вмієм».

Кирило – російський патріарх кожні два місяці цього року приїздить до України, а між тим в його Росії (правда, чи вона для нього - башкира чи мордвина - «його») багато є таких навіть великих міст, які роками чекають на свого патріарха. Жодного разу патріарха не зустрів Саратов, Ульяновськ, Махачкала, Самарська і Сизранська,

Хабаровська, Орловсько-Ливенська, Оренбургська і багато інших єпархій. Все це говорить про те, що вояжі Кирила до України мають не пасторський, а політичний контекст. Кирило постає одним із виконавців ідеї Путіна про вибудову Євразійського Союзу. Після Луганська (16-18 вересня) Кирило мав нібито поїхати в Вороніж, але чомусь не поїхав, а поперся в Україну до Чернівців. Очікують обіцяного ще з 2009 року візиту в Пензі, з 2010 року його очікують в Уфі. Більше року Кирило запрошують в Приамур'я, а він їде до Буковини на запрошення сільської парафії. Їдн для виконання місії з очікуваної нової колонізації України під гаслом «русского мира» та «Евро-Азійського Союзу» (Експрес. – 13-14 вересня).

В мережевому виданні «Сноб» з'явилася стаття відомого російського публіциста Дм. Бикова. В ній він так оцінює російське православ'я: «Правда полягає в тому, що церква в сьгоднішній Росії – передбачувана і послідовна союзниця всього найтемнішого і найвідсталішого, що церква - тїнь держави, і в цій тїні її художествам особливо привільно; що сучасне російське богослів'я, насамперед офіційне, безнадійно відстало від часу і від реальних потреб пастви. ..Віра в Росії - переважно язичницька. Вона вичерпно описана Фрезером в «Золотій гілці» чи Фрейдом в «Тотемі і табу». Віра ця більше всього подібна на синдром «нав'язливих станів».

МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ

Саудівська Аравія вважається однією з найбільш консервативних ісламських держав. Особливо це виявлялося у ставленні до жінок. Навіть не мусульманки в цій країні мусять носити абайю – широкий чорний харлат-накидку, який приховує обриси фігури жінки. Аравійки не мають права керувати авто, подорожувати без чоловіка та ін. Проте після коронації в 2005 році нового короля країни Абдалди ібн Абделя Азіза аль-Сауда відбулися в дечому помітні зміни. Сам король в 2007 р. відвідав Ватикан і мав зустріч з Папою Римським. При ньому принцеса Джаухара аль-Сауд стала ректором жіночого університету Ер-Ріяду. Зросла кількість університетів з 5 до 30, відкрились навіть навчальні заклади з спільним навчанням юнаків і дівчат. Король оголосив, що з 2015 року жінкам буде надане виборче прав. Більше того - жінки матимуть право обиратися до місцевих органів влади.

Паризький часопис Charlie Hebdo неодноразово отримував погрози від ісламістів, особливо після того, як в 2007 році видрукував карикатури на пророка Магомета. Тепер часопис оголосив (певне іронічно), що він

своїм редактором призначає пророка Магомета і виділяє для нього окрему колонку. Водночас було опубліковано нові карикатури на Пророка з підписом «Сто ударів різкою, якщо Вам не смішно!» Водночас з метою відзначення як позитивного факту, повідомив про перемогу ісламістської партії в Тунісі і запровадження шаріату в Лівії. Наступної ночі невідомі закидали «коктейлем Молотова» паризький офіс сатиричного журналу, знищили все редакційне обладнання, зокрема комп'ютерне оснащення.

Мусульмани всього світу на початку листопада відправляються в хадж до Мекки, до мечеті Масджід аль-Храм. Щорічно сюди приїздить до 3 млн паломників. Скільки було в цьому році, про це розкажемо в РП-6. Кульмінацією хаджу буде стояння на горі Арафат. Згідно з мусульманською традицією, кожний мусульманин хоч один раз в житті має здійснити хадж. З України в 2011 році в хадж виїздить 150 осіб.

Може на це й не розраховували західні країни: їм нафта засліпила очі. Але вони добилися того, чого, певне, не хотіли. Так, **в Тунісі найбільш популярною партією в народі є ісламістська партія «Аль-Нахда»**. Передбачають, що вона в парламенті країни матиме третину місць. Партія підтримувала простих людей під час революції, сповідує світський іслам. Саме тому більшість буде голосувати за неї. Згідно версій, «Аль-Нахда» ніяких зв'язків з радикальними ісламістами не має. Водночас є слухи, що вона має давно тісні контакти з надто неоднозначним єгипетським рухом «Брати-мусульмани», які проповідують життя за законами шаріату. Експети-міжнародники не виключають, що Туніс в перспективі може стати ісламістською державою. Між партіями в Тунісі нині надто гострі розбіжності. Не виключено, що під час парламентських виборів між ними спір буде вирішуватися на вулиці. За цих умов «Аль Нахда» може, як найбільш популярна сила взяти владу повністю у свої руки. Може попервах закони шаріату і не вводити, бо ж тунісіці звикли до світського життя, але з часом все можливе. Коли Туніс стане жити за законами шаріату, то він втратить свої доходи від туризму. Військові все це розуміють, а тому якщо за ісламістів проголосує народ, то військові можуть відмінити вибори і взяти владу у свої руки.

Державне телебачення Єгипту закликала всіх «чесних громадян» вийти на вулиці й допомогти армії у битві з християнами-коптами, що відбувалися в Каїрі. Прем'єр-міністр Єгипту Ісам Шараф заявив, що трагічні події стали наслідком змови, і закликав всіх єгиптян «підтримати національну єдність країни». Влада винуватця за смерть десятків людей списує на християн, які напали на солдат і поліціантів. Копти ж винуватцями вважають мусульман, бо ж коли вони проводили мітинг протесту проти заборони, то їх закидали невідомі камінням. На заклик

телебачення озброєні палицями та арматурою мусульмани вийшли на вулиці, вигукуючи: «Покінчимо з християнами!».

Ізраїль дочекався в Єгипті того, чого «чекав». Всі ті, хто тут мріє про президентську посаду, використовують антиізраїльську риторіку. Вона надто популярна тут серед населення. Всі опозиційні сили так і не об'єдналися, на відміну від «Братів-мусульман». Ісламісти явно виграли від революції в Єгипті. Вони – легальна й помітна політична сила, хоч раніше були в забороні. Розраховують на третину місць в парламенті.

Чужі європейцям цінності не посоромились викреслити із життя і в Швейцарії, де в грудні 2009 р. заборонили будівництво мінаретів. Цю ідею Народної партії під час народного референдуму підтримало 75% населення країни в більшості кантонів.

БУДДИЗМ

Помер засновник компанії Apple Стів Джобс. Всі знають його як революціонера комп'ютерної справи, особливо ті, хто користується ноут-буками. **Стів Джобс був біля 40 років буддистом**. Маючи рак, він відмовлявся приймати перед смертю знеболюючі препарати, бо знеболювання суперечить вченню буддизму. Приймаючи різні ліки, Джобс ще сподівався до останніх днів на одужання. Навіть за декілька днів до смерті він розробив план випуску кількох нових ноу-хау компанії «Еппл»ю. Хоронили Стіва згідно з буддійською традицією – кремація і розвіювання праху в присутності лише найближчих людей. Де це відбувалося, тримали в секреті, бо ж місцеві баптисти планували пікетування похорон, заявляючи, що покійний вчив людей гріху. Як послідовник буддизму, Джобс ставився до смерті по-філософському: « У нас немає шансів зробити багато речей, кожна з яких можна буде назвати прегарною. Тому що це наше життя. Життя коротке, і ви вмираєте. Ви знаєте це? Пам'ять про те, що я скоро помру – це найважливіший інструмент, який допомагає мені приймати складні рішення. Бо ж все інше – чужа думка. Вся ця гордість, боязнь, занепокоєння чи стурбованість - всі ці речі падають ниць перед обличчям смерті, залишаючи лише те, що дійсно є важливим. Пам'ять про смерть – кращий спосіб уникнути думок про те, що вам є що втратити. Ви вже

Steve Jobs
1955-2011

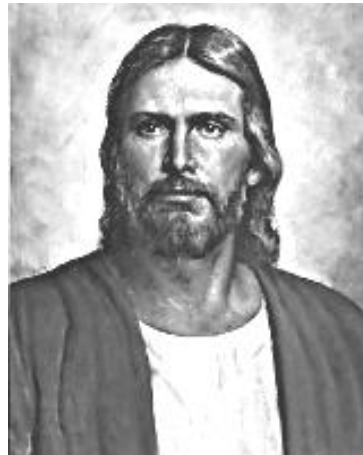
голий. У вас більше немає причин не йти на поклик свого серця. Смерть, гадаю, найкращий винахід життя. Вона – причина змін. Вона очищує старе, щоб відкрити дорогу новому».

ІНШІ РЕЛІГІЙНІ СИСТЕМИ

У перший день дев'ятого місячного місяця (цього року – 4 жовтня) на острові Пхукет в Тайланді традиційно стартує 9-тиденний Вегетаріанський фестиваль. Учасники цього дійства вірять, що якщо протягом зазначеного періоду не їсти м'яса, не займатися сексом і всіяко знущатися над своїм тілом, то це відлякає злих духів на весь рік. Під час фестивалю тайці протикають собі щоки ножами, шматками скла та іншими предметами, підривають закріплені в одязі петарди аби себе травмувати та ін.

Церква Ісуса Христа Святих останніх днів, з метою кращого використання ресурсів для задоволення поточних потреб, провела зміни меж своїх місій. Створено деякі нові місії, деякі поєднано. Їх тепер 340. Зміни ці стосувалися переважно Канади, США, Центру Америки, Франції. В Україну залишилося без змін: маємо три місії ЦХСОД - Київську, Донецьку і Дніпропетровську.

Обряд цей у мормонів називається не хрещення, а хрищення. Справа в тому, що в Церкві Ісуса Христа Святих останніх днів не вшановують те, що послужило знаряддям смерті Ісуса Христа. Вживаючи слово хрещення при назві обряду, цим засвідчується причетність саме до цього знаряддя. До того ж, воно не було унікальним саме для Ісуса Христа. Воно було таким знаряддям і для інших. Називаючи свій обряд хрещення, мормони цим самим засвідчують своє наближення до Ісуса Христа, засвідчують те, що вони стають його вірними учнями. Інколи твердять, що мормони не християни. Та в них навіть в назві Церкви звучить ім.'я спасителі, а не якась організаційна ознака, як ось католицизм, православ'я чи протестантизм (Ліягона. №7).

НОВІ РЕЛІГІЇ

В Китаї піддаються переслідуванням біля 100 млн послідовників Фалуньгун. Для порівняння: це більше, ніж все населення Великобританії (62 млн), Франції (63) чи Німеччини (82). Це найбільша група ув'язнених у світі. Згідно повідомлень конфесії, в Китаї кожні три дні гине один послідовник Фалуньгун. У звіті Міжнародної амністії з прав людини за 2011 рік сказано: «Влада Китаю відновила кампанію з «переродження» практикуючих Фалуньгун, використовуючи для цього в'язниці і центри затримання. Тих, хто відмовлявся підписувати заяви про зречення, піддають таким тортурам, що вони або гинуть від знущань, або ж зрештою «погоджуються».

У вересні ц.р., в той час, коли відкривалася 66 сесія Генеральної Асамблеї ООН в Нью-Йорку, біля штаб-квартири організації збиралися представники Фалуньгун з акцією інформування всіх членів ООН про державний геноцид в Китаї щодо послідовників спільноти. 20 вересня Асоціація Фалуньгун США провела спеціальний мітинг перед штаб-квартирою ООН. На мітингу виступали ті, кому вдалося втекти з Китаю із-за їх переслідувань.

СВОБОДА СОВІСТІ

В Маріуполі громада УПЦ Київського Патріархату у сквері біля Маріупольської міськради спорудила наметове містечко і тимчасовий храм. В такий спосіб віряни-українці протестують проти зволікання влади без жодних причин і якогось пояснення у виділенні їй земельної ділянки для будівництва храму св. Пантелеймона. Мешканці наметового містечка оголосили голодування, бо не згодні з антиукраїнською політикою мерії, яка в таких виділеннях не відмовляє Церкві Московського Патріархату. Щодня о 16-й годині пікетувальники проводять мітинг, на який приходять і представники громадських організацій. Уникаючи зустрічей з протестуючими православними українцями, чиновники тепер заходять до мерії з «чорного ходу». Парадоксом є те, що, не вловивши, що громада відноситься до Київського Патріархату, їй спочатку навіть дали дозвіл на земельну ділянку на пустирі в районі Приморського парку, а коли дізналися, то відразу ж відмовили під мотивом, що «будівля не вписується у генплан міста». Протестуючі мають намір продовжувати акцію протесту до переможного кінця. Архієпископ Донецький і Маріупольський УПЦ КП Сергій наголошує, що в діях влади приховано політично-релігійний момент. «Якщо буде потрібно, то дійдемо і до Президента», - заявляє він. Парох Володимир налаштований навіть самопожертвенно: «Якщо землю не дадуть, то розіпну себе на хресті» (Україна молода. – 4 серпня).

Верховна Рада прийняла в першому читанні закон, який забороняє рекламу, поширення інформації й трансляцію послуг екстрасенсів, ворожок, астрологів, хіромантів та інших віщунів. Стоїть питання про вилучення із Державного класифікатора професій астролога і ворожки і хіроманта. Останнє мотивується відсутністю критеріїв атестації цих фахівців, навчальних програм для їх підготовки. Подібний проект закону вже вносився у Верховну Раду у квітні 2010 року, але він був відкликаний. Ініціювання повторно цього закону нібито була спричинене, за словами нардепа П.Унгуряна, численними скаргами простих українців на ворожок і знахарів

Міністерство оборони разом із представниками церков розробляють модель запровадження посад штатних військових священників-капеланів. «Нині у війську служить 140 тис. осіб. Лише 68тисяч (навіть тне половина) назвали себе віруючими, - сказав архієпископ Львівський Августин, який очолює Синодальний відділ УПЦ МП зі взаємодії із Збройними Силами. - Штатний священник – для задоволення потреб вірян. Військові, перебуваючи в казармах обмежені в своїх можливостях помолитися, сповідатися. Згідно з нормами ООН капелани мають бути штатними». Архієпископ вважає, що українське військо на 52% -

православне, а на 27% - католицьке. Протестанти і мусульмани становлять менше відсотка. Тому ми мимоволі стаємо провідними у цій справі. Однак ми маємо повне порозумінні з іншими конфесіями. Якщо капеланів введуть у штат військових частин, то вони отримуватимуть зарплату від держави. Ще не вирішене питання, який статус матиме капелан – держслужбовця чи службовця Збройних сил. Матимуть військові звання. Так, капелан 1-го рангу прирівнюється до полковника. Але положення про ранги до кінця ще не опрацьоване (ПУ - 25 жовтня). А ось чи опрацьоване питання чому буде вчити воїнів України воїн «русского мира» патріарха Кирила? Відомі заяви архієпископа про очікування команд з Москви. Чи не розкладуть московсько-православні попи українську армію на користь північного сусіда? Це питання, яке насамперед потребує вивчення. Чи варт о таких взагалі пскатидо військових? Навчать!

Церква Московського Патріархату, не рахуючись з реаліями життя, прагне знищити Корсунь-Шевченківський аграрний ліцей, який розміщений в селі Гарбузин. Ліцей готує трактористів, слюсарів, електриків, кухарів, кондитерів та бухгалтерів. Навчається нині в ньому біля 500 студентів. Він дійсно розміщений на території, яка колись належала монастирю. Але з його приміщень залишилися лише стіни храму, які використали для спорудження актового залу. Адміністративне і навчальні приміщення, два гуртожитки, спортзал, гаражі –це не монастирські будови. Наявні 12 автомобілів і 18 тракторів, два комбайни. Оскільки держава виділяє кошти лиш на зарплату викладачів (а їх тут аж 67) і оплату комунальних послуг, то ліцей пристосувався заробляти гроші свинарством (нині 80 голів) та доходами з 102 га своїх полів. Але ніякі аргументи на Церкву не діють. Нібито вже така конча потреба в тому, щоб відкрити монастир і ліквідувати ліцей, який готує для сільського господарства України так необхідні кадри. Під тиском губернатора-регіонала Тулуба директор Михайло Костенко подав заяву про звільнення за власним бажанням. Ніколи не думали, що такий українолюб, як митрополит Софроній може вдатися до таких акцій. Що ж, віддайте йому стіни актові зали! Все одно освоїти їх не буде кому. А взагалі ми рухаємося прискорено до часу, коли трутневий стан монашого життя ніхто не забажає зробити своїм і Церква не знатиме, що робити з свіже відкритими нею монастирями.

Верховна Рада України відмовилася заборонити допитувати священників щодо одержаної ними інформації під час сповіді. Відповідний проект Закону «Про внесення змін в Закон про кримінальну відповідальність» про це заявляє. Але є ще й церковні «закони», один з яких гласить, що священник, який розголосив таємницю сповіді, має бути на три роки заборонений у служінні. Як тут бути?

У Парижі з листопада місяця заборонено молитися на вулицях. Глава МВС Франції попередив, що поліція буде використовувати силу проти

представників будь-якої конфесії, яка відмовиться підкорятися новому закону. "Я буду слідкувати за неухильним дотриманням закону, - сказав Клод Геан. - Вулична молитва є негідним заняттям для релігійної людини і суперечить принципам світської держави". "При потребі ми можемо використати силу, але я вірю, що до цього не дійде, оскільки ми знайшли спільну мову з місцевими релігійними лідерами", - зауважив глава МВС. За словами міністра, лідери мусульманських спільнот схвалюють заборону на принародне вираження любові до Бога. В наступному вона может поширитися й на інші регіони Франції. Мова йде, зокрема, про середземноморські міста Ніцца і Марсель, де "проблема по-старому існує". Вперше гучногосе обурення з приводу вуличних молитв прозвучало в грудні минулого року. Тоді лідер ультраправої партії Національний фронт Марі Ле Пен назвала цю практику "політичним актом фундаменталістів" і порівняла з окупацією Парижа підчас Другої світової війни, лише "без танків і солдат". За результатами соціологічного опитування з'ясувалось, що її думку поділяють більше половини співвітчизників, які дотримуються правих поглядів. Правляча партія засудила цей різкий коментар, однак її лідер - нинішній президент Франції Ніколя Саркозі - визнав, що ідея мультикультуралізму у Франції не прижилася, і закликав до дискусії з питання взаємодії ісламу і секуляризму. Міністр внутрішніх справ Клод Геан включився до дискусії і пообіцяв заборонити практику вуличних молитв протягом декількох місяців. Він вказав, що в 19-му кварталі Парижу щоп'ятниці більше тисячі мусульман перебивають дороги заради п'ятничної молитви, й апелював до аргументу, що "вулиця існує для дорожнього руху, а не для молитв". В рамках підписаної угоди між владою і представниками мусульманських общин віруючі будуть мати можливість використовувати для колективного п'ятничного намазу величезне приміщення в районі пожежної станції. В подальшому для них побудують велику мечеть. В свою чергу, настоятель однієї із парижських мечетей шейх Мохаммед Салах Хамза сказав, що буде підпорядковуватися новому закону, але водночас поскаржився, що його "не зовсім влаштовує" місце, визначене владою під колективне моління. "Ми не бидло", - сказав він. На сьогодні у Франції проживає найбільша кількість мусульман в порівнянні з іншими європейськими країнами. За приблизними оцінками, їх біля п'яти мільйонів. Поведінка прихильників ісламської релігії (частіше приїзжих) часто задіває почуття корінного населення - переважно людей християнського віросповідання або вихованих у світській традиції. В квітні у Франції було заборонено публічне носіння хіджабу. Аналогічні заборони також з'явилися в Бельгії та Голландії. Чужі європейцям цінності не посоромилися викреслити із життя і в Швейцарії, де в грудні 2009 року заборонили будівництво мінаретів. Це знайшло підтримку 75% населення країни.

Предстоятель УПЦ МП митрополит Володимир звернувся до голови уряду з проханням про поновлення пільг релігійним організаціям.

Стало відомо, що низка нардепів раніше владики також звернулася з аналогічним проханням до М.Азарова. Справа в проханні поновити пільги з оплати комунальних послуг, встановлені у 2009-2010 роках рішенням попереднього уряду Ю.Тимошенко і скасовані Постановою нинішнього Кабміну України №869 «Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги» у червні 2011 р. Своє прохання митрополит мотивує тим, що релігійні організації апріорі є неприбутковими, некомерційними організаціями, діяльність яких здійснюється винятково за рахунок добровільних пожертв своїх вірян. Релігійні організації не можна прирівнювати в оплаті комунальних послуг до суб'єктів підприємницької діяльності. Рішення уряду є не тільки протиприродним, а й контрпродуктивним, оскільки воно приводить до різкого погіршення стану релігійних організацій.

Міністр освіти і науки Дм. Табачник в одному із своїх інтерв'ю заявив: «Наша мета – ліцензувати роботу Київської духовної академії (УПЦ МП – Ред.), щоб випускники одержували також і світський диплом бакалавра. Але це є можливим лише за умови, коли випускник духовної школи освоїть всі ті предмети, які вивчає студент світського вузу і за тією ж світською програмою. Тільки тоді він зможе претендувати на державний диплом – ось наша позиція».

Провідні конгресмени США часто виступають із засудженням переслідувань в Китаї на релігійному ґрунті – католиків, які визнають Папу Римського, буддистів, для яких главою конфесії визнається Далай-лама, послідовників Фалуньгун. Так, конгресмен від штату Меріленд Кріс Холен заявив: «Я поділяю прагнення адміністрації президента Обама підтримати свободу релігії в Китаї. Я також поділяю його глибоку стурбованість з приводу жорсткого поводження китайської влади з людьми, які практикують Фалуньгун. Я приєднуюся до Президента в його прагненні закликати уряд Китаю поважати загальнолюдські і релігійні права своїх громадян» (Фалунь Дафа у світі. - №24).

АКТУАЛЬНА ТЕМА

НАША ІДЕНТИЧНІСТЬ – ЦЕ СВДЧЕННЯ ЦЕРКВИ ЧАСІВ НЕПОДІЛЕНОГО ХРИСТІЯНСТВА

Патріарх Святослав (Шевчук) про сьогодні та перспективи УГКЦ

Релігійно-інформаційна служба України розповсюдила текст розмови з главою УГКЦ Святославом Шевчуком. Розмова була приурочена до перших ста днів роботи нового очільника церкви.

– У світських керівників – президента, глави уряду, спікера – є традиція підбивати перші підсумки. Якими були перші 100 днів Глави УГКЦ?

– Ці перші 100 днів були дуже насиченими. Відбулися два важливих Синоди – Митрополичий Синод владик Києво-Галицької митрополії УГКЦ та постійний Синод, що відбувся в Римі, на яких я вперше головував як Глава Церкви.

Це засідання постійного Синоду, який фактично допомагає Главі Церкви у міжсинодальний період, було присвячене підготовці до Патріаршого Синоду, який відбудеться цієї осені в Бразилії. Отож, перші сто днів дали нагоду здійснити кілька дуже цікавих адміністративних, синодальних кроків.

Крім того, за цей час я здійснив душпастирські поїздки до Аргентини та Італії. Зустрівся з головою Єпископської конференції Італії кардиналом Анжелом Баньяско та Вікарієм Рима кардиналом Валліні. Від дня інтронізації є постійний контакт із Святішим Отцем Бенедиктом XVI та з Апостольською Столицею. Фактично вже було таких три поїздки, три зустрічі.

За сто днів устиг освятити новий храм у Вінницькій області та заснувати новий монастир: буквально вчора ми заклали наріжний камінь під будівництво монастиря сестер Пресвятої Родина тут, у Києві, поблизу Патріаршого собору УГКЦ.

Важливою складовою моєї душпастирської діяльності стало постійне спілкування з журналістами. Дякую Богові, що є зацікавлення нашою Церквою. Мені особисто було дуже цікаво відкрити для себе український медійний простір, а отже мати можливість промовити до дуже багатьох людей,

які не мають можливості прямого спілкування зі мною. Завдяки ЗМІ я зміг до них наблизитися.

Написав кілька пастирських послань: до молоді, до священників, також у відповідь на запитання, які ставить українське суспільство. Наприклад, заклик до молитви у День пам'яті 22 червня 2011 року. Також мені приємно розпочати системну працю з молоддю: у Києві відбулася цікава зустріч на базі Києво-Могилянської академії, а у Львові мав нагоду зустрітися з відповідальними за молодіжне душпастирство з усіх єпархій. І багато-багато інших справ.

– Культурологи кажуть, важчого питання, ніж питання ідентичності, не існує. У греко-католицькій Церкві можна почути різні означення, наприклад, що ми є католиками східного обряду, чи східні католики, чи православні в єдності з Римом тощо. На вашу думку, яке формулювання щодо нас найбільше нам підходить?

– До речі, я зараз читаю книгу Івана Дзюби "Нагнітання мороку". Там дуже цікаві роздуми над питанням ідентичності, яка є складною, дуже багатогранною та динамічною. Говорячи про нашу ідентичність, хочу наголосити на двох моментах.

По-перше, нашою ідентичністю є ідентичність київського християнства часів Володимирового хрещення, коли щойно народжена Церква на землях Київської Русі була водночас дочірньою Церквою Константинопольського Патріархату, а з іншого боку, перебувала в сопричасті з Апостольським Престолом. Наша ідентичність – це свідчення Церкви часів неподіленого християнства. Хоча після всіх драматичних подій ця ідентичність нашої Церкви протягом історії наражалася на різні небезпеки, а інколи навіть заперечувалася.

Сьогодні, в третьому тисячолітті, ми також намагаємося жити тією ідентичністю. Тобто, з одного боку, щораз глибше для себе відкривати і пізнавати коріння Церкви, яка народилася у хрещенні святого Володимира, є помісною Церквою, Церквою східної традиції зі своїм не тільки обрядом, а й зі своєю духовністю, канонічною і богословською спадщиною. Але з іншого боку, це Церква, яка плекає сопричастя з Римським Апостольським Престолом.

По-друге, ідентичність – це щось дуже багатопланове, постійно розвивається, трансформується. Наша ідентичність в теперішньому історичному періоді переживає розвиток і трансформацію. Тобто, з одного боку, ми хочемо бути Церквою відкритою. Відкритою не лише до всіх, хто живе в сьогоднішній Україні, а й до різних націй, народностей, навіть різних релігій. Але з іншого боку, ми хочемо також бути відкритими до міжцерковного і міжнародного діалогів, бо розуміємо, що київське християнство з самого свого початку якраз і прагнуло до того, щоб бути потужним центром християнства того ж рівня, що й Рим, і Константинополь, чи пізніше Москва.

– **На багатьох церковних та громадських заходах ви одягаєте білий клобук. Його не одягав Патріарх Любомир, але одягав Патріарх Йосиф (Сліпий). Що означає білий клобук для Глави УГКЦ?**

– Я чекав цього запитання, бо читав певні дискусії в соціальних мережах. Відповідь доволі проста. Я сам мав труднощі з одяганням білого клобука, бо не зовсім розумів його традиційність чи нетрадиційність для УГКЦ. Наприклад, грецькі патріархи не носять білих клобуків. Після виборчого Синоду ми мали неформальну зустріч з нашими митрополитами. І всі митрополити одноголосно висловилися за те, що я повинен одягати білий клобук, щоб продовжувати напрям, який розпочав Патріарх Йосиф (Сліпий). Я проконсультувався з Літургійною комісією УГКЦ. І владика Гліб (Лончина), який є її головою, однозначно сказав, що я не просто можу, а повинен одягати білий клобук, бо це підкреслює нашу слов'янську ідентичність та київську східну традицію.

Можливо, ви зауважили, що під час наших перших поїздок до Ватикану я його не одягав, бо де-факто я його не мав. Чесно кажучи, не дуже поспішав. Коли вперше після Синоду ми зібралися з нашими владиками 7 травня в Дрогобичі для святкування ювілею владика Юліана (Вороновського), тоді в присутності всіх владик патріарший економ владика Володимир (Війтишин) виїняв білий клобук і надягнув мені на голову. Таким чином я зрозумів, що це – воля Церкви.

– **Які ініціативи ваших попередників щодо розбудови патріархального устрою будуть продовжені, а які особисто ви хочете започаткувати? І які ваші перші кроки вже були, а які ще будуть? Що важливо на цьому шляху розпочати і продовжити?**

– Мої перші кроки були зроблені ще багато років тому, перед тим, як я був обраний Главою УГКЦ. У 2004-2005 роках Патріарх Любомир покликав мене бути його особистим секретарем і керівником Патріаршої курії у Львові. Так тоді називалася ця посада. Моїм прямим завданням як керівника курії було її розбудувати, щоб курія стала єдиним центром нашої Церкви, який повинен служити для об'єднання в одне ціле всіх наших єпархій, розкиданих по всьому світі. Патріарша курія – це дуже вагомий крок у розбудові Патріархату. Я вже неодноразово казав, що владика Любомир не вимагав Патріархату, а його будував. Тоді я був покликаний співпрацювати з ним у цій справі.

На сьогодні наші патріарші структури перебувають в стані розбудови. За тих 10 років розвитку нашої Церкви під проводом Патріарха Любомира вся УГКЦ, всі наші владика зрозуміли, що такий центр є необхідним. Більше того, вони почали його підтримувати, і тепер цей центр починає щораз краще служити для наших владик в усьому світі. Я це відчув, будучи єпископом в Аргентині. І відчув, яким важливим для підтримання такого зв'язку з матірньою Церквою в Україні є структури саме Патріаршої курії.

Отже, я далі будуватиму Патріархат. А це передбачає такі конкретні кроки: розбудова Патріаршої курії, покращення її ефективності, приготування кадрів, які могли б ефективно служити в наших структурах, покращення ефективності нашого служіння для наших єпархій і так само для кожного нашого вірного. Ми знаємо, що сьогодні внаслідок еміграційних процесів українці розкидані по всьому світі. Ми тоді знатимемо, що маємо Патріархат, коли кожен греко-католик, де б він не був на земній кулі, відчує, що він має батька в Україні, яким є Глава нашої Церкви.

– **Коли ви вперше їхали до Риму, багатьох цікавило, чи будете ви ставити питання Патріархату в розмові зі Святішим Отцем. Цього разу це не відбулося. Чи є якийсь план, коли про це будуть говорити?**

– Розмови про Патріархат ведуться в робочому порядку постійно. З цього не робиться медійної сенсації, бо це просто життя нашої Церкви. Ми діємо як Патріарша Церква і розвиваємося як Патріарша Церква. Одним із дуже важливих кроків такого, можливо, буденного, але вже практичного нашого спілкування і розвитку є, наприклад, факт нещодавно проголошеного Катехизму нашої Церкви. Очевидно, що це найвищий акт віроучительства Церкви, коли вона подає вірним Катехизм, який є збірником віри, а також морально-аскетичного навчання Церкви. І, очевидно, що ми це робили в порозумінні і навіть з допомогою Апостольської Столиці.

– **Часто можна почути від наших священників і вірних: а навіщо? Хіба нам не достатньо бути Верховно-Архієпископською Церквою? Чи ми вже використали повністю потенціал, закладений в цю форму організації?**

– Існує кілька вимірів цього питання. Патріархат можна розуміти як певний почесний титул. Таких почесних Патріархів у католицькій Церкві є багато, наприклад, Патріарх Венеції, Латинський Патріарх Єрусалима тощо. Цей почесний титул не має фундаменту помісної Церкви. В нашому випадку навпаки, ми маємо фундамент помісної Церкви, а не маємо титулу. Я вважаю, що такий титул рано чи пізно прийде, хоча сьогодні не до кінця зрозумілий механізм надання титулу Патріарха як у православному світі, так і в католицькому.

Погоджуюся, що прямуючи до патріаршої гідності, ми повинні максимально використовувати ті можливості, які нам надає статус Верховно-Архієпископської Церкви. В принципі, різниця між Патріаршою і Верховно-Архієпископською Церквою дуже невелика, і, можливо, якраз на цьому етапі нам потрібно щораз повніше використовувати той потенціал, який уже маємо.

Але з іншого боку, не є секретом, що титул "Верховно-Архієпископська Церква" є половинчастим кроком. І до кінця цей титул не є зрозумілим. От якщо, наприклад, прослідкувати, як мене називають у медіа, то дуже часто слово "Верховний" не вживається, говорять про Архієпископа Києво-Галицького, бо нема розуміння. По-друге, такого титулу не існує у

Східних Церквах слов'янської традиції. Він є у грецькій Церкві, яка має іншу канонічну структуру, тому там він має інше смислове навантаження: є один Архієпископ Афін, якому допомагають дуже багато митрополитів. У слов'янському канонічному лексиконі ці терміни мають зовсім інше навантаження, і тому, хто такий Верховний Архієпископ, для слов'янського світу є не зовсім зрозумілим.

Патріархат – це структура, яка допоможе певною мірою вберегти нашу Церкву від розчинення у величезному морі католицького світу.

До речі, поки УГКЦ не отримала титул Верховного Архієпископства, вона не мала права проводити своїх Синодів. А сьогодні для нас Синод – це один із вагомих складових ідентичності Церкви. Ми є Синодальною Церквою. Титул Верховно-Архієпископської Церкви дав нам цю можливість. Бачимо, що це нам дуже допомагає в нашому будівництві.

– В одному з інтерв'ю ви сказали, що хочете за прикладом Митрополита Шептицького відвідати чи не кожную парафію. Чи існує хоча б приблизний план таких візитацій? І де буде ставитися більший акцент: схід України, центр, Галичина чи закордонні митрополії?

– Є певна логіка, але чіткого плану ще немає. Спочатку я хотів би відвідати всі наші єпархії. Відтак я хочу відвідати всі наші монастирі, а потім парафії. Коли мова йде про план, то той план посилає сам Господь Бог.

Мені хотілося почати мої відвідини з півдня України. Тому я спланував перший такий програмний візит до Одесько-Кримського екзархату, який має відбутися в першій декаді грудня. Але так сталося, що у зв'язку з різними подіями, я вже відвідав Львівську архієпархію, Стрийську єпархію, на свято Петра і Павла відвідав Сокальсько-Жовківську єпархію. У середині серпня відвідаю Перемишльську єпархію, в 20-х числах серпня – Самбірсько-Дрогобицьку єпархію, наприкінці серпня поїду в Аргентину, яка буде святкувати 50 років від першого приїзду першого єпископа, і представлю їм нового Апостольського адміністратора. На початку серпня я буду в Англії, де представлю новоіменованого екзарха, вкінці вересня відвідаю в США Чиказьку єпархію, яка святкує 50-ліття свого заснування, в листопаді – Філадельфійську єпархію, а потім – Стенфордську. Ось такий дуже інтенсивний план найближчих візитацій, але він побудований на важливих подіях – ювілеях і запрошеннях, які мені надходять. Я намагаюся на них вчасно відповідати.

– Чи буде реформа семінарії і чи можна буде чоловікам одруженим і після тридцяти років реалізувати своє покликання?

– Ми не говоримо про реформу семінарії, тому що семінарія має чітко визначену мету, яку не можна зреформувати. Ми говоримо про вдосконалення семінаріїної структури і шукаємо щораз кращих способів досягнути мети, яку мають семінарії.

Коли мова йде про так звані пізні покликання або тих, хто сьогодні одружений і не може на загальних підставах вступити до семінарії, то ми думаємо над тим, щоб для таких осіб заснувати окрему програму підготовки до священства. Але не бачимо потреби міняти навчально-виховний процес, який сьогодні є в наших семінаріях.

– В УГКЦ є багато проблем із виділенням земельних ділянок під побудову храмів у Східній та Південній Україні. Як ви оцінюєте цю ситуацію і як збираєтеся діяти в ній?

– Я сприймаю цю ситуацію доволі спокійно. Потрібно не ідеологізувати її, а просто чітко й ефективно працювати. Можливо, на тих теренах нашу Церкву не до кінця знають, і коли приходять прохання про виділення земельної ділянки, то негативне рішення приймається через незнання або нерозуміння, хто такі греко-католики, і чого вони взагалі приходять, і що робитимуть.

Потрібно насамперед дати можливість себе пізнати тим адміністративним структурам, де вже є наші громади, і де ми просимо про виділення ділянок під будівництво храмів. Очевидно, що це турбує не лише нашу Церкву, а й усі Церкви, адже це питання однакового ставлення до всіх конфесій, які є в Україні, про що не раз уже заявляв Патріарх Любомир, а також Всеукраїнська Рада Церков та релігійних організацій.

Тут потрібно працювати дуже спокійно, методично й фахово, відповідно до чинного законодавства. Всі Церкви та релігійні організації повинні співпрацювати, щоб законодавство вдосконалювалося, щоб воно сприяло, а не заважало, тому що остаточно наша мета – це послужити народові України й зробити його більш християнським.

– Від питання Сходу до питання Заходу. Після перенесення осідку Патріарха до Києва Львів відчуває, що він утратив статус міста, де живе Глава УГКЦ. Як уникнути такої провінціалізації в контексті УГКЦ?

– Колись отець-доктор Іван Музичка говорив, що український Рим став провінцією, коли Глава УГКЦ переїхав до Львова. Можете собі уявити, Рим – провінція. Можливо, подібне відчуття є тепер у Львові, оскільки центр Церкви надає іншого тону, чи, може, іншої якості церковному життю. Я намагаюся бути в постійному контакті з владикою Ігорем (Возняком), Архієпископом Львівським, а також часто буваю у Львові. Крім того, у Львові працює частина структур Патріаршої курії. Ми не можемо всю курію перенести до Києва, і в цьому немає потреби. Ми будемо намагатися ще більше активізувати наше громадське і релігійне життя у Львові, щоби Львів все ж таки залишався важливим духовним, релігійним центром нашої Церкви.

– Колись Блаженніший Любомир сказав, що він не проти, якщо в парку навпроти собору Святого Юра у Львові побудують мечеть. А у той самий час Російська Православна Церква дуже голосно заявляє у різних

середовищах про ісламську загрозу. Чи відчуває УГКЦ ісламську загрозу для християнства в Україні?

– Питання ісламської загрози – це не стільки зовнішнє питання, скільки внутрішнє. Якщо ми є поганими християнами, то нам буде загрозувати ісламська мечеть, навіть поза межами України. Якщо ми є сильними християнами, то розуміємо, хто ми є і живемо своєю вірою не в теорії, але на практиці. Нам не страшною буде ця мечеть навіть тоді, коли вона буде побудована через дорогу від нашого храму. Нам треба боротись не проти ісламу, а за сильне християнство. До речі, це висловив не лише я, а також владика Іларіон (Алфєєв).

Очевидно, це питання можна розглядати з різних позицій: політичних, суспільних чи питань міжнародного тероризму (як дуже часто хочуть використати питання ісламу, думаю, дуже неправомірно в цьому ключі). Але, коли ми говоримо про церковне бачення цього питання, то я вважаю, нам потрібно бути собою і тоді все стане на своє місце. Тоді ми не будемо боятися наших сусідів, які є іншої релігії або іншої віри.

– Які у вас пріоритети у відносинах з державною владою?

– Одним із пріоритетів є встановлення конструктивного діалогу. Питання державної влади є досить непросте, тому що вона дуже часто міняється. Очевидно, що, зважаючи на осіб, які є при владі, цей діалог є різним. Але сьогодні, сподіваюся, ми розпочали конструктивний діалог, зокрема з Президентом України після його зустрічі зі Всеукраїнською Радою Церков 21 квітня. Ми відчули, що це був перший контакт і він розвиватиметься.

Зі свого боку, ми намагаємося бути такими спільнотами, які виховують соціально активних і свідомих громадян, що не тікають від суспільної відповідальності. Це основні напрями. Хоча служіння Церкви у суспільстві дуже багатогранне, зокрема в такому, як наше.

– Незабаром нові парламентські вибори і, звичайно, всі політики хочуть заручитися підтримкою тієї чи іншої Церкви. Які у вас є рецепти, щоб вберегти Церкву від маніпуляцій?

– Жодного нового рецепту я не вигадую, крім того, що вже створено і перевірено історією. З одного боку, ми намагаємося спілкуватися з усіма, з іншого боку, зберігаємо певну дистанцію від тих чи інших політичних партій, щоби не дати втягнути себе в їхню передвиборчу кампанію. Це для нас принципово важливо, щоби ми могли зберегти політичну свободу, щоби могли говорити правду тоді, коли це буде потрібно.

А з іншого боку, і про це не раз говорив Патріарх Любомир, ми намагаємося виховувати громадських лідерів і соціально активних громадян, які б розуміли, що в демократичному суспільстві відповідальність за владу лягає і на виборців. І, очевидно, ми намагаємося навчати, які цінності повинні втілювати в життя громадяни України, зокрема, коли мова йде про тих чи інших кандидатів на владні посади.

– На Галичині є свідомі спроби поставити знак рівності між УГКЦ і націоналістичними рухами, зокрема, ВО "Свобода". Агітки "Свободи" нерідко роздаються на греко-католицьких парафіях. "Свобода" використовує сюжети УГКЦ, зокрема інтронізації чи відвідин ними Блаженнішого Любомира в своїх рекламних роликах. Чи влаштує керівництво УГКЦ така ситуація?

– Якихось спроб ідентифікувати себе або протиставити немає. Ми просто висловлюємо свою позицію, яка не до кінця збігається з позицією ВО "Свобода". Крім того, я багато разів говорив про те, як я розумію ідею українського націоналізму чи взагалі українську національну ідею, ідею українського патріотизму. Вона не до кінця збігається з тими ідеями, що їх висловлюють лідери "Свободи". Щодо цієї політичної сили ми чинитимемо абсолютно так само, як і щодо інших політичних партій і сил. Ми намагатимемось співпрацювати на благо України, але не хочемо дати себе використати як засіб для якоїсь партійної пропаганди.

*Розмовляли Мар'яна КАРАПІНКА
та Анатолій БАБИНСЬКИЙ
«Патріярхат», №4 за 2011*

УКРАИНСКОГО ЕВРЕЙСТВА НЕ СУЩЕСТВУЕТ?..

Вопрос общинной идентичности не часто становится темой обсуждения на страницах еврейских СМИ. Кто мы? Община украинских евреев с некими особыми, присущими нам (и только нам) характеристиками? Часть глобального русскоязычного еврейского мира? Украинцы еврейского происхождения? И как мы относимся к стране, в которой живем?

Об этом мы попросили поразмышлять историка Виталия Нахмановича.

Для начала хотелось бы задать общую перспективу, – говорит Виталий. – Известно, что наша, евреев, задача – исправить этот мир, вернуть его в гармоничное состояние.

Нам заповедано быть царством священников и святым народом,

репродуцируя этот пример на весь остальной мир. Мы, однако, большую часть своей истории занимались чем угодно, только не этим. Понятно, что отличником быть тяжело, если вокруг одни троечники – почему бы и нам ими не стать?

Но кому Тора дана – нам или им? Это все равно, что директор школы будет говорить: «А они первые начали». Мы в этой школе учителя, мы должны учить «правильно жить» остальные народы, а не они нас. Это наша еврейская задача в этом мире. Тот же украинский народ существует 400 лет. А мы – больше трех тысячелетий. Требования разные.

Юные пионеры. Еврейская сельскохозяйственная колония, 1930-е

И учить надо на собственном примере. Нельзя говорить, мол, у нас одни герои, а у вас – негодяи. Кто в еврейской прессе пишет правду о таких деятелях, как Ягода или Каганович, заместитель Геринга Эрхард Мильх или начальник Главпура Лев Мехлис? У каждого в шкафу есть свои скелеты. Так давайте разберемся со своими мерзавцами и негодяями, а украинцы и все остальные пусть разбираются со своими.

– А окружающие, на твой взгляд, всерьез готовы воспринимать нас учителями?

– Но они же очевидным образом нас так и воспринимают. Евреи занимают совершенно неадекватное своей численности место в истории именно потому, что все народы осознают нашу особую роль. На нашей Торе построено все христианство и вся постхристианская культура, возникшая как отрицание христианства. Почему непризнание евреями Христа – одна из центральных точек христианской теологии? Ну, какая, в сущности, разница, принял этот небольшой народ христианство или нет? Огромная, потому что речь идет о евреях. И поэтому каждый народ ждет от нас лояльного отношения к себе, к своим идеям, все хотят, чтобы мы к ним относились лучше, чем к другим. Это отношение детей к взрослым, учеников к учителям. И антисемитизм – это тоже реакция детей, обиженных на взрослых за то, что они их не любят и не понимают.

– Возможно, мы плохие евреи, осталось понять КАКИЕ плохие, самоопределение в данном случае принципиально важно.

– С точки зрения Горы нет разницы, каким идолам поклоняться. Для Всевышнего, что еврей-нацист, что еврей-коммунист – все едино. Ведь вместо того, чтобы нести народам свет, мы находим (хорошо, если не изобретаем) чужих богов и им поклоняемся. Так что, прежде всего, надо быть ЕВРЕЯМИ. Но при этом не вредно отразиться, каким богам мы молимся сегодня, чтобы понять, насколько они чужие.

Так вот, на сегодняшний день – мы не украинские евреи, не русскоязычные, а советские. «Русскоязычные» – это вообще эвфемизм, придуманный для обозначения некоего культурного пространства, в котором нынешняя московская власть хочет доминировать. Аналогичным образом

существует англо- или франкоязычное пространство – все это эвфемизмы для сохранения доминирования над бывшими колониями.

К сожалению, кремлевский режим стремится воспроизвести советскую модель во всех ее проявлениях, ведь если даже в школьных учебниках объясняется, что сталинская политика – это успешный менеджмент, то все, что делалось в ту эпоху, можно будет при необходимости воспроизвести.

И мы – евреи – сегодня играем в эту игру, рассматривая русский язык не просто как средство общения. Хотя исторически в любой точке диаспоры мы использовали три языка: иврит – сакральный язык, «полуеврейский» язык для внутреннего общения и, наконец, язык страны проживания. «Полуеврейским» языком в Восточной Европе раньше был идиш, сегодня – русский, который в Израиле уже превращается в «русит». Но, в любом случае, рассматривать язык в качестве общинного маркера – не более чем самообман.

– Что же на сегодняшний день выступает в роли такого маркера?

– Маркером выступает некий цивилизационный комплекс. То, что стыдливо называют «русскоязычным пространством», – это, по сути, постсоветское цивилизационное пространство со всеми его атрибутами – доминированием государства, полной зависимостью от него и от любого внешнего донора – не только в финансовом, но и в идейном и духовном плане – человек не хочет думать сам, не в состоянии заботиться о своей судьбе, его должны обеспечить извне. Поведение евреев на постсоветском пространстве полностью отвечает этой характеристике, потому что вся так называемая еврейская община слеплена по этому советскому образцу. Бесчисленное количество птенцов с разинутыми клювиками, в которые иностранные (или отечественные) взрослые птицы кладут своих червячков. Никакого самостоятельного наработки идей – все это и есть типично советская модель.

Надо четко понимать, что жизнеспособная община стоит на цдаке, которую отделяет КАЖДЫЙ, даже нищий – ты получил 10 грн. – одну отдай еще более бедным. Это мицва, но это и вопрос ментальности. В Украине этого нет, здесь каждый считает, что ему должны. У нас ведь никому даже в голову не приходит, что люди, якобы составляющие общину, могут ее финансировать – это фантастика для любого еврейского лидера.

– Финансовая самостоятельность (точнее, ее отсутствие) – важная проблема. Единственная ли?

– Разумеется, нет. Главная причина, по которой так и не удалось создать общину, – отсутствие понимания своей особой миссии. Любая община существует в силу того, что ее члены определенным образом видят свою роль в этом мире. Ощущают нечто, что не дает им ассимилироваться,

перестать быть евреями – невзирая на наличие/отсутствие материальных стимулов.

В Украине, да и на всем постсоветском пространстве, этого нет. В «большом» еврейском мире идет дискуссия о том, как должны жить евреи – секуляризоваться или соблюдать заповеди; если соблюдать, то как харедим или как реформисты; как относиться к Израилю: как религиозные сионисты или как «Нетурей Карта»; каково место диаспоры в еврейской цивилизации, и вообще, мы диаспора или Галут, – это целая дискуссия о смысле жизни, которой нет места на постсоветском пространстве.

Характерно, что все попытки, предпринятые нашими еврейскими лидерами в конце 1980-х годов предложить некую концепцию общины, закончились провалом. Илья Левитас, например, отстаивал постсоветскую модель – в виде некой попытки реанимировать еврейство, существовавшее здесь до Второй мировой войны, – лояльное государству, светское, с идишем в качестве родного языка. Иосиф Зисельс тоже предлагал вариант светской общины, но демократического направления, интегрированной в западную модель и построенной вокруг разветвленной системы еврейского образования. Потом приехали разные раввины со своими моделями – литваки, хасиды, реформисты, – очевидно, что все эти предложения откликов, по тем или иным причинам, здесь не нашли.

Да, каждый из лидеров имеет определенную группу сторонников, но очевидно, что все ИДЕЙНЫЕ попытки построить общину можно считать несостоявшимися. Соответственно, никаких особых «украинских евреев» на сегодняшний день нет, и это надо откровенно признать.

Интересно отметить, что в истории существовал феномен, который, с научной точки зрения, можно назвать «украинским еврейством» – это хасидизм, который был некой идеологической реакцией на Хмельничину и Гайдаматчину. Но творческий потенциал этого движения исчерпался уже к середине XIX века, и хасидизм постепенно превратился в один из вариантов ортодоксии. Впрочем, надо понимать, что сами хасиды никогда не воспринимали себя как «украинских» евреев.

То, что сегодня в Украине большинство религиозных общин формально являются хасидскими, – ничего не значит. Они просто возглавляются хасидскими раввинами, в большинство своем приехавшими из-за границы. Но по своей сути они ничем не отличаются от остальных еврейских организаций. Т.е. и здесь речь идет не об общественных организациях, где люди объединяются вокруг конкретных целей и ради их достижения в свободное время и за свой счет предпринимают некие совместные усилия. Речь идет о «профессиональных» структурах, за деньги спонсоров продающих некие «еврейские» товары или услуги. А поскольку получатели за эти товары или услуги сами не платят, то и уровень

профессионализма этих «профессиональных» организаций оставляет желать лучшего.

– Характерно, что даже в ходе этих робких попыток никто не пытался создать именно УКРАИНСКУЮ еврейскую общину... Возможно, в этом не только наша, еврейская, вина, но и сомнительная «заслуга» украинского государства и общества?

– Как ни странно, история свидетельствует, что отношение евреев к государствам, в которых они живут, не связано с отношением этих стран и народов к евреям. В начале прошлого века Российская империя проводила целенаправленную антиеврейскую политику, а уровень антисемитизма в великорусских губерниях был никак не ниже, чем в украинских. Но это никоим образом не влияло на стремление евреев инкорпорироваться в русскую культуру и общество и нежелание влиться в общество украинское. Точно так же и сегодняшняя Россия остается союзником всех антиизраильских режимов, а российское общество заражено ксенофобией на порядок сильнее, чем украинское. И тем не менее бывшие советские евреи по-прежнему готовы лечь костями за русскую культуру.

Так что мы можем констатировать, что отношение евреев к окружающим народам и государствам зависит только от оценки силы и перспективности этого государства – и так ведет себя любая диаспора, не только еврейская. Украинское государство слабо, значит, для сотрудничества с ним нет мотива. Это во-первых. Во-вторых, существует вопрос привлекательности культуры. Например, в Галиции евреи сначала ориентировались на немецкую культуру, потом – на польскую (когда Галиция еще была в составе Австро-Венгрии). Слабая и преследуемая украинская культура их не привлекала. Сегодня украинская культура в Украине тоже не является доминантной и борется за выживание в собственной стране. «Ассимилянт», а мы говорим именно об этой категории, – существо меркантильное. Он стремится обменять свою отеческую традицию на конкретные социальные выгоды. Нельзя забывать и о силе инерции: люди уже интегрировались в русскую культуру, и чтобы поменять свой культурный код, необходима сильная мотивация. Этой мотивации нет не только у евреев – ее нет у целых регионов страны.

– Почему же украинская культура так и не стала доминирующей, в том числе и для многих украинцев?

– Это глобальный вопрос, почему вообще украинское государство появилось так поздно, ведь в середине XIX – начале XX века – период расцвета национализма – возникло множество национальных государств.

– А если допустить мысль, что эта государственность была не очень нужна украинскому народу?

– Разумеется, если народ не создает своего государства, у него нет достаточного внутреннего стимула к этому. Да и сегодня главная проблема

Украины, думаю, все-таки не в евреях, греках или даже русских, а в том, что треть украинцев ассоциируют себя с русской культурой. И так же, как евреев не очень волнует отсутствие еврейской общины, этих украинцев не очень волнует отсутствие украинского государства. Я имею в виду не государственное образование с названием «Украина», а государство, основанное на национальных ценностях и национальной культуре.

– В свете сказанного, можно ли обвинять евреев в том, что они не так, как многим (в том числе и тебе) хотелось бы, поддержали украинский проект?

– Безусловно, главная проблема украинцев – в том, что они сами не могут консолидироваться, но это не значит, что мы не должны сочувствовать их попыткам свободно жить на своей земле. Евреи, имея тяжелый опыт создания своего государства и балансирования этого государства на грани уничтожения, должны были бы, на мой взгляд, с большей симпатией и пониманием относиться к аналогичным проблемам других народов. Никто не призывает нас одевать вышиванки, выбривать чубы и быть большими националистами, чем Олег Тягнибок. Но речь идет о том, что либо Украина состоится как государство, либо она вернется в той или иной форме в неосоветскую империю. Дело не просто в том, что евреи не сочувствуют независимой Украине, а в том, что они сочувствуют возвращению в тоталитарную империю...

Это парадокс, но что, оказывается, не давало евреям спокойно жить в Советском Союзе? Только государственный антисемитизм, возникший в 1948 году. Спросите любого постсоветского еврея о периоде до 1948 года, и он ответит, как все было хорошо, а до войны так просто замечательно. То, что миллионы людей уничтожали, – неважно, главное ведь – антисемитизма не было. Что значит «не было антисемитизма»? А это значит, что мы могли принимать участие во всех преступлениях советской власти и быть жертвами этой власти, но не как евреи...

– А какова альтернатива? Продвинулось ли хоть на миллиметр украинское общество в создании политической нации, о чем экс-президент Ющенко неоднократно говорил в свое время? И готово ли само общество к созданию такой нации?

– К сожалению, на мой взгляд, в Украине идет формирование двух политических наций – постсоветской и европейской. И выборы идут не между условным Януковичем и условным Ющенко, а между цивилизационными проектами – возвращением в неосоветское пространство или интеграцией в пространство европейское. Вокруг этих проектов и формируются геополитические нации.

– Ты полагаешь, что национальный проект, предложенный Ющенко с его героизацией неоднозначных исторических персонажей, был европейским в полном смысле этого слова? В истории соседки

Украины – тоже новейшего европейского государства – Словакии – был Тисо, который сделал для своей родины никак не меньше, чем Бандера для Украины. Но, памятуя о его сотрудничестве с нацистами, никому не пришлось в голову назвать его национальным героем. Это, действительно, европейский путь.

– Словакия – состоявшееся государство. Если бы в отношении Украины до сих пор не стоял вопрос, будет ли она вообще существовать как государство или нет, думаю, националистический накал был бы намного меньше. Когда государство под угрозой, националистический дискурс всегда усиливается. И люди, боровшиеся за независимость Украины, становятся героями, несмотря на методы их борьбы. Тем более, что речь идет о Бандере или Шухевиче, освященных ореолом мучеников. Борец за независимость, погибший мученической смертью от рук оккупантов, естественно, становится национальным героем в ситуации, когда существованию его страны что-то угрожает.

Кроме того, сотрудничество Тисо с Гитлером отличается от «коллорабационизма» Бандеры. Бандера сотрудничал с Германией в течение нескольких месяцев до начала советско-германской войны. Вскоре после провозглашения во Львове 30 июня 1941 года Украинского государства его арестовали. Бандера не создал правительство и не призвал Германию оккупировать Украину, как это сделал Тисо в Словакии. Бандера не депортировал украинских евреев в лагеря уничтожения, как это делал Тисо с евреями Словакии. Бандера, в конце концов, практически всю войну провел в немецком концлагере, в отличие от Тисо, который провел ее в президентском дворце в Братиславе. Наконец, Тисо был казнен за измену по приговору суда своей страны, а Бандера был убит в эмиграции уже в мирное время (в 1959 году) агентом тайной полиции государства, гражданином которого он никогда не был. Так же, как до него были убиты Петлюра, Коновалец, Ребет...

История не знает сослагательного наклонения. Возможно, если бы Гитлер допустил здесь создание некоего союзного государства типа вишистской Франции, и это государство возглавили те или иные национальные деятели, мы бы по-другому оценивали те события. Но этого не произошло – государство Украина создано не было, союзного Гитлеру правительства не возникло, и широкого сотрудничества с Гитлером тоже не было, хотя бы потому, что Гитлер не признал никаких украинских институций. Поэтому мы можем сколько угодно рассуждать о том, что эти люди могли бы совершить те или иные преступления, но факт в том, что они их не совершили...

– А антиеврейские акции (совершенные не только бойцами в форме УПА), львовский погром, вольнская резня – все это ты выносишь за скобки?

– На Волыни УПА уничтожала поляков, и, хочу напомнить, одновременно с этим поляки уничтожали украинцев. Да, во время этих событий гибли и евреи, но не они были главной мишенью. В любом случае, по самым худшим оценкам, от рук УПА погибло до 2000 евреев. На совести красных или польских партизан евреев не меньше – но мы же не делаем из этого глобальных выводов об ответственности соответствующих политических сил за Холокост. Я не обеляю преступлений УПА, просто обращаю внимание на разницу в подходах.

Были еще погромы на Западной Украине в первые месяцы войны. Но эти погромы инспирировались и проводились самыми разными силами, в т.ч. немецкими эйнзатцгруппами и эссовскими частями, а не только местным населением или оуновской милицией. Более того, немцы целенаправленно стремились провоцировать погромы, надеясь решить «еврейский вопрос» силами местного населения. Однако уже в конце августа 1941 года они вынуждены были признать, что их расчеты не оправдались.

Действительно, во время погромов погибло где-то на порядок больше людей, чем от рук УПА. Но вот любопытное сравнение. Во время собственно львовского погрома (одного из самых массовых) было убито 700 человек. (Называют цифру до 3,5 тыс., но это уже с теми, кого в первые дни после погрома расстреляла зондеркоманда.) А теперь небольшое отступление.

Я как-то прочитал в одной из еврейских газет победные релиции о том, что Бандера и Шухевич решением донецкого суда лишены звания Героев Украины. Переворачиваю страницу – там рассказ о вкладе евреев в победу в Великой Отечественной войне. Шесть портретов – и на одном из них Герой Советского Союза комбриг Семен Моисеевич Кривошеин. Чем знаменит Кривошеин? А тем, что принимал в Бресте 22 сентября 1939 года совместный парад Вермахта и Красной армии. Существует известное фото: Гудериан и Кривошеин на трибуне – два победителя. Напоминаю, что Советский Союз вступил во Вторую мировую войну в качестве союзника Рейха, они вместе уничтожили Польшу. Какое самое известное советское преступление стало итогом раздела Польши? Катынь. Так вот победа еврея Кривошеина привела к тому, что в составе 20 000 польских офицеров, расстрелянных в Катыни, было уничтожено 700 евреев, в том числе главный раввин Войска польского. Вот так – 700 евреев во Львове и 700 – в Катыни.

– Но почему не ведется мало-мальски серьезный украинско-еврейский диалог, а все разговоры о толерантности заканчиваются традиционными мантрами о добрососедстве и старательным огибанием всех острых углов общей истории? Не пора ли начать дискуссию о проблемных точках наших отношений?

– Дело в том, что каждая такая дискуссия становится дополнительным аргументом в споре о том, должна существовать Украина

или нет. Идет война за вектор развития, и все в этой войне является аргументом «за» или «против». Никто не выясняет истину, каждый сидит на своей баррикаде или подносит патроны на ту или иную сторону.

Можно попробовать быть объективным, но тебя никто не услышит, примером тому – ситуация в сегодняшнем Львове, где идет активная общественная травля со стороны ВО «Свобода» таких людей, как историк Ярослав Грицак, вице-ректор Украинского католического университета Мирослав Маринович, и других ученых, пытающихся по-новому взглянуть на украинскую историю. И появись такой же, но «свой» Грицак в Донецке или Харькове – будет так же затравлен просоветскими силами.

Да ведь и у нас в еврейской среде происходит то же самое. Вот несколько лет назад я был свидетелем попытки поднять вопрос украинско-еврейского примирения на одном из мероприятий Ваада. В ответ было сказано – а в чем проблема? Есть украинцы, с которыми мы не ссорились, это советские герои и т.п. А с другими нельзя примириться, поскольку они антисемиты и погромщики. Общество не готово к компромиссу. А раз общество не готово, навязать диалог невозможно.

– В сухом остатке – украинского еврейства не было, нет и не будет?

– Я не знаю, будет оно или нет, но, на мой взгляд, никакого особого «украинского еврейства» не должно быть. Хватит уже «немецких евреев», «советских евреев», «американских евреев». Мы должны быть просто евреями, которые волею Всевышнего рассеяны по миру для того, чтобы в каждой стране, среди каждого народа нести Его слово и Его истину. И все, что мы должны для них делать, это постоянно напоминать, что есть семь заповедей, данных народам мира: верить в единого Бога и почитать Его, не убивать, не красть и не заниматься развратом, вершить справедливый суд и уважать жизнь любого существа. Исполняя их, каждый человек и народ становится праведником. И не надо подменять эти заповеди какими-то ложными ценностями, сколько бы людей ни отдали жизнь во имя их.

*Беседовал Михаил Гольд
«Хадашот», №7-8 (172) тамуз-ав – 5771, июнь – 2011*

ЗВЕРНЕННЯ СИНОДУ ЄПІСКОПІВ КИСВО-ГАЛИЦЬКОГО ВЕРХОВНОГО АРХІЄПІСКОПСТВА УГКЦ ТА КОНФЕРЕНЦІЇ РИМСЬКО-КАТОЛИЦЬКИХ ЄПІСКОПІВ УКРАЇНИ ЩОДО НЕБЕЗПЕЧНИХ ЯВИЩ У ДУХОВНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ

28 Жов 2011 р. Б.

Дорогі в Христі!

Від найдавніших часів і до сьогодні людина стреміла до повноти власного життя. Створена на образ і подобу Бога, вона може знайти цю повноту лише у своєму Творці. Йдучи назустріч людині, свята Католицька Церква невпинно проголошує їй Христове Євангеліє, відкриває істину про Господа та дає їй можливість пережити особисту злуку з Ним. Водночас, на людину в сучасному українському суспільстві, котре переживає зараз період нестабільності, чигають різноманітні небезпеки, застерегти перед якими ми прагнемо цим нашим спільним Зверненням.

Йдеться про псевдохристиянські угруповання, які намагаються використати тугу сучасної людини за Богом та маніпулювати її релігійними потребами. Вони маскуються під Католицьку Церкву, використовують її символи та обряди, а навіть присвоюють її ім'я. Ці угруповання підступно зловживають ширим прагненням багатьох людей поглибити своє духовне життя і, замість живої води Євангельської науки та чистого вчення Святої Католицької Церкви, подають людям ілюзію богоспілкування, приправляючи її фальшивою ідеологією «власної обраності» та духовного егоїзму. У своєму прагненні здобути вплив на легковірних людей вони не гребують психологічним тиском, перекручуванням фактів та нагнітанням страху і тривоги в душах тих, хто довіряється їхньому проводові.

Одним із таких угруповань, що видає себе за істинних представників Католицької Церкви, а насправді має багато ознак новітньої тоталітарної секти, є угруповання Догнала (яке ще відоме під назвою «підгорецькі отці»). Накидаючи сучасному українцеві свій «духовний провід», його проводирі привласнюють право навчати від імені Католицької Церкви та викривляють її вчення. Вони сіють ненависть і злобу супроти всіх, хто до них не належить, а насамперед - до католицького єпископату, духовенства та монашества. Особливо гостро вони зневажають блаженного Папу Івана Павла II та Святейшого Отця Венедикта XVI.

Пригадуємо усім, що ця група не має жодного відношення до Католицької Церкви, оскільки її проводирі, колишні католицькі священики, за важкі церковні злочини були покарані карою великої екскомуніки – відлучені

від Церкви. Кожен, хто приєднується до неї, сам себе ставить поза правдивою Католицькою Церквою і таким чином не може називати себе католиком. Догналівська секта, відчуваючи власну нелегітимність, намагається отримати кадри, виховані у католицьких монастирях і навчальних закладах, чинить спроби проникнення у найрізноманітніші католицькі середовища, щоб руйнувати їх зсередини, що є загальновідомою тактикою таємних товариств, які діють проти Католицької Церкви, в Україні і поза нею.

Ми, греко-католицькі та римсько-католицькі єпископи України, заявляємо про нашу єдність з апостолом Петром наших часів – Святейшим Отцем Венедиктом XVI. Це йому Христос силою Духа Святого дарував особливий дар берегти віру Католицької Церкви та утверджувати у ній своїх братів словами: «О, Симоне, Симоне! Ось сатана наставав, щоб просіяти вас, як пшеницю, та я молився за тебе, щоб віра твоя не послабла, а ти колись, навернувшись, утверджуєш своїх братів» (Лк. 22, 31). Католицькими є лише ті єпископи, які перебувають у єдності із Святейшим Отцем – Папою Римським, однакостайно й правильно навчають тих самих істин Христової віри у всьому світі, зберігають непорушну Традицію Католицької Церкви, благодатно звершують її Святі Таїнства та істинно здійснюють її Учительський уряд, будучи визначеними, або потвердженими на своє служіння декретом Святейшого Отця Папи Римського. Імена та прізвища усіх католицьких єпископів публікуються у спеціальному щорічному виданні Апостольської Столиці (Annuario Pontificio). Будь-хто, не внесений до цього списку, не є і не може називати себе єпископом Католицької Церкви.

Дорогі в Христі! Ми, ваші пастирі, закликаємо вас до християнської пильності, щоб ви не дали себе звести цим диявольським підступам сьогодення. Заохотою до духовної чуйності нехай стануть для всіх нас слова св. Івана Богослова: «Любі, не кожному духові вірте, а випробуйте духів, чи вони від Бога, – багато бо лжепророків прийшло на світ... Ми – від Бога. Хто знає Бога, слухає нас; хто ж не від Бога, не слухає нас. З цього спізнаємо дух правди й дух омани» (1 Ів. 4, 1.6). Тим духом омани є просякнута секта «догналовців» у нинішній самостійній Україні.

Закликаємо всіх наших душпастирів витривало і наполегливо навчати вірних здорової науки Святої Католицької Церкви та відважно боронити Христове стадо від хижих вовків, котрі приходять в овечих шкурах, як нас сам Господь Ісус попереджав: «Стережіться лжепророків, що приходять до вас в овечій одежі, а всередині – вовки хижі. Ви пізнасте їх за плодами їхніми...» (Мт. 7, 15–16).

Угруповання Догнала виділяється винятковою релігійною нетерпимістю, що веде до міжконфесійного протистояння, а навіть до відкритих конфліктів. Його діяльність вносить неспокій та розбрат в українське суспільство. Тому звертаємося до органів державної влади в Україні з вимогою не дозволяти зловживати ім'ям Католицької Церкви тим, хто її поборює і до

неї не належить, та вжити відповідних заходів щодо припинення шкідливої протизаконної діяльності цієї секти.

Поручаємо молитвам нашого духовенства, монашества і вірних тих нещасних осіб, які потрапили до тенет угруповання Догнала і подібних до нього, щоб вони віднайшли єдиний шлях до спасіння, істинну Дорогу, Правду і Життя – Господа нашого Ісуса Христа, та знову стали поруч із нами у Єдиній, Святій, Соборній і Апостольській Церкві.

Львів-Брюховичі, 26 жовтня 2011 року Божого.

Джерело: <http://www.ugcc.org.ua/>

УГРУПОВАННЯ ДОГНАЛА НЕ МАЄ ЖОДНОГО СТОСУНКУ ДО КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Угруповання Догнала не має жодного стосунку до Католицької Церкви, – про це заявили єпископи УГКЦ та РКЦ в Україні під час спільної прес-конференції у Львові.

«Католицькими є лише ті єпископи, які перебувають у єдності із Святішим Отцем – Папою Римським, одноставно й правильно навчають тих самих істин Христової віри у всьому світі, зберігають непорушну Традицію Католицької Церкви, благодатно звершують її Святі Таїнства та істинно здійснюють її Учительський уряд, будучи визначеними, або потвердженими на своє служіння декретом Святішого Отця Папи Римського», – йдеться у Зверненні Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства УГКЦ та Конференції Римсько-Католицьких Єпископів України щодо небезпечних явищ у духовному житті України, оприлюдненому 28 жовтня у Львові під час прес-конференції за участю Владика Йосифа (Міляна), Єпископа-помічника Київської архієпархії УГКЦ, та Владика Маркіяна Трофим'яка, Ординарія Луцької дієцезії РКЦ в Україні. Ієрархи передусім наголосили на такому небезпечному для кожного християнина явищі, як діяльність псевдохристиянських угруповань, що «намагаються використати тугу сучасної людини за Богом та маніпулювати її релігійними потребами маскуючись під

Католицьку Церкву, використовують її символи та обряди, а навіть присвоюють її ім'я». Одним із таких угруповань, що видає себе за істинних представників Католицької Церкви, а насправді має багато ознак новітньої тоталітарної секти, є угруповання Догнала (яке ще відоме під назвою «підгорецькі отці»).

Католицькі єпископи України підкреслюють, що ця «група не має жодного відношення до Католицької Церкви, оскільки її проводирі, колишні католицькі священники, за важкі церковні злочини були покарані карою великої екскомуніки – відлучені від Церкви».

Крім того, владики закликають усіх католиків бути пильними, бо «хто приєднується до неї (секти. – Ред.), сам себе ставить поза правдивою Католицькою Церквою і таким чином не може називати себе католиком».

Відтак єпископи звертаються до душпастирів, щоб «витривало і наполегливо навчали вірних здорової науки Святої Католицької Церкви та відважно боронили Христове стадо від хижих вовків, котрі приходять в овечих шкурах».

Звертаючись до органів державної влади в Україні, архипастирі попереджають, що «угруповання Догнала виділяється винятковою релігійною нетерпимістю, що веде до міжконфесійного протистояння, а навіть до відкритих конфліктів. Його діяльність вносить неспокій та розбрат в українське суспільство». А крім того, вимагають не дозволяти зловживати ім'ям Католицької Церкви тим, хто її поборює і до неї не належить, та вжити відповідних заходів щодо припинення шкідливої протизаконної діяльності цієї секти.

Пригадуємо, що документ про псевдохристиянські угруповання був підписаний 26 жовтня 2011 року у Львові-Брюховичах під час спільної зустрічі членів Синоду Єпископів Києво-Галицького Верховного Архиепископства Української Греко-Католицької Церкви та Конференції Єпископів Римо-Католицької Церкви в Україні.

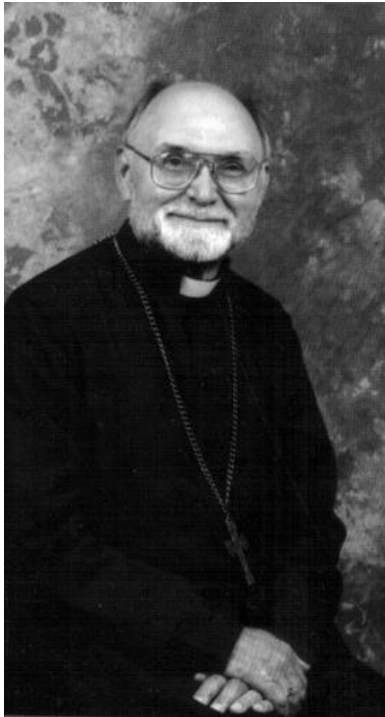
Джерело: департамент інформації УГКЦ

БУТИ ХРИСТІЯНИНОМ – СЛУЖИТИ УКРАЇНІ (до 85-річчя о. Івана Шевціва)

Іван ШЕВЦІВ – почесний співробітник Відділення релігієзнавства Інституту філософії ім. Г.С.Сковороди НАН України вже відзначив своє 85-річчя. Складний життєвий шлях пройшов отець Іван, хоч він ніколи не любив плакатися, самотійно долав труднощі свого земного буття. Не помилимося, коли скажемо, що жив він з Богом і Україною в серці. Саме так отець назвав свою книгу, яка вийшла у Львові в 2001 році.

Родом Іван Шевців із с. Гарбузів, що на Львівщині. Початкова сільська школа, національне і трудове виховання батьків, гартування у збройному національно-визвольному русі...

Але більше всього отцю запам'яталося навчання у Малій Духовній Семінарії в Львові, ректором якої був владика Йосиф Сліпий. Навчання в Колегії св. Йосафата у Римі відразу ж в повоєнні роки, якби не самоосвіта, мало що дало б допитливому юнакові. Саме в семінарії

виробився у нього той дух революціонера-борця за Україну, який позначився на всьому пізнішому його священничому житті, спочатку в Англії, а опісля – в Австралії. Іван Шевців був серед тих студентів Колегії, які домагалися “називати наш Нарід і Церкву та Колегію не руськими чи рутенськими, але Українськими”. Він мав мужність написати Папі Пію XII, реагуючи на його лист “до народів Росії”, про нехтування Апостольською Столицею національними почуттями українців, про приписування нею української історії московському народу. До протесту отця Івана Шевціва приєдналася решта священників УГКЦеркви в Англії, які 30 жовтня 1952 року написали Папі: “Просимо, щоб Ваша Святість, коли звертатиметься до нас, уникав назви “Рутени-русини”, що її досі уживалось в документах Апостольської Столиці, а замінив її

іншою, більш властивою: “Українці–католики візантійсько-українського об-ряду”. Папа, до честі йому, вимушений був виправити свою помилку, проголосивши Енцикліку “Східні Церкви”.

Після створення в Австралії Апостольського Екзархату УКЦеркви о.Іван Шевців в 1959 р. переїхав туди і впродовж 35 років (до 1995 р.) зробив свій вагомий внесок у розвиток і утвердження національного та культурно-релігійного життя українців в цій країні. Помітний слід його також в боротьбі за Помісність УКЦеркви з Патріаршим устроєм, за Єпархію УГКЦ в Австралії, піднесення світової громадської думки на захист сплюндрованої Греко-Католицької Церкви в Радянському Союзі. Не бачучи “батьківської турботи” щодо української нації з боку Апостольської Столиці, отець Іван все новими і новими листами нагадував Папам Римським про її підневільну долю і потреби. Отця обурювала затята багаторічна глухота Риму щодо необхідності утворити Український Патріархат і та зрадливість владик УКЦ, яку вони виявили, організувавши практично обструкцію главі своєї Церкви митрополиту Йосифу Сліпому у його намаганнях добитися від Риму зрештою Патріархату.

Можна було б і далі перераховувати діяння отця Івана Шевціва на ниві українського церковного життя, але, гадаємо, що й цього досить для того, щоб сказати, що в його особі Україна має свого вірного сина, а українська релігієзнавча наука – практичного релігієзнавця. ОІШ (так він завжди підписується, але пише це маленькими буквами, в чому ще раз виявляється його життєва скромність) не просто фіксував історію Церкви і нашого народу, він її корегував, а подеколи – і робив. Він для багатьох був (і є) незручним, але його вагомі, незаперечні аргументи та зорієнтованість на Україну робили отця тим “трохи революціонером” (так його назвав в Колегії ще ректор о.Йосиф Заячківський), без яких наш народ давно б зник, розчинився б в докільлі інших, став би для них безмовним рабом. Не можна не любити за це отця Івана. І якщо нині, після понад п'ятидесяти років відданого служіння Церкві й Україні, отця Івана в день його 85-річчя практично забули, то це тому, що комусь і щось не подобається в його діяльності і його слові. А останні у нього – на благо і самосвідомість рідного народу. То ж забули його ті, хто біля цього народу і не є ним і з ним, хто спину гне до долу, але не є тією Шевченківською Тополею, яка все одно постає як символ нескореного українця.

Спасибі, Отче! Ви не оіш, а ОІШ! І якщо Ви пишете, що нічого не зробили для науки, то це далеко не так. Ви зібрали і залишили для неї такий багатий емпіричний матеріал, який варто аналізувати, осмислювати й корегувати на його основі ті висновки, які до цього звучали в багатьох

працях, навіть Ваших улесливих колег з Церкви. У Вас живе гордий дух нескореного Патріарха Йосифа. Побільше б таких УКЦеркві!

В працях о.Івана Шевціва чітко визначені особливості християнської духовності українців, важливість прийняття Україною-Руссю християнства й роль його в історії та житті українського народу, розглянуті питання співвідношення Церкви і культури, Церкви і суспільства, з'ясована роль священничого і мирянського руху в житті Церкви. Отець Іван Шевців спонсорував видання багатьох праць, в т.ч. й наукових. Зокрема завдяки його спонсорству вийшов 4-й том десятитомної “Історії релігії в Україні” – “Католицизм в Україні”. Поради отця призвели до значних змін в змісті книги, бо ж дійсно не можна роль греко-католицизму на українських теренах ототожнювати з роллю тут римо-католицизму, яка надто суперечлива, а подеколи – й негативна. Видруковувана тут збірка праць “Християнська Україна” ввібрала в себе плідні релігієзнавчі думки отця Івана Шевціва, розкидані в його різних працях. Вона всім своїм змістом розкриє світ його духовних пошуків. Деякі думки шанованого отця повторюються в цій збірці. Це тому, що до неї ввійшли його праці різного видруку. Усунення повтору призвело б до порушення логіки подання автором матеріалу. Дещо з видрукованого тут І.Шевцівим писалося на потребу дня в минулі роки. Ми його включили до збірки, бо ж воно має беззастережну історичну цінність, а почасти не втратило своєї евристичної значимості й для нинішньої України. Розмірковування автора з тієї чи іншої теми завжди ґрунтовні, доказові й актуальні.

То ж, вшановуючи отця Івана Шевціва з нагоди його восьмидесятип'ятиріччя, релігієзнавці України посилали йому в далеку Австралію наше щире вітання і побажання міцного здоров'я на нові роки плідної праці на ниві Бога й України. Ми завжди з чистим серцем раді прийняти отця-мислителя у нас в Києві, подискутувати з ним (бо ж Він це любить), пройтися і проїхати разом з ним по святинях нашого народу, які зараз постають для нового життя. В духовному відродженні України безумовно є помітна часточка активної життєвої національної позиції отця Івана Шевціва. Україна буде її відзначати і завжди шанувати.

Професор Анатолій КОЛОДНИЙ

НОВІ КНИГИ БІБЛІОТЕКИ РЕЛІГІЄЗНАВЦЯ

Ярмусь Степан Мос турботливе слово. Пересопницьке Євангеліє. - Вінніпег-Луцьк, 2011. Особливу зацікавленість читача в цій невеличкій книжечці спричинить стаття «Пересопницьке Євангеліє». В історії української Церкви й українського народу це є один з перших перекладів Св. письма українською розмовною народною мовою. Переклад цей не є унікальним, бо ж відомим був переклад т. зв. Остромирового Євангелія ще в 1056-1057рр. Започаткований новий переклад не в Пересопниці, а в монастирі с. Двірці.

Юдаїзм: дослідження історії та віровчення. Матеріали конференції. – К., 2011. Збірник включає низку статей з історії та філософії юдаїзму, його співвідношення з іншими релігіями, особливостями дослідження юдейських текстів та ін..

Колодний Анатолій. Іван Шевців – життєпис українця-християнина. – К., 2011. Це своєрідний науково-біографічний нарис життя відомого українського богослова. Життя о.Івана пов'язане з прагненням УГКЦ до помісності. В книзі на основі документів показано, як, всіяко протидіючи цьому, Римська Курія перетворила митрополита Йосифа Сліпого у «в'язня Ватикану», як вона зневажала Ісповідником віри, позаспинно вела перемовини з Москвою, розглядаючи УГКЦ при цьому як розмінну карту. Показано отця Івана Шевціва як своєрідного «революціонера»-бунтівника: він організував в Римській колегії св. Йосафата «українську революцію», своїм листом прямо висловив ФЕ Папі Римському за його енцикліку «До народів Росії», відверто й обґрунтовано ватиканським чиновникам вказував на їх ігнораж Артикулів Берестейської унії тощо.

Загребина Ирина. Государственная религиоведческая экспертиза. - М., 2011. Хоч правовий інститут державної релігієзнавчої експертизи був заснований в Росії півтора десятка років тому, проте проблема самої експертизи не знайшла ще свого теоретичного осмислення, не з'ясовано природу і ознаки державної релігієзнавчої експертизи, умови й специфічні методи її проведення, предмет і об'єкт експертизи, статус експерта при проведенні правової релігієзнавчої експертизи і межі використання спеціальних знань, проблеми комплексної та комісійної експертизи тощо. Всі ці питання розглядаються в книзі І.Загребіної.

Санников Сергей. Популярная история христианства. 20 веков в пути.- К., 2011. В книзі в популярній і багато ілюстрованій формі (3000 історичних світлин) розглядається історія найбільшої релігії –

християнства. Дається до того ж ця історія не тільки в різних часових, а й територіальних вимірах – в Європі і Азії, в Америці і Африці. Історія християнства подається в надто незвичній формі – через діалог Студента та Історика.

Старостенко В.В. Релігія и свобода совести в Беларуси: очерк истории. – Могилев. 2011. В монографії розглядається історія конфесій і сучасна релігійна ситуація в Білорусі, становлення і розвиток свободи совісті в контексті вітчизняної культури, суспільної і філософської думки, права і державно-конфесійних відносин.

Україна-Рим – Лондон- Брадфорд – Сідней. Кореспонденція о. мі трага Івана Шевціва в 1951-1999 рр. Причинок до історії УГКЦ в діаспорі цих часів. – Львів, 2009. В книзі документально розповідається про проблеми Греко-Католдицької Церкви за умов її емігрантського буття.

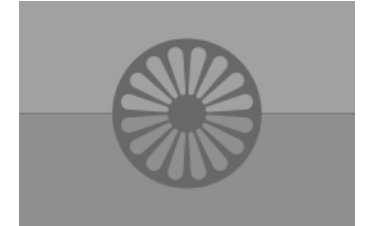
Релігійний туризм. Термінологічний словник-довідник. Львів, 2010. У книзі зібрано й систематизовано більше 500 понять і термінів, які вживаються в релігійно-туристичній діяльності. Книга є навчально-довідковим виданням.

СТОРІНКА КОНФЕСІЇ*

ЦИГАНИ: ЇХ ІСТОРІЯ, ВІРУВАННЯ І ЗВИЧАЇ**

Перша згадка про появу циган на території Європи датується 1322 роком. Про час появи їх тут стало відомо із записок двох монахів-францисканців Симона Симіоніса та Хуго Освіченого, які бачили на острові Кріт людей, які жили в шатрах і водночас дотримувалися обрядів Грецької Православної Церкви. Саме в Греції, перед тим як потрапити в Європу, цигани отримали назву аттіганос (атсиганос), що означає віщун, ясновидець.

Історична довідка про циган. Тривалий час історія циганської народності була взагалі невивченою. Незнаними залишалися підгрунття мови і звичаїв циган, навіть історичне коріння. Циганські оповіді, які мали переважно релігійне забарвлення, давали надто суперечливі інформації про цей народ. Себе ж вони часто подавали як паломників, гнаних нібито за їх віросповідні традиції. Щодо назви циган як етносу, то тут використовуються ще етноніми сінті, доми, кале, інші. Навіть слово циган різними мовами звучить по-різному. Самі цигани називають себе частіше ромами чи манушами, що означає людина. Подеколи назва циган для них образлива.

Походження назви «цигани» як екзоніму умовно датують XI століттям, відносять до «Життя святого Георгія Афонського», яке датоване 1100 роком, але описує події 1054 року. Хоч багато хто із дослідників вважає, що вживане в «Житті...» слово «атцингами» (від грецького – недоторкані) не відноситься до предків сучасних циган, а лише позначає назву якоїсь однієї з єретичних течій, які існували в ті роки на грецьких теренах.

Як і багато інших народів, цигани у своїх казках прагнуть дати якесь витлумачення своєї життєвої вдачі. Так, свій мандрівний спосіб життя, відсутність країни Циганії вони пояснюють запізненням їх далеких предків на подію роздачі Богом земельних наділів різним народам. Нібито коли цигани

* В кожному новому числі часопису "Сторінка конфесії" надається новий релігійний течії.

** Матеріал підготував Колодний Анатолій Миколайович – д.філос.н., професор, керівник Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України.

прийшли до Бога, то у нього вже для цього народу нічого не залишилося. Відтак він прирік їх на постійні мандри по різних країнах і континентах.

Подібна історія розповідається циганами й щодо способу їх життєдіяльності. Переповімо її за казкою «Де Боже покарання на нас». Роздаючи людям різні ремесла, Бог зауважив відсутність циган. Тоді він посилав до них святого Петра. Той приходив, а цигани лягли спати й ніяк не зреагували на застереження апостола. Лише під ранок, проснувшись, надумали все ж сходити до Бога, поцікавитися, а чи ж ще для них не залишилася «якась вигідна професія», чи не зберігася «його свята величність Бог для них тепле містечко». На здивування цигана, Бог сказав йому: «Я вже роздав ремесла, бідний цигану. Роздав всі до одного. Тобі нічого не залишилося. Але оскільки ти все ж прийшов до мене, то я й тебе не залишу без ремесла.

Хай ремеслом твоїм будуть крадіжки, а дружині твоїй даю ремесло ворожіння». Сказавши це, Бог відпустив циган. Далі в казці читаємо: «Ось так і трапилось: нас вважають безчесними, дражнять нас, сварять, тому, що не захотіли ми вступати у суперечку із святою величністю Бога» [Никогда не было тебя, Цыгания. – М., 1960. – С. 18-21]. Проте святий Павло, дізнавшись про вирок Бога, все ж змилювався над циганами. «Слухай, цигане, - сказав він. – Якщо ти захочеш стати порядною людиною, перестанеш ледарювати і їсти падло та не станеш шпурляти різний мотлох на подвір'я працелюбних гаджо (нециган. – авт.), то й для тебе знайдеться справа – ремесло, яке гаджо не захотів взяти собі, бо воно надто важке. Це – ковальська справа, цигане. Якщо захочеш працювати, як всі, то можеш взяти її собі. Святий і всемогутній Бог не розповів тобі про це, бо знає, яка паскудна кров тече у твоїх жилах. Ось і все, що я хотів тобі сказати» [Там само. – С. 22]. Прихильність циган до ковальської справи їхні оповіді виправдовують навіть тим, що нібито сам Ісус Христос колись був ковалем і що його майстерності в цьому навчили самі цигани [Когда Господь наш Иисус Христос был гвоздарем // Там само. – С. 23-28].

В циганських оповідях за їх змістом є багато таких, в яких Делоро (так вони називають Ісуса Христа) і сама «Марія Всевишняя» їм у всьому допомагають, «роблять гріхи нескосними» та ін.

Існують різні версії й щодо історичного коріння циган. Їх походження пов'язують з Єгиптом, Центральною Америкою, Німеччиною, іншими країнами чи регіонами світу. Але цілком випадково угорський вчений Іштван Вайї

знайшов значну спільність циганської мови із малабарською, а відтак обґрунтував цим висновок про творення циганської мови на основі індійської, спорідненість її із групою санскриту новоіндійською мовою. Зрештою вдалося на основі антропологічних досліджень довести, що цигани близькі до корінної народності Індії – дравидів.

До того ж, для циган характерними є й нині деякі елементи індійської кастової системи. Так, в Україні вони діляться на своєрідні спільноти залежно від способу їх заробітку: одні просять милостиню, інші – торгують на базарах, треті – ворожать і т.д. Ось що сказав з цього приводу циганський барон Червончик Коломиєв із Одеси: «Наш народ – котляри – найбільш давній із циган. До речі, ми називаємо себе циганами і ніколи не називаємо себе ромами. Ромами, як правило, називають себе кишинівці, які вийшли із Молдови і Румунії, або крими – це цигани-мусульмани. Хоч мова у нас спільна, але вони інші. Кишинівці займаються ворожінням, мандрують... Крими – зайняті скупкою і продаванням золота. А ми – котляри – завжди заробляли собі на життя залізом. Мій дід і батько були ковалями. І я по металу можу працювати. Зараз всі чоловіки мого табору скуповують за безцінь різний залізний лом» [Сегодня. – 2010. - 8 апреля].

Щороку 8 квітня, відповідно до рішення Конгресу циган світу, відзначається Міжнародний день циган. Цигани, не маючи своєї територіально визначеної самостійної держави, мають свій прапор. Верхня частина його синього кольору, що символізує небо, нижня – зеленого, що символізує земний рослинний світ. Посередині прапора червоне колесо – знак вічної дороги. Гімн циган ґрунтується на їх пісні «Джелем, джелем».

Окрім прапора, цигани як окрасу своїх книг, часописів, газет і сайтів використовують ще й інші впізнавані свої символи – колесо кибитку, підкову, колоду карт та ін.

Цигани в Європі. Дослідження історії циганського етносу засвідчує, що предки циган на початках формування етносу жили в центральних районах Індії і за декілька століть до свого виходу за її межі, а це III століття до н.е., мігрували в Північний Пенджаб. Якщо спочатку прото-роми із самоназвою d'om входили до плем'яних груп загального походження, то з часом їх віднесли до нижчих прошарків соціальної ієрархії і стали сприймати як особливу кастову групу.

Екологія Пенджабу, Раджастану і Гуджарату, де замешкали прото-роми, посушливі й малородючі ґрунти біля річки Інд сприяли розвитку напівскотарської-напівторгівельної мобільної моделі господарювання серед деяких груп місцевого населення, в тому числі й серед прото-циган. Проте тяжкі умови життя, а потім масове переселення в означений регіон в додачу ще й іранських кочових племен сприяло дальшому витісненню прото-циган десь в X столітті до Персії, де вони проживали майже протягом півтисячоліття.

Знову ж умови буття (як і з Індії) витіснили в X столітті предків сучасних циган ще західніше, у Візантію. Але відомими цигани тоді були не лише в грецьких регіонах Візантії, а й в Сербії, Албанії, на теренах сучасної

Румунії та Угорщини. При цьому селилися вони якось відособлено - окремими селами або міськими слобідками. Основним ремеслом їх була робота із залізом чи навіть дорогоцінними металами, зокрема золотом.

Існують документи, які засвідчують що саме у візантійський період свого історичного буття цигани прийняли християнство як свою релігію. Але при цьому вони вели тут такий спосіб життя, що писемні джерела розглядають їх як особливу маргінальну і навіть кримінальну групу. Водночас їх згадують як майстрів по металу, це б то ковалів, як шорників, дресирувальників ведмедів чи гадок, а більше – як ворожій або ж жебраків.

Вже десь в XIV-XV століттях цигани перебралися у західні і північно-західні країни Європи. Так, в Угорщині з правом поселення вони появились під час правління тут короля Жігмонда (1387-1437). Вони стали відігравати важливу роль в обороні країни. Цигани, маючи навиків праці з металом, виробляли гарматні ядра, холодну зброю, кінську зброю, лати для воїнів тощо.

З часом в Європі на циган, із-за їх бродячого способу життя, дотримання своїх звичаїв мандрування, ворожіння і крадіжок, почалися масові гоніння. Особливо вони були гнані в 1555-1780 роках. В книзі «Історія циган. Новий погляд» дослідники цього етносу Н. Бессонов та Н.Деметр видрукують низку антициганських законів різних країн тих років. Так, закон Швеції передбачав повішання чоловіків і клеймування розжареним залізом жінок і дітей циганської народності. Указом англійської королеви Єлизавети I 1554 року не тільки страчували виявлених в країні циган, а й страчували навіть тих, «хто мав чи буде мати дружбу» з ними. Подібні закони діяли і в інших європейських країнах. Внаслідок таких жорстоких гонінь цигани вимушені були криміналізуватися, бо ж не мали інших форм гарантування свого біологічного буття, окрім крадіжок. Із-за постійних переслідувань вони стали вести особливий спосіб життя – ховатися по лісах і болотах, в гірських печерах тощо. Це сприяло формуванню різних слухів про циган, їх здатність до злих чарів. Саме в цей час з'являються міфи про викрадення ними людей, а особливо дітей, вживання їх м'яса при виконанні ними своїх сатанинських обрядів. В наш час у свідомості сільського простолюдю ще побутують різні антициганські міфи. Це знайшло місце навіть в деяких творах художньої літератури. Циганам приписують зникнення людей, перевертність, навіть вампіризм. Такий відлюдний спосіб життя водночас сприяв певній культурній консервації їх, формуванню у них недовіри, а то й ворожості до представників інших етносів.

Лише угорська королева Марія Терезія у 1761 році зробила циган рівноправними громадянами своєї імперії й оприлюднила декілька законів, зорієнтованих на їх асиміляцію, що сприяло масовому притоку циган до цієї країни, навіть певному впливу їх духовності на культурні вияви угорців, зокрема музику. Наступники Марії Терезії на престолі зніщували ряд заходів, спрямованих на те, щоб примусити циган перейти до осілого способу життя, різноманітної ремісничої діяльності. Не всім циганам такі кроки угорської влади

сподобалися і вони значною своєю кількістю знову помандрували до інших країн Європи, де дещо прищухла антициганська кампанія.

Розселенню циган в XV столітті по країнах Європи сприяло стало нашествя турецьких військ на Балканський півострів у 1418 р. Проте не всі цигани залишили Балкани. Частина їх залишилася на місцях свого проживання, оскільки їх праця була затребуваною і турками, зокрема ковальська справа із виготовлення зброї. Та політика, яку проводила турецька влада з ісламізації завойованих ними територій, зокрема підвищення податків на християнське населення, спонукала циган-християн окупованих регіонів приймати іслам. Так з'явилися цигани-мусульмани.

Цигани в Російській імперії і на українських теренах. В 1829 році Росія одержала перемогу у війні з турками. Під її контроль перейшли Молдавія і Малахія, де на той час проживало багато циган. Призначений тимчасово правителем краю генерал Кисельов вніс зміни в громадянський кодекс, згідно якого за циганами визнавався статус особистості, а відтак знімався переслідування, а то й винищення їх. З цього часу почалася активна міграція циган з Валахії на території Російської імперії, а відтак і на українські терени.

Найперший російський офіційний документ, який згадує циган, це указ цариці Анни Іоанівни від 1733 року про податки на утримання армії. В ньому говориться про грошові збори із циган Малої Росії і Великоросії на утримання полків. Проте в деяких історичних джерелах того часу говориться про циган, які проживали в Інгерманландії далеко раніше від названої дати указу цариці. Зокрема говориться про циган групи сервів, які жили на теренах України мінімум за століття до цього як платників податків.

Указом Катерини II від 21 грудня 1783 року цигани були віднесені до селянського стану й визначалося брати з них відповідно до цієї їх належності податки і податі. Протягом XIX століття на теренах Російської імперії відбувався насильно нав'язаний процес інтеграції циган і схилення їх до осілости. В XVIII-XIX століттях на територію Російської імперії, насамперед українські терени, перебираються польські роми, молдавські і кримські цигани, кавказькі карачі і боші.

В роки подій 1917-1920 років на колишніх російських імперських територіях навіть заможні цигани стали вести кочівний спосіб життя, уникаючи

в такий спосіб служіння в якійсь з армії, підпорядкування часто змінюваній тоді чийсь владі. Частина циган сімей під тиском військових подій і неможливістю вести хоч якийсь забезпечений спосіб життя вимушена була емігрувати до країн Європи, в Китай, навіть до країн Америки.

В роки Другої світової війни десь біля 150-200 тисяч циган були знищені нацистами і їх союзниками, з них десь 30 тисяч на окупованій території СРСР (переважно України). В 1944 році кримські цигани разом із кримськими татарами вже комуністичною владою були депортовані в Зауралля. В радянські роки в СРСР відбувався нав'язаний зверху процес зближення різних циганських етнічних груп на базі культури російських циган, влада виявляла всілякі прагнення до якоїсь соціалізації етносу.

За допомогою різних методів і форм відбувалася інтенсивна асиміляція й інтеграція циган в радянське суспільство, у формовану спільність «радянський народ». 5 жовтня 1956 року з'явився Указ Президії Верховної Ради СРСР «Про прилучення до праці циган, які займаються бродяжництвом». Указ прирівняв їх до дармоїдів, кочівний спосіб життя їх був заборонений. Самі цигани сприйняли цей указ по-різному. Якщо одні з них раділи тому, що їх на побутовому рівні і в сфері трудової діяльності визнавали нарівні з представниками інших народів, то інші розглядали це як посягання на їх самобутність і всіляко ухилялися від його виконання.

Після війни цигани Європи і СРСР умовно поділилися на декілька культурних груп – цигани теренів СРСР і соціалістичних країн, Піренейського півострова, Скандинавії, Британії, країн Західної Європи. Всередині цих груп культури різних циганських етноспільнот зближались, тоді як самі культурні групи внаслідок домінуючих в той час відцентрових міждержавних відносин відокремлювалися одна від іншої. Особливо відрізними від своїх європейських соплеменників були цигани СРСР. Мало місце помітне злиденіння, маргінілізація і криміналізація циган.

Цигани в сучасному світі. В кінці ХХ - на початку ХХІ століття Європа і Росія зазнали нової хвилі циганської міграції. Маргінілізовані цигани з Румунії, Західної України і країн колишньої Югославії із-за економічних труднощів відправлялися на заробітки в країни Євросоюзу. Не знайшовши місць праці, вони вдалися тут знову до своїх традиційних занять – махлярства, жебрацтва та ворожіння. Їх різні ділки використовують для торгівлі наркотиками, іншим забороненим товаром. Помітно знизилася популярність циганської музики у ресторанних закладах.

Сучасна етнологія, зокрема болгарські науковці О.Марушіакова та В.Попов, розглядає циган як міжгрупове етнічне утворення. Це позначення враховує мозаїчне розселення циганських груп серед населення різних країн і пов'язану з цим специфіку формування їх сучасної ідентичності.

Особливості культури цигани різних країн пов'язані, зокрема, із впливом на неї духовності європейських країн, в яких вони остаточно

формувався. При цьому у різних прошарків циганського етносу наявний різний рівень збереження власної циганської культури, з чим пов'язані різні набори ознак циганської ідентичності. Так, деякі групи циган вже не володіють циганською мовою, а користуються мовою країни свого проживання. Відтак володіння циган своєю рідною мовою вже не є обов'язковою ознакою їх ідентичності. В деяких їх спільнотах вже не діє так званий циганський суд. Втрачається із-за невживаності і самобутня циганська музикальна культура, відмирають народні звичаї і повір'я.

Цифра нинішньої кількості циган у світі в друкованих джерелах дається різна – від 1,5 до 10 мільйонів. Виділяють шість основних гілок циганства. Три з них – західні: роми, які проживають на теренах колишнього СРСР і країн соціалістичного табору; синті, що мешкають в німецькомовних і франкомовних країнах; іберійці, які розсіяні на Піренейях. До східних циган відносяться: лолі – це Середня Азія, Пакистан, Афганістан; лом (боша чи поша) – знаходяться на Кавказі і в Туреччині; дом – поширені в арабомовних країнах та Ізраїлі. Є ще дрібніші групи – британські, скандинавські, балканські, ірландські та інші цигани.

Традиційним заняттям циган майже повсюдно є різні ремесла – ковальство, стельмаство, столярство, ложкарство, конярство, дрібна торгівля, ворожіння тощо. Іншими джерелами заробітку для життя у них є музика, співи, танці. Але найбільше – все ж ворожіння, а то й просте жебрацтво.

В другій половині ХХ століття з циганами, використовуючи їх спосіб буття в суспільстві, все більше стали працювати євангельські проповідники. Як інформують інтернетівські сайти, «минулі п'ятдесят років можна розглядати як роки циганського духовного пробудження». «Декілька циганських євангельських рухів народилося в одне й те ж десятиліття (1950-1960 рр.), коли Божий Святий Дух охопив водночас всі етнічні угруповання, які складають циганський народ Європи», - наголошується в одному з них.

Місіонерська діяльність серед циган – це надто складний процес. Ускладнюють її багатомірність структури ідентичності різних циганських груп. Водночас те маргінальне становище, в якому знаходяться ці групи в регіонах їх проживання, сприяє більш успішній місіонерській діяльності, яка прагне компенсувати почуття соціального відчуження. Сформовані в такий спосіб релігійні спільноти, сприймають нову віру як консолідуючу силу, що об'єднує представників різних циганських груп в єдине співтовариство віруючих. «Традиційно нас було багато, але ми – роз'єднані, - заявив один із лідерів циган. – Тепер Господь об'єднує нас як народ з єдиною метою служіння йому» [Цит. за: Будущее религии в Европе. – СПб, 2010. – С. 175].

В новоутворених циганських церквах богослужіння ведеться циганською мовою, супроводжується циганськими мелодіями. Богослужбова література також видруковується циганською мовою. Все це сприяє піднесенню соціального статусу циган в межах об'єднань, що прагнуть згладити міжетнічну

диференціацію. В такий спосіб цигани відчувають себе рівними іншим етносам, які сповідують ту ж релігію, що й вони.

Якщо розглянути цю евангелізацію по країнах, то маємо таку картину. Іздесь 350-400 тисяч циган Франції хрещених дорослих циган тут вжедесь 120 тисяч, діє більше 210 циганських церков. Проповідь тут ведеться в різних етнічних групах – роми, синті, жітан. Засновник місії «Життя і Світло» Клеман Лекоссека створив навіть власну Біблійну школу, яка щороку навчає 130 проповідників, які потім від'їздять в 40 різних країн для місіонерської роботи. Якщо у самій Франції нараховується до тисячі циганських евангелістів-проповідників, то за кордоном країни їх працює вже більше двох тисяч. У світі нараховують нині вжедесь півмільйона циган евангелістів.

Французькі евангелістські проповідники стають активними місіонерами серед циган в зарубіжжі. Вони несуть нині слово про Христа в Ірландії та Канаді.

Французькі цигани проповідують у Бельгії, Голландії, Швейцарії, Німеччині, Італії, Вони добралися вже й до України і Росії. З приблизно трьох мільйонів циган Румунії 90 тисяч хрещених. Тут діють сотні евангелістських громад. Християнське пробудження спостерігається також серед циган країн колишньої Югославії, в Польщі, Чехії, Словачії, Угорщині, Греції, Прибалтійських країнах.

Понад 90 тисяч хрещених циган є в Іспанії. Тут діє біля 500 евангелістських циганських спільнот, працює дві тисячі евангелістських проповідників. Регіон їх наступної діяльності – Португалія і Латинська Америка.

Французькі проповідники-цигани добралися й до Австралії, де живе щось більше 10 тисяч циган. Вони вже є і в Сибірській глибинці Росії, Казахстані, країнах Середньої Азії. Росія із їїдесь трьохмільйонним циганством залишається широким полем для місіонерської діяльності. В Росію (а заодно і в Україну) пересилаються телевізійні програми циганською мовою, демонструється в перекладі на калдрашський діалект кінофільм про Ісуса Христа. З'являються циганські евангелістські церкви вже й на теренах України (зокрема у Закарпатті), Білорусі і Молдови.

Незалежно християнське пробудження відбулося серед циган Скандинавії внаслідок простих контактів циган із місцевими евангелістами. Так, в Фінляндії із 10 тисяч циган десять відсотків їх вже є евангелістськими християнами.

В Індії серед 20-мільйонного її циганського населення також спостерігається вибух евангелістського життя. Місіонерську роботу тут ведутьдесь 200 циганських проповідників, підготовлених в утвореній тут циганській Біблійній школі. Евангелісти утримують в Індії 20 дитячих будинків із більше тисячею дітей. Проповідницьку роботу в країні веде французька місія: 30 тисяч циган вже прийняли в своє життя Ісуса. Серед циган Індії діють 40 евангелістських громад і щедесь 250 в стадії становлення.

В США ще в 50-х роках м.ст. англomовні цигани почали приймати Евангелія З'явилося в країні два евангелістсько-циганські рухи – «Повноєвангелістська Спільнота» та церква «Наріжний Камінь». Вони мали багато своїх громад по всій країні. Тисячі християн цих течій обслуговуютьдесь біля ста пасторів.

В 70-роках м. ст. біля сотні французьких циган-місіонерів вдалося евангелізувати понад п'ять тисяч американців. Повільніше із-за значного впливу католицизму проходить процес евангелізації циган в країнах Латинської Америки.

Християнські місіонери проникають і в ті країни, де серед циган поширене мусульманство. Вони вже є на Арабському Сході. Хоч в Болгарії з її 600 тисяч циган більшість сповідує іслам, але й тут працює більше сотні циганських евангелістських проповідників і вже єдесь 80 тисяч навернених.

Цигани на українських теренах. Перша згадка про появу циган на території сучасної України датується початком XV ст. Більшість циган, які оселені й кочують в Україні, переселилися сюди з Південного Заходу – з Балкан, Румунії та Бессарабії. Їхнє перше поселення було в місті Ужгороді. Згодом у Центральну Україну переміщуються польські цигани. Вони розселяються в районах, де за часів Богдана Хмельницького спостерігався великий попит на ковальський та зброярський промисли. Ці цигани дотримувалися католицьких обрядів, їхній релігійний світогляд був суто свій - язичницький з елементами християнства. З часом певна частина цих циган, асимілювавшись з місцевим православним населенням, стала дотримуватися вже православних обрядів.

В Україні, згідно останніх даних, проживає 15 етнічних груп циган. Це – серви, келдерари, ловари, кримці, синті, угорці рома, словацькі цигани, расейці (гімпени), кишинівці, урсари та ін. Кожна з цих груп дотримується релігійних обрядів населення того регіону, серед якого вони живуть. Загальна кількість циган в Україні біля 50 тисяч, хоч самі вони вважають, що їх далеко більше. Найбільше їх у Закарпатті (понад 14 тисяч), в Донецькій, Дніпропетровській, Одеській та Луганській областях (7-10 тисяч в кожній). Надто мало їх в Західній, Центральній, Південній і Північній Україні (по 2-4 відсотка від загальної кількості). Майже половина циган живе у містах, решта веде кочівний спосіб життя.

В Закарпатті нині існує 124 циганські табори. Найбільше поселення їх біля Мукачевого. В ньому на 22 вулицях проживає біля 5 тисяч циган. Є магазини, школа, а ось лікарні немає. Наявна проблема з водою. Роботи цигани по місцю проживання не мають, а тому вимушені їздити на підробітки-жебри по країні, а то й в зарубіжжя. Окрім рідної мови, вони володіють найбільш поширеною мовою в регіоні своєї дислокації. І добре володіють, а не так як М.Я. Азаров українською. Це свідчить про інтелектуальну здатність цього народу сприймати чуже як своє, не нехтувати ним, а вживатися в нього.

Циганські роди склалися з двох груп родичів – осілих та кочівників, що позначається на сприйнятті ними релігійних вірувань, наявних у них звичаях тощо.

Елементи язичництва і християнства в релігійності циган. Скористаємося в цьому фрагменті параграфу дечим із матеріалу представника циганської народності О.Данилкіна, видрукуваного ним під назвою «Релігійний світогляд циган України» в монографії «Історія релігії в Україні» [К., 1999. – С.492-494]. Світогляд кочівних циган був язичницьким. Для всіх груп циган, окрім кримців, притаманне використання талісманів, оберегів, що могли, за їхнім розумінням, захистити їх від нещастя та хвороб. Одним з таких оберегів є ікони. Культ ікони в кочівних циган був своєрідним культом берегині сім'ї. В кожній кочівній кибитці завжди зберігалася невеличка іконка. Розміщення іконки на лівій внутрішній її стінці пояснюється тим, що ікона (згідно повір'я циган) захищала від хвороб ліву, серцеву частину тіла того, хто керував кінями, його ліву руку, яка тримала пугу – символ глави сім'ї та господаря. Окрім іконок, котрі були в кожній сім'ї кочівного табору, табір мав одну велику ікону, яка належала всім. Вона зберігалася в кибитці проводира табору – вайди. З табірними іконами кочівні цигани проводили безліч обрядів та ритуалів. Біля цих ікон відбувалися всі головні події в житті певного циганського роду.

Берегинею ікони завжди виступає найстарша і наймудріша в таборі жінка. Для проведення ритуалів вона знімала із стінки кибитки ікону і вносила її неподалік від зібрання членів табору, потім передавала її в руки двох молодих неодружених хлопців, котрі підносили табірну ікону до проводира табору. Вайда ставив ікону перед зібранням, і вже тільки після цього проходили всі ритуальні дійства. Повернення ікони на постійне місце в кибитку вайди проходило у зворотному порядку [Данилкін О. Релігійний світогляд циган України // Історія релігії в Україні. – К., 1999. – С. 492-494].

Кореспондент «Газеты по-киевски», який відвідав табір циган на Воскресенських дачах Києва, зауважив, що на стінах в їх оселях висять різні ікони. У циган навіть на заставках мобільних телефонів часто зустрічаються лики святих.

Єдину уцілілу табірну ікону на території України знайдено в Луцьку в 1991 р. Належала вона кочівному табору етногрупи ловаре. Тепер ікона зберігається в Білоцерківському державному краєзнавчому музеї.

В кочівних циган України побутував також культ вогню. З вогнем асоціювалися в минулому і асоціюються в наш час добрі сили природи, які оберігають сім'ю. У циган-кочівників культ вогню був настільки великим, що до того часу, доки вогнище не згорить, табір з місця не знімався. Поклоніння вогню дійшло до нашого часу. Його іноді можна спостерігати і в їхніх нащадків – осілих циган. Біля вогню в наш час циганки проводять різні магічні ритуали.

У поховальному обряді циган України, незалежно від приналежності їх до певної етногрупи, найбільше проявляються їхні власні язичницькі релігійні

погляди. Вони вважають, що покійник не помер, а пішов в інший світ, в якому він буде мати нове повноцінне життя. Померлого проносять повз його шатро, біля якого виставляються миски та сковорідки із спеціально приготовленими стравами, щоб задобрити покійного. За віруваннями циган, покійник непокоїть свою сім'ю, тому кочівні цигани якнайшвидше залишали могилу і від'їздили на велику відстань від місця поховання. Осілі цигани в наш час споруджують для тіл покійника спеціальні саркофаги, щоб він не приходив вночі додому і не непокоїв їх.

Циганський фольклор має жанри, в яких розповідається про зв'язки циган з Богом та святими. Широко відома вище вже згадана легенда про те, як Бог дозволив циганам ворожити й обдурювати людей, а також легенда про те, як цигани залишилися без землі і як Бог дозволив їм мандрувати. Циганами розповідається також легенда про те, як саме циган врятував від смерті Ісуса Христа, сховавши у своєму волоссі на голові цвях, призначений для того, щоб ввігнати його в голову Спасителя, коли його розпинали на хресті [Див. ще: Почему Господь наш Иисус пригвожден к кресту тремя гвоздями // Там само. – С. 29-33]. У циган збереглася ще віра в лісовиків, водяників та маленьких чоловічків, які приходять на допомогу в складній життєвій ситуації.

Велику увагу цигани приділяють різним символам і марновірству. Так, якщо циган знайшов на вулиці підкову, то він не може обминути її, бо ж вона для нього є символом щастя. Проте висіти на дверях будинку вона має не так, як на емблемі «Нашої України» Юценка, а кінцями вгору, щоб щастя з неї не виливалося. Якщо знайдена циганом підкова лежить від нього кінцями, то він має забрати її з собою і повісити на своїх дверях, а якщо ж кінцями до нього, то її слід перекинути через ліве плече і йти далі своєю дорогою або ж підвісити на дереві кінцями вниз, щоб з неї вилілася невдача, і не брати її з собою.

Цигани свято шанують свої закони і звичаї. Дійсний циган ніколи не образить, не зневажить, не обкраде тих людей, серед яких живе (навіть не циган). Коли мати одного з авторів параграфу, яка мешкала в місті Сміла, пожалілася цигану-сусіду, що його діти обірвали у неї вишню, то Кало, тяжко побивши малих, сказав: «Бабо Дуню, цього більше ніколи не буде: циган ніколи не краде там, де він живе». При цьому приніс мамі ще й відро вишень.

Цигани довіряють один одному, завжди допоможуть у складну хвилину, поділяться з ближнім останнім куском хліба.

В циганській спільноті шанується жінка, але вона повинна вміти поводитися з чоловіками. Так, сприймаючи все, що нижче пояса нечистим, жінка має завжди підтримувати краї своєї спідниці так, щоб не зачепити ними особу чоловічої статі, бо ж те вважається образою.

Одружена жінка у всьому має бути послушною своєму чоловікові. «Жінка повинна вміти і їжу приготувати, і розважати, і заробляти. Якщ о ж виникають якісь непорозуміння, то за порадою йдуть до старійшини, яких гаджо, тобто нецигани, називають циганським бароном», - розповідає представник

ромського товариства Закарпаття «Романі Яг» Євгенія Навроцька [Сьогодні. – 2010. – 8 апреля]. Саме він має вирішити всі питання сімейних знегод

Кожна циганська спільнота обирає собі барона. Титул барон в циган не є успадкованим. Як розповів вище згаданий Червончик, «у нас обирають боро. Це – старший в таборі. Як правило, найбільш шанований і багатий чоловік, який зобов'язаний допомагати всім людям табору» [Там само]. Керівником ромської організації Закарпаття «Романі Яг» є Аладар Адам. За освітою він музикант і юрист, закінчив Міжнародну Академію Управління.

Найвагомішим покаранням в таборі за скоєні провини вважається вигнання. Виганяють тих, хто скоїв провину проти циганських законів і звичаїв. Зрада, махлярство, обман не мають місця у відносинах всередині табору, хоч не вважається це великим гріхом, якщо таке скоєне щодо чужаків.

Закон поваги до старших у циган непорушний. Діти мають слухатися батьків. За непослух їх надто жорстоко карають – б'ють батогами, який є в кожному циганському помешканні.

Цигани бережуть свою гідність і гостро реагують на образи з боку представників інших народностей. Для них останні є чимось злим, нечистим, небажаним. Так як нас колись матері лякали тим, що за непослух віддадуть циганам, так і циганки страшать свої дітей тим, що віддадуть неслухняних гаджовці, тобто нециганці.

Відтак, проживаючи поруч вже століттями одні з одними, ми – і цигани, і українці – так і не навчилися бачити ближнього добрими очима. А між тим цигани – також люди. Наявна низка життєвих об'єктивних причин, які спричинили те, що цей народ всією своєю цілісністю виявився за межею бідності і вимушений виживати вдаючись до різних засобів забезпечення цього. Більшість циган хотіли б працювати й жити нормальним життям. Вони не претендують на високооплачувані посади. Їх повністю влаштовує праця, яка не потребує кваліфікованої підготовки, комфортних умов і надто високих посадових окладів. Як розповідає ромка Естера з Підвиноградово, що на Закарпатті, «ми живі до цього часу тільки дякуючи тому, що є дружні. Дитина може сьогодні поїсти в одному будинку табору, завтра – в іншому. Окрім того, ми постійно збираємо гроші для надання допомоги нужденним» [Сьогодні. – 2010. – 26 августа]. Серед циган нині надто багато бідних. Соціальні потрясіння нашого часу надто боляче вдарили по них. Традиційні форми заробляння нині вже не дають потрібних для забезпечення мінімальних життєвих потреб прибутків.

В циган мають місце надто ранні шлюби. Вони вважають можливим віддати заміж навіть 12-13-річну дівчину, але нині вік цей збільшили до 16-18 років. Пару своїм дітям вибирають їх батьки. Весілля має бути обов'язково надто шумним і розкішним. Десь опівночі свати відводять молодят до спеціально відведеної їм спальні і мають стерегти до ранку їх спокій. Вранці свати зобов'язані принести до весільного приміщення простинь і засвідчити всім

гостям чесність молодої. Наречений при цьому зобов'язаний піднести матері дружини букет білих троянд як знак вдячності за те, що зберігала честь своєї доньки.

Згідно старого циганського закону, дівчину можна й викрасти. Але тут важливим є те, щоб коли все стане відомим, весілля відбулося все ж таки відповідно до циганської традиції. Для циган необов'язковим є штамп у паспорті, а ось вінчання в церкві ними всіляко схвалюється.

Всі зауважують, що цигани носять надто багато золота. Цей давній звичай у них має своє пояснення. «Коли наші сім'ї віками кочували, то яке майно ми могли возити з собою? – говорить циган В'ячеслав Щербаков. – Крім того, батько сімейства має залишити своїм дітям спадщину, а що при цьому може бути кращим від золотої речі... Діти зберігають ці дорогі для них батьківські подарунки все своє життя» [Сьогодні. – 2010. – 8 апреля].

Цигани, які належать до тієї чи іншої християнської конфесії, відвідують церкви чи молитовні будинки їх лише в дні великих свят. Для них характерним є читання молитов, але це не стосується циган, котрі сповідують якусь протестантську релігію. Хрещення своїх дітей цигани проводять, коли їм виповнюється 10-13 років. При цьому кличуть в куми водночас декілька пар.

Особливу велику роль в організації способу життя циган відіграє наявний (хоч це й рідко) в їх поселеннях храм. Так, в згаданому вище селищі Підвиноградово, де проживає до 5 тисяч циган, збудовано християнський храм. Пастирем там працює циган. Він переконав циган в тому, що не в багатстві сенс життя, а в праці. Вміючи займатися покрівельною працею, чоловіки з селища їздять майже по всіх країнах СНД на заробітки, а відтак мають тепер в Підвиноградовому добротні будинки, власні авто, по сучасному одягаються. Жінок з собою на підробітки не беруть, бо ж їх покликання – оберігати домівку і виховувати дітей.

Кожна етнічна група циган має свої специфічні обряди, повір'я, свята. Маленьким діткам цигани перев'язують руки мотузочкою, щоб захистити їх від наврочення.

У 1991 р. вийшла у світ перша Біблія циганською мовою (видано в Югославії). В циганських газетах та журналах часто друкуються молитви та релігійні сюжети. Щорічно, за традицією, в ніч перед Різдом, Папа Римський зачитує молитви мовами народів всього світу. Серед цих молитов та привітань Папи Римського є молитва також і циганською мовою.

Цигани сьогодні як етнічна спільнота. Як зауважує активістка циганського інформаційного руху Ліліт Мазикіна, «циган прийнято сприймати монолітно. Але циганська спільнота, як і будь-яка інша, має своє соціальне розшарування: на бідних і багатих, на освічених і неграмотних, на трударів і злочинців, на православних, католиків і євангелістів. Більше того, цигани діляться не лише на соціальні групи, а й на племена і народності. Лише в одній Україні живе не менше шести циганських народностей: серви (найчисельніші

українські цигани, відомі своєю музикальністю і тим, що колись активно служили в козаках), руська рома («русские» цигани, які 300 років тому одержали царський дозвіл на проживання в Російській імперії і займатися традиційним ремеслом – торгівлею, конярством, ворожінням, співом і танцями), влахура (ті, які заробляють своїм ковальським вмінням), котляри (цигани, які займаються переважно збиранням металолому), мадяри («угорські» цигани, які займаються мисливством і рибалкою), криморя (кримські цигани-мусульмани) – потомки балканських циган, як і серви, вони надто артистичні. У названих народностей різна мова. Хоч вони і розуміють один одного, особливо прості фрази, але відрізняються звичаями, модою, святами, традиційним заняттям. Проте прапор у всіх циган спільний: червоне колесо на синьому і зеленому полі» [Газета по-киевски. – 2010. – 27 июля].

В наукових дослідженнях циганського етносу висловлюється думка, що хоч він і має свою давню історію, проте лише на даному історичному етапі знаходиться в процесі розбудови власної, в деякому розумінні принципово нової, етнокультурної ідентичності. Важливим чинником цього могла б виступати релігійна складова, але вона у різних циганських етногруп істотно відрізняється [Трохимова К.П. Современные религиозные процессы в среде цыганских сообществ на Балканах // Будущее религии в Европе. – СПб, 2010. – С. 166-178].

Розглядаючи ті процеси, які відбуваються в різноманітті циганських груп, особливо в контексті їх взаємовідносин із макросуспільством, потрібно все ж відрізнити їх релігійну і конфесійну самоідентифікацію, формальну їх належність до домінуючої (або однієї із наявних) конфесії і реальний зміст наявних релігійних уявлень у різних груп циган. Конфесійно-християнські віровчення і обрядові практики постають лиш одними із складових (і то формальними) складного синтетичного комплексу релігійних уявлень циганських спільнот. Домінують в ньому ті релігійні уявлення, які інколи називають фольклорними. Так, із християнського календаря цигани вибирають ті свята, які символізують початок нового року (день св. Василя) чи початок літа (день св. Георгія), додаючи до них низку обрядових дійств. При цьому ними зберігаються деякі їх давні вірування, що не мають будь-якого конфесійного забарвлення. Зберігаються деякі фігури нижчої демонології, сакральні предмети (амулети, обереги).

Релігійний синкретизм найбільше виявляється у повсякденні циган і їх обрядових дійствах. Ось як цікаво розповів про себе циган, який живе водночас в християнському і мусульманському сусідстві, що характерно для кримських циган. «Ми богобоязливі й покірні люди, а тому ми відзначаємо всі свята. Я – імам, але святкую день святого Василя і день святого Георгія, і Успіння Богородиці і Пасху. Коли віруючі приходять до мене, я хрещу їх дітей, а коли хлопчики підрастають, я обрізую їх. Я роблю те, що просять і що треба робити» [Марушиакова Е., Попов В. Идентичность цыган // Роми України: із минулого в майбутнє. – К., 2008].

Незалежно від конфесійної належності, можна виокремити цикл міфів циган, що з'ясовують причину того, чому вони не мають своєї релігії і церкви. Міфи ці дещо варіюються, але зберігається їх спільний контекст, який можна описати так: нібито в міфологічний період історії цигани мали свою власну церкву, збудовану із сиру (або якогось іншого продукту); оскільки Бог не наділив їх якимсь лише їм належним видом діяльності, то, не маючи можливості своєю працею заробляти собі кошти на їжу, їм приходилося часто голодати; відтак, із-за таких обставин, їм прийшлося з'їсти і власну церкву. Окрім цього, в різних групах циган, незалежно від їх конфесійної належності, можна ще зустріти подібні уявлення про «нечистих» покійників (кохано, вампір, стрігой та ін.), відьм (вештиця, бабіца, чохая та ін.), про персоніфікацію долі (судження, уршаторілі), про демонів (бенг, караконж та ін.) тощо. Назви цих персонажів варіюються залежно від мовного оточення циган.

А взагалі циганам, що визнають вони самі, не притаманна глибока релігійність. У всьому вони мають сподіватися лише на себе. Вони не мають так багато вільного часу, щоб користатися ним для зовнішніх, обрядових виявів своєї релігійності. Дослідники етносу відзначають поширення серед них релігійного індивідуалізму. Ось типова заява одного із циган: «Ми не віримо в єдиного Бога і називаємо його Девел... Він праведний і є найчистішим на світі. Але я віддаю перевагу вірі в себе!».

ЦІКАВО ЗНАТИ

Всупереч біблійній версії про творення людини вчені виявили в Південній Африці перехідну сходинку між мавпою і людиною. Це – напівмавпи-напівлюди, які жили десь близько мільйон років тому. Раніше говорили, що перші люди з'явилися 1,75 млн. років тому. Андрій Пустовалов з наукового центру «Інститут біології» Київського Національного Університету ім. Шевченка говорить: «Якщо говорити про людину як про біологічний вид, до якого належать сучасні люди, то він виник десь 150 тис. років тому. А сам рід гомо, куди входили і пітекантроп, і гомо еректус, і неандерталець з'явилися прибл. 2 млн років тому. Спільні для людини і шимпанзе предки жили ще 6 млн років тому. Коли ж підвиди розділилися, то і шимпанзе, і люди пройшли довгий еволюційний шлях паралельно одне з одним. Тривалий час вважалося, що процес еволюції був таким, коли одна форма змінювала іншу і кожна нова була прогресивнішою. Проте все було далеко не так. Раніше наука знала лиш незначну частину всього різноманіття передлюдини. Останніми роками вчені знаходять останки представників 1-2 нових видів щороку, переважно в Африці. Так, на території Чаду знайдено рештки сахелантропа, які датують сімома мільйонами років. Цей вид вже пересувався на двох ногах. В лісах Ефіопії знайдено рештки ардипітека, який жив у лісі. До цього наука говорила, що людина стала на дві ноги, коли вийшла з лісу на рівнину. Відтак це вже не підтвердилося. Це сьогодні родина гомініди (людська лінія) представлена одним-єдиним видом гомосапієнс. А ще 50 тис років тому існувало щонайменше три види (Експрес. - 13-14 вересня).

ПАМ'ЯНЕМО професора-релігієзнавця М.С. Гордієнка

На 83-му році пішов з життя відомий вчений-релігієзнавець, педагог вищої школи, великий патріот України доктор філософських наук, професор Микола Семенович Гордієнко. Народився він 25 січня 1929 року в селі Андріївка, що на Харківщині. І незважаючи на те, що доля з 1948 року, коли він поступив на філософський факультет Державного університету ім. О.С.Пушкіна, пов'язала його до кінця життя з Ленінградом-Петербургом, зокрема із працею в Педагогічному інституті ім. О.І.Герцена, Микола Семенович залишався завжди в душі і помислах своїх щирим українцем. Підчас зустрічей в Україні він користувався тільки її слов'яною мовою, любив українську пісню, часто, майже щороку, десь до 75-го року життя, приїздив в Україну, хотів побільше пізнати її історію і краси природи, подорожуючи теренами рідного краю. Тут він мав багато науковців-релігієзнавців, яким, як опонент, дав пугівку в наукове життя. Його спецкурси слухали студенти релігієзнавчої спеціалізації Національного університету ім. Т.Г. Шевченка, вчилися по його підручнику. Микола Семенович не просто приїздив в Україну, він тут знаходив відряду своїй українській душі, дружив сім'ями з Танчерами, Лобовиками, Дулуманами, Колодним-Филипович, іншими. Коли Гордієнки приїздили до Києва, то тут навіть виникала своєрідна конкуренція між тими сім'ями, які хотіли б взяти їх до себе на проживання. Потреби в готелі вони ніколи не мали! Святиною для М.С.Гордієнка була Канівська могила Кобзаря. Він неодноразово їздив до високої кручі над Дніпром, де спочиває наш Тарас. Любив Київ, його історичні святині, його людей.

В релігієзнавчих колах України Миколу Семеновича знають насамперед як знавця феномену Православ'я. Книги і брошури вченого з проблем цієї конфесії видруковувалися також і в українських видавництвах, а статті – в різних часописах і наукових збірниках. М.С. Гордієнко часто приїздив в Україну для участі в роботі наукових

конференцій, виступу на теоретичних семінарах, для консультації молодих науковців-релігієзнавців.

Ленінградському/Петербурзькому педагогічному інституту/університету ім. О.І. Герцена вчений-педагог віддав більшість років свого життя. Тут він протягом десятків років завідував кафедрою релігієзнавства, потім був її професором. Миколу Семеновича можна по праву назвати релігієзнавчим трудоголіком. Правомірність такої оцінки засвідчують не лише сотні його наукових праць, серед яких до двох десятків монографій (до того ж, видрукуваних і за кордоном), а й різноманіття сфер його наукового пошуку, в кожній із яких він досягав значимого, написання ним не тільки наукових праць, а й навчальних підручників/посібників, підготовка біля 60 науковців кандидатського і докторського рівня, опонування десь понад сотні дисертацій, читання лекцій не лише в вузівській, а й масовій аудиторії, тематична багатоманітність його наукових доповідей на конференціях тощо.

Не віриться, що, подзвонивши по телефону Миколи Семеновича Гордієнка до Петербургу, вже не почувеш голос рідної для українських релігієзнавців людини, не зможеш знайти його підтримку в тих проханнях, з якими ми ще час-від-часу до нього звертали, не зустрінеш його в Києві або десь інде на науковій конференції. Проте вчені не вмирають! Їхня душа – думки їх праць – залишається потомкам для вивчення і використання у знятому вигляді в подальшому науковому пошуку, розвитку релігієзнавчої науки. Микола Семенович залишиться в пам'яті всіх тих, хто знав його, спілкувався з ним особисто або через наукові праці чи доповіді на конференціях.

Шануймо пам'ять М.С. Гордієнка!

рух (і придушив), Гузара не виявляв якусь особливу активність з цього, а зрештою – «здався» на волю ватиканського господаря, то Шевчук тільки починає. Йому тяжко буде здолати опір римчуків в єпископаті, якщо він на це буде налаштований. А так Патріаршу Курію можна розбудувати аж до другого потогу.

До того ж, в Церкві актуалізувалася проблема можливого розколу у зв'язку з появою т.зв. «правовірних греко-католиків». Можна лише догадуватися з чисті волі виникла і ким підтримується ця секта догналівців. На розкол України і протистояння в ній різного роду спільнот вдало працює північний сусід. Розкол Православ'я, то ж з того досвіду, гадає, розколемо й Греко-Католицизм. Хай гризуться між собою... Це поки що припущення (бо ж догналівцям треба багато грошей), але не впійманий – не злодій. А догналівці діють все активніше і нахапистіше, прагнуть вирішити питання своєї реєстрації через суд. Прийшлося і нам у Відділенні писати свій науково-експертний висновок, за який, звинувачуючи мене в кримінальній відповідальності, догналівці мають намір ув'язнити. Гадали, що із зміною керівництва УГКЦ вони дещо заспокояться Але маємо лише зміну тактики. Тепер вони прагнуть зареєструвати окремі громади і монастирі, визначаючи їх конфесійну належність не конкретно, а загалом як загалом християнську. Йдуть листи від їхнього Синоду (вже висвятили десь і якое чотирьох єпископів) у різні державні інституції. Постійно приходиться нам готувати від імені їх відповіді. Дивує одне: догналівці нібито потрібні нашій владі. Вже давно скінчився термін знаходження цих іноземців в Україні, але влада їх не депортує, хоч вони дають для цього низку підстав. Позитивним є те, що, зібравшись разом, спільним зверненням догналівцям антикатолицький феномен засудили Синод єпископів УГКЦ і Конференція єпископів УРКЦ.

В житті різноконфесійної протестантської спільноти України, яка нараховує 25% всієї релігійної мережі країни, рік пройшов без якихось помітних подій. Хіба що нам приємно було вітати із 60-річчям від дня народження Президента Союзу християн віри євангельської України М.С.Паночка. Нам надто імпонує українська зорієнтованість очолюваної ним конфесії. Це в його офісі вичитав внижені десь у К.Маркса слова: «Якщо людина не знає мови народу, на землі якого проживає, то вона є або гостем, або найманцем, або ж окупантом».

В мусульманському світі мали появу на Півострові Духовного Центру мусульман Криму – своєрідної альтернативи очолюваного муфтієм Абласвим ДУМ Криму. Активну діяльність розгорнув Київський муфтіят, який активно співпрацює із Арраїдом. Тут дає себе знати свіжість думки і молодецька настирливість глави цієї мусульманської спільноти. З'являються в Україні і посланці шійїзму з наміром утворити громаду цієї мусульманської течії. Вдалося відвернути спробу реєстрації її навіть за нашою адресою. Загалом без помітних змін діють в Україні шість єврейських центрів. Тільки у зв'язку з ювілеєм рабе Нахмана в цьому році був великий наплив паломників до Умані. Актуалізується питання передачі праху його до Ізраїлю. А може й варто на це погодитися. Бо ж із-за цих паломництв ми, українці, не можемо вшанувати належно героїв Гайдамаччини.

Що стосується нових релігійних течій, то свого часу мали тут якийсь вибуховий ріст харизматичних спільнот. Нині він уповільнився. Опосередковано цьому завадив судовий процес при участі, як звинуваченого, пастора «Посольства Божого» Сандея Аделаджі. Активно працює на розбудову осередку РУНВіри в рідному селі Лева Силенка М.А.Марченко. В Святині тут вже діє духовна академія, сформована сільська громада рунвістів, збудовано пам'ятник Вчителю, готель тощо. Проте так і не відбувся похорон праху Силенка, бо ж ніхто не знає, куди позаділа його Т.Лисенко, яка, оголосивши себе єдиною послідовницею засновника РУНВіри, десь загубилася в американських просторах. За принципом анастасіївців розбудовує свій центр на Тернопільсько-Хмельниччині В. Куровський. А взагалі-то якогось прогресу в розвитку рідновірства не видно. Його громади постають скоріше як етнографічні зібрання. Зовсім тихо серед неоорієнталістів. Хіба що проводить деякі заходи спільнота Карма Каг'ю.

В 2011 році завершено будівництво в Києві офісу Українського біблійного товариства. Водночас завершено і новий переклад Біблії українською мовою.

Знаковою подією стали також перетурбації державного органу, який веде релігійні питання. Тепер це департамент з державно-конфесійних відносин при Міністерстві культури, який очолює В.П. Любчик.

Професор Анатолій КОЛОДНИЙ

СВЯТА ЗЕМЛЯ, ОДНА ЄДИНА

Чому дурні? Тому що бідні...
На найродючішій землі -
На геніїв землі безплідній
Немає місця для «хохлів».
Отой, що рабства твого прагне,
Назвавшись братом, - твій пастух!
Тут руський дух, тут «руссю» пахне,
Всепереможний стайні дух.
Той дух, як гальма чи кайдани,
Як мур, що на шляху постав, -
До волі потяг, Богом даний,
Уже укотре освистав!
Чому? – кричу, питаю Бога, -
Чи прояв то нечистих сил!
Я біля рідного порога
Чужої милості просив...
Вклоняюсь символам чужинським –
Чужинський ноги спутав стяг! –
Де теплий подих материнський,
Чому не б'ються в такт серця?
Бо «хуторянськість» підкосила,
Що причаїлася в місцях,
Де пращурів моїх могилу
Чужинський зігріває стяг...
Не об'єднавшись – так і згинем.
Нам дух чужинський в шию б гнать! –
Свята Землі, одна єдина,
Що всіх нас зможе об'єднать.

*Валентина СТЕЛЬМАХ
(Буки, Чернігівщина)*

ХАЙ МАЙБУТНІМ ДИХАЄ ДУША!

Поки є у нас бодай хвилинка,
Поки кров у жилах ще тече,
Пам'ятаймо: ми без України –
Мов без рук, без серця, без очей.
Незалежність, вирвавши у долі,
Свій ми облаштуємо дім,
Але в ньому можна мимоволі
Стати зайвим,
Стати геть чужим.
Хай же нас обійде ця загроза!
Хай майбутнім дихає душа,
А інакше хто ми? Малороси,
Що не варті й мідного гроша.
Щоб на волі серцем не заснути,
У безвихідь раптом не зайти,
Не питаймо – бути чи не бути?
Будьмо українцями завжди!

*Олександр ТУРЧИНСЬКИЙ
(Ямпіль, Вінниччина)*

